

ΈΚΘΕΣΗ 2020

ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΣΚΟΠΙΩΝ

**ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ
ΕΛΛΑΔΑΣ - ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ**

Επιμέλεια-Σύνταξη:
Παγόνα Λάρδα, Σύμβουλος ΟΕΥ Α΄
Ευτυχία Ξυδιά, Γραμματέας ΟΕΥ Α΄

Σκόπια, Ιούνιος, 2021

Πίνακας περιεχομένων

1	Οικονομία Βόρειας Μακεδονίας	1
1.1	Επισκόπηση της οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας	1
1.1.1	Η δομή της οικονομίας	3
1.1.2	Βασικά οικονομικά μεγέθη	6
1.1.2.1	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ).....	6
1.1.2.2	Πληθωρισμός.....	8
1.1.2.3	Αγορά Εργασίας - Ανεργία	8
1.1.2.4	Προϋπολογισμός.....	9
1.1.2.5	Χρέος γενικής κυβέρνησης και δημόσιο χρέος	10
1.1.2.6	Συναλλαγματικά διαθέσιμα	11
1.1.3	Εξωτερικό εμπόριο	12
1.1.3.1	Εμπόριο αγαθών	12
1.1.3.2	Εμπόριο υπηρεσιών	17
1.1.4	Επενδύσεις.....	18
1.2	Οικονομικές προβλέψεις 2021.....	29
1.3	Οικονομικές σχέσεις Βόρειας Μακεδονίας	31
1.3.1	Βόρεια Μακεδονία – ΠΟΕ	31
1.3.2	Βόρεια Μακεδονία – Ευρωπαϊκή Ένωση.....	31
1.3.3	Συμμετοχή σε περιφερειακές οικονομικές / τελωνειακές Ενώσεις	33
1.3.4	Συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς/ φόρα και ομάδες χωρών	33
2	Τομείς της οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας.....	34
2.1	Γεωργία/Αγροτική Παραγωγή	34
2.2	Βιομηχανία	36
2.2.1	Δείκτες βιομηχανικής παραγωγής	36
2.2.2	Μεταλλουργία	37
2.2.3	Κλωστοϋφαντουργία.....	38
2.3	Υπηρεσίες	38
2.3.1	Κατασκευές.....	38
2.3.2	Τουρισμός	43
2.3.3	Κτηματομεσιτικός τομέας.....	44
2.3.4	Τραπεζικός Τομέας.....	45

2.4	Ενέργεια.....	47
2.5	Υποδομές – Μεταφορές.....	48
2.6	Καινοτομία και Τεχνολογική Ανάπτυξη – νεοφυής επιχειρηματικότητα	54
3	Οικονομικές σχέσεις Ελλάδας – Βόρειας Μακεδονίας.....	55
3.1	Διμερές εμπόριο	55
3.1.1	Εμπόριο αγαθών	55
3.2	Τουρισμός.....	59
3.3	Άμεσες επενδύσεις	61
3.3.1	Επενδύσεις της Ελλάδας στη Βόρεια Μακεδονία.....	61
3.3.2	Επενδύσεις της Βόρειας Μακεδονίας στην Ελλάδα	63
3.4	Θεσμικό πλαίσιο οικονομικής συνεργασίας Ελλάδας – Βόρειας Μακεδονίας.....	64
3.5	Απολογισμός δράσεων οικονομικής διπλωματίας 2020	64
4	Συμπεράσματα – επισημάνεις – προτάσεις.....	68
4.1	Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών	69
4.2	Προοπτική προσέλκυσης επενδύσεων	73
4.3	Προτάσεις δράσεων ενίσχυσης εξωστρέφειας.....	73
4.4	Προτάσεις ενίσχυσης διμερούς θεσμικού πλαισίου	75
5	Παράρτημα	76
5.1	Χρήσιμες διευθύνσεις	76
5.2	Χρήσιμες πληροφορίες	88

1 Οικονομία Βόρειας Μακεδονίας

1.1 Επισκόπηση της οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας

Η Βόρεια Μακεδονία κήρυξε την ανεξαρτησία της στις 8 Σεπτεμβρίου 1991. Μέχρι τότε ήταν η λιγότερο αναπτυγμένη οικονομικά ομόσπονδη δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας, γεγονός που επηρέασε την πορεία της οικονομίας της. Ως νέα χώρα, εκτός από την αρχική σμίκρυνση της οικονομικής δραστηριότητας και τον υπερπληθωρισμό που κληρονόμησε αντιμετώπισε, επιπροσθέτως, την εθνική κρίση του 2001, με δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη της.

Κατά τα πρώτα πέντε χρόνια από την ανεξαρτησία της Βόρειας Μακεδονίας, το ΑΕΠ της χώρας βρισκόταν σε πτωτική πορεία, ενώ για πρώτη φορά σημείωσε αύξηση (1,2%) το 1996. Η τάση αυτή διατηρήθηκε μέχρι το 2000, όταν ο ρυθμός ανάπτυξης ανήλθε στο 4,5%. Η εθνική σύγκρουση του 2001 είχε, ωστόσο, ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες για την οικονομία της χώρας. Το 2002 η οικονομία άρχισε να σημειώνει ανάκαμψη και αυτή η θετική τάση συνεχίστηκε έως το 2008 (αν και με μείωση του ρυθμού ανάπτυξης σε σχέση με το 2007), οπότεν ξέσπασε η παγκόσμια οικονομική κρίση. Το 2010 η οικονομία επανήλθε σε θετική πορεία, ενώ εν τω μεταξύ είχε επιτευχθεί σταθεροποίηση του εμπορίου, με αύξηση τόσο των εξαγωγών όσο και των εισαγωγών. Το 2011 σημειώθηκε, επίσης, θετικός ρυθμός ανάπτυξης (αν και μικρότερος από το 2010), αλλά το 2012 έκλεισε με αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης (-0,5%). Το 2013 κατεγράφη εκ νέου θετικός ρυθμός ανάπτυξης 2,9%, ο οποίος συνεχίστηκε το 2014 και 2015 κατά 3,6% και 3,9% αντίστοιχα. Το 2016 το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 2,8%, αλλά το 2017 οι συνέπειες της παρατεταμένης πολιτικής αστάθειας έγιναν αισθητές στην οικονομία της χώρας, η οποία κατέγραψε την χαμηλότερη των τελευταίων 10 ετών ανάπτυξη, μόλις 1,1%. Το 2018, η οικονομία της Βόρειας Μακεδονίας επανήλθε σε αναπτυξιακούς ρυθμούς της τάξης του 2,7%, ως αποτέλεσμα της επιτευχθείσας πολιτικής σταθερότητας, ενώ το 2019 το ΑΕΠ σημείωσε ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 3,6%.

Το 2020 σημειώθηκαν απώλειες στην οικονομία και σημαντική ύφεση, λόγω της πανδημίας COVID-19 και των μέτρων που αναγκάστηκε να εφαρμόσει η Κυβέρνηση για την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης. Ειδικότερα, οι εκτιμήσεις του οικονομικού επιτελείου της Κυβέρνησης δείχνουν ότι το 2020 η οικονομική δραστηριότητα στη Βόρεια Μακεδονία σημείωσε αρνητικούς ρυθμούς (-4,5%). Εν τούτοις, σύμφωνα με τις τελευταίες μακροοικονομικές και δημοσιονομικές εξελίξεις, η οικονομική ανάπτυξη αναμένεται να ανακάμψει το 2021 και να ξεπεράσει τους κλυδωνισμούς της πανδημίας. Εκτιμάται ότι η ανάκαμψη της εξωτερικής ζήτησης, η οποία επηρεάζει σημαντικά τις εξαγωγές, καθώς και η αύξηση της εγχώριας κατανάλωσης, που υποστηρίζεται από τα οικονομικά μέτρα κατά της κρίσης, θα συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη, η οποία προβλέπεται να φτάσει στο 4,1%.

Περαιτέρω, σύμφωνα με τις εαρινές μακροοικονομικές προβλέψεις 2021 της Κεντρικής Τράπεζας της Βόρειας Μακεδονίας, ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας της χώρας το 2021 και το 2022 θα ανέλθει στο 3,9%, με κινητήριο μοχλό ανάπτυξης τις επενδύσεις.

Ως προς την πιστοληπτική ικανότητα, ο διεθνής οίκος αξιολόγησης Fitch Ratings επιβεβαίωσε τη βαθμολογία της Βόρειας Μακεδονίας στο «BB+» με αρνητικές προοπτικές. Η βαθμολογία υποστηρίζεται από τη χρηστή διακυβέρνηση, το θετικό επιχειρηματικό κλίμα, τη σταθερότητα της συναλλαγματικής ισοτιμίας με το ευρώ, καθώς επίσης και τη συνεκτική μακροοικονομική και χρηματοοικονομική πολιτική. Η διαδικασία προσχώρησης στην ΕΕ συμβάλλει στη σταθεροποίηση της πολιτικής και στη στήριξη των εξαγωγών και των εισροών ΑΞΕ.

Οι παράγοντες αυτοί εξισορροπούν την υψηλή έκθεση του δημόσιου χρέους στον συναλλαγματικό κίνδυνο, την «ευρωποίηση» του τραπεζικού τομέα και την υψηλή διαρθρωτική ανεργία, τις αναντιστοιχίες δεξιοτήτων και τη μεγάλη άτυπη οικονομία, αναφέρει ο Fitch. Προσθέτει δε ότι οι αρνητικές προοπτικές αντικατοπτρίζουν τους συνεχιζόμενους καθοδικούς κινδύνους για τη βραχυπρόθεσμη ανάπτυξη και τα δημόσια οικονομικά εξ αιτίας της πανδημίας. Η ενδεχόμενη ανάγκη για πρόσθετα μέτρα δημοσιονομικής στήριξης και η έλλειψη λεπτομερούς σχεδίου δημοσιονομικής εξυγίανσης της Κυβέρνησης δημιουργούν κινδύνους κυρίως αναφορικά με τη μεσοπρόθεσμη σταθεροποίηση του δημόσιου χρέους.

Σύμφωνα με τον Fitch, παρά τις επιπτώσεις της πανδημίας, προβλέπεται ότι η ανάπτυξη θα φτάσει το 3,9% το 2021 και το 4,3% το 2022, μετά από συρρίκνωση 4,4% το 2020. Οι προοπτικές ανάπτυξης εξακολουθούν να εξαρτώνται από την εξέλιξη της πανδημίας στη Βόρεια Μακεδονία και τις βασικές εξαγωγικές αγορές. Περαιτέρω, ο οργανισμός αναμένει ότι η δημοσιονομική εξυγίανση θα συνεχιστεί το 2022, με έλλειμμα 4,7% του ΑΕΠ, σε μεγάλο βαθμό με βάση την προσδοκία για περιορισμό των δαπανών για την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης και συνεπώς αύξηση των εσόδων. Τέλος, αναμένεται ότι οι καθαρές ΑΞΕ θα ανακάμψουν στο 3,1% του ΑΕΠ έως το 2022, χρηματοδοτώντας πλήρως το έλλειμμα του τρέχοντος λογαριασμού. Το ανταγωνιστικό κόστος εργασίας της Βόρειας Μακεδονίας (παρά την αύξηση των πραγματικών μισθών) και οι κυβερνητικές πολιτικές που αποσκοπούν στην προσέλκυση επενδύσεων και την πρόοδο των διαπραγματεύσεων προσχώρησης στην ΕΕ, μπορεί επίσης να συμβάλουν στη βελτίωση των προοπτικών προσέλκυσης ξένων επενδύσεων.

Πάντως, ένα από τα κυριότερα προβλήματα της οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας είναι η ανεργία. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, τα πρώτα έτη μετά την ανεξαρτησία της χώρας, το ποσοστό ανεργίας γνώρισε μεγάλη αύξηση. Το 1997 ανήλθε στο 36%, ενώ σταδιακά μειώθηκε, στο 31,0% έως το 2012. Το 2013, για πρώτη φορά από την ανεξαρτησία της χώρας, το ποσοστό ανεργίας έπεσε κάτω του 30% (29%), ποσοστό που μειώθηκε περαιτέρω τα επόμενα χρόνια για να περιοριστεί στο 23,7% το 2016, στο 22,4% το 2017 και στο 20,7% το 2018. Για το 2019 τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας δείχνουν το ποσοστό ανεργίας να έχει περιορισθεί στο 17,3%, ενώ για το 2020, παρά τις επιπτώσεις της πανδημίας στον εργασιακό χώρο, καθώς οι περισσότερες επιχειρήσεις διατήρησαν τις θέσεις εργασίας χάρη και στα μέτρα που έλαβε η Κυβέρνηση για την ενίσχυση των επιχειρήσεων, το ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε εκ νέου στο 16,4%.

Ιδιαίτερη αναφορά, τέλος, θα πρέπει να γίνει στην αυξητική πορεία των μισθών, μετά την ανεξαρτησία, καθώς από 3.783 δηνάρια, το 1991, ο μέσος καθαρός μισθός υπερεξαπλάσιάστηκε μέσα σε 27 χρόνια, ανερχόμενος, το 2018, στα 24.276 δηνάρια. Το 2019, σύμφωνα με στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, ο μέσος ετήσιος καθαρός μισθός έφθασε τα 25.214 δηνάρια και το 2020 τα 27.184 δηνάρια (περίπου 442 ευρώ – με ισοτιμία 1 ευρώ=61,5 δηνάρια). Παραμένει, ωστόσο, χαμηλότερος του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Ο μέσος μηνιαίος καθαρός μισθός που καταβλήθηκε ανά εργαζόμενο τον Φεβρουάριο του 2021 ήταν 27.948 δηνάρια.

Ως προς τον μεσοπρόθεσμο μακροοικονομικό και δημοσιονομικό σχεδιασμό, σύμφωνα με το Πρόγραμμα Οικονομικής Μεταρρύθμισης 2021-2023, η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας καταγράφει 20 μέτρα προτεραιότητας, τα οποία αναμένεται να εφαρμοστούν εντός της επόμενης τριετίας και αφορούν διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που επηρεάζουν περισσότερο την οικονομική ανάπτυξη. Οι τομείς μεταρρύθμισης επικεντρώνονται κυρίως στην αγορά της ενέργειας και των μεταφορών, στην ανάπτυξη του γεωργικού τομέα, στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και την εξάλειψη της άτυπης οικονομίας, στη στήριξη της έρευνας, της ανάπτυξης και του ψηφιακού μετασχηματισμού, στην περιφερειακή οικονομική

δικτύωση, στην εκπαίδευση και τις δεξιότητες, στην κοινωνική προστασία και την ένταξη, καθώς και στην προστασία της υγείας (υγειονομική περίθαλψη).

Ειδικότερα, όσον αφορά στη μεταρρύθμιση της αγοράς ενέργειας και τις μεταφορές, προβλέπονται μέτρα για την αύξηση του ανταγωνισμού στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, την προώθηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και την εφαρμογή ενός ευφυούς συστήματος μεταφορών στον Πανευρωπαϊκό διάδρομο X.

Προκειμένου να αναπτυχθεί ο γεωργικός τομέας, προβλέπονται μέτρα για τη βελτίωση των αρδευτικών συστημάτων, την ενοποίηση και την ανασυγκρότηση της γεωργικής γης, τη δημιουργία γεωργικών συνεταιρισμών και τη βελτίωση της πρόσβασης σε αρόσιμη γη.

Από την άποψη της βελτίωσης του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, προβλέπεται ο εξορθολογισμός των φόρων και η δημιουργία ενός ενιαίου φορολογικού μητρώου, η περαιτέρω δημιουργία μιας ηλεκτρονικής αγοράς για προμήθειες χαμηλής αξίας και η υποστήριξη νεοσύστατων μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές. Προκειμένου να μειωθεί η άτυπη οικονομία, θα δημιουργηθούν μηχανισμοί για την ενθάρρυνση των καταχωρημένων οικονομικών δραστηριοτήτων και συναλλαγών, με έμφαση στους τομείς όπου παρατηρείται αδήλωτη εργασία.

Τα μέτρα για την υποστήριξη της έρευνας, της ανάπτυξης και του ψηφιακού μετασχηματισμού περιλαμβάνουν την επέκταση του φάσματος των υπηρεσιών της εθνικής πλατφόρμας ηλεκτρονικών υπηρεσιών, καθώς και τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ ακαδημαϊκών και βιομηχανιών.

Το τμήμα της περιφερειακής οικονομικής ολοκλήρωσης περιλαμβάνει μέτρα που αποσκοπούν στην απλούστευση των διασυννοριακών ελέγχων και των τελωνειακών διαδικασιών, καθώς και στην ενίσχυση της εσωτερικής αγοράς στη χώρα.

Επιπλέον, το Πρόγραμμα Οικονομικής Μεταρρύθμισης 2021-2023 προβλέπει δραστηριότητες για τη βελτίωση των αποτελεσμάτων της εκπαιδευτικής διαδικασίας και τη μείωση της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων και προσόντων με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Ταυτόχρονα, θα εξετασθεί η εφαρμογή νέου νόμου για την κοινωνική προστασία, ιδίως όσον αφορά στις πιο ευάλωτες κατηγορίες πολιτών, καθώς και για τη μεγαλύτερη δραστηριοποίηση του πληθυσμού με ικανότητες. Για πρώτη φορά, το εν λόγω Πρόγραμμα περιλαμβάνει τον τομέα της υγείας, όπου προβλέπονται δραστηριότητες για τη βελτίωση της υγειονομικής περίθαλψης του πληθυσμού.

Το Πρόγραμμα Οικονομικής Μεταρρύθμισης 2021-2023 υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ώστε μέσω του διαλόγου με το Συμβούλιο της ΕΕ, με τους Υπουργούς Οικονομικών της ΕΕ και τους Διοικητές των Κεντρικών Τραπεζών των υποψήφιων κρατών των Δυτικών Βαλκανίων και της Τουρκίας να παραχθούν συστάσεις για βελτίωση των οικονομικών πολιτικών, προκειμένου να επιταχυνθεί η οικονομική σύγκλιση, να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα του επιχειρηματικού τομέα και να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας.

1.1.1 Η δομή της οικονομίας

Το 2020 το ΑΕΠ της χώρας ανήλθε στα **10.766 εκατ. ευρώ** (ή 664.010 εκατ. δηνάρια), καταγράφοντας μείωση της τάξης του 4% σε σχέση με το 2019 που ήταν 11.341 εκατ. ευρώ (στοιχεία Στατιστικής Υπηρεσίας Βόρειας Μακεδονίας). Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα δημοσιευμένα στοιχεία (*προκαταρκτικά στοιχεία Στατιστικής Υπηρεσίας Βόρειας Μακεδονίας για το Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν κατά προσέγγιση παραγωγής, τρέχουσες τιμές*), η συμμετοχή των τομέων της οικονομίας στη σύνθεση του ΑΕΠ διαμορφώνεται ως ακολούθως:

- Γεωργία, δασοκομία και αλιεία: 9,1% (από 8,0% το 2019).
- Ορυχεία και λατομεία - Μεταποιητική βιομηχανία - Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού – Ύδρευση - Δραστηριότητες αποχέτευσης, διαχείρισης αποβλήτων και αποκατάστασης: 16,9% (σταθερά στο 18,0% το 2019).
- Μεταποίηση: 12,5% (από 13,3% το 2019).
- Κατασκευές: 5,7% (από 5,5% το 2019).
- Χονδρικό και λιανικό εμπόριο - Επισκευές μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών - Μεταφορές και αποθήκευση - Δραστηριότητες στέγασης και παροχής υπηρεσιών τροφίμων: 19,7% (από 20,3% το 2019).
- Πληροφορική και επικοινωνίες: 3,9% (από 3,7% το 2019) .
- Χρηματοπιστωτικές και χρηματοοικονομικές δραστηριότητες: 2,9% (από 2,8% το 2019).
- Κτηματομεσιτικές υπηρεσίες: 10,2% (στο 9,9% το 2019).
- Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες - Δραστηριότητες διοικητικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών: 3,9% (από 3,8% το 2019).
- Δημόσια διοίκηση και άμυνα - υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση – Εκπαίδευση - Δραστηριότητες στον τομέα της ανθρώπινης υγείας και της κοινωνικής εργασίας: 13,3% (από 11,9% το 2019).
- Τέχνες, ψυχαγωγία και αναψυχή - Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών - Δραστηριότητες των νοικοκυριών ως εργοδοτών - αδιαφοροποίητες δραστηριότητες παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών των νοικοκυριών για ίδια χρήση: 3,1% (από 2,9% το 2019).

Σημειώνεται ότι το 2020 οι φόροι επί των προϊόντων εκτιμώνται στο 88,7% του ΑΕΠ (από 86,8% το 2019), ενώ οι καθαροί φόροι επί των προϊόντων στο 11,3% (από 13,2% το 2019).

Τη ραχοκοκαλιά της εθνικής οικονομίας αποτελούν οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις. Τα στοιχεία για τη δομή των ενεργών επιχειρηματικών οντοτήτων ανάλογα με τον αριθμό των απασχολούμενων δείχνουν ότι το υψηλότερο ποσοστό της τάξης του 82,1% ανήκει σε επιχειρηματικές οντότητες με 1-9 απασχολούμενους. Ακολουθούν επιχειρήσεις χωρίς απασχολούμενους ή με ανεξακρίβωτο αριθμό απασχολούμενων (χωρίς στοιχεία για απασχολούμενους) σε ποσοστό 8,3%, και επιχειρήσεις με 10-19 άτομα σε ποσοστό 4,4%. Το ποσοστό των επιχειρήσεων με 20-49 απασχολούμενους ήταν 3,0%, με 50-249 ήταν 1,9%, ενώ οι επιχειρήσεις με 250 ή περισσότερους απασχολούμενους ήταν μόλις 0,3%. Συγκριτικά, το 2019 ο αριθμός των επιχειρήσεων που απασχολούσαν από 1 έως και 49 άτομα προσωπικό ανερχόταν σε 71.418, από 50 έως και 249 άτομα σε 1.410 και άνω των 250 ατόμων σε 233.

Σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, ο αριθμός των ενεργών επιχειρηματικών οντοτήτων στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας το 2020 ήταν 73.061 και σε σύγκριση με το 2019 μειώθηκε κατά 3,8%. Ο αριθμός των ενεργών επιχειρηματικών οντοτήτων μειώθηκε περισσότερο στις κατηγορίες «Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών» (15,2% ή 911 οντότητες) και «Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού» (11,6% ή 26 οντότητες). Το 2020, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, η κατηγορία «Δραστηριότητες στον τομέα της ανθρώπινης υγείας και της κοινωνικής εργασίας» κατέγραψε αύξηση 1,9% στον αριθμό των επιχειρηματικών οντοτήτων, ενώ η κατηγορία «Πληροφορική και επικοινωνίες» κατέγραψε αύξηση 1,4%.

Τα στοιχεία σχετικά με τη διάρθρωση των ενεργών επιχειρηματικών οντοτήτων ανά κατηγορίες δραστηριοτήτων δείχνουν ότι οι κατηγορίες με το υψηλότερο μερίδιο στη δομή το 2020 ήταν το «Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευές μηχανοκίνητων οχημάτων και

μοτοσικλετών» με 30,4% και η «Μεταποίηση» με 11,0%, ενώ λιγότερο εκπροσωπούμενες ήταν οι κατηγορίες «Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού» (0,3%), «Δραστηριότητες ύδρευσης, αποχέτευσης, διαχείρισης αποβλήτων και αποκατάστασης» (0,3%), «Ορυχεία και λατομεία» (0,3%), «Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση» (0,4%).

Πίνακας 1. Αριθμός ενεργών επιχειρηματικών οντοτήτων ανά κατηγορίες δραστηριότητας σύμφωνα με την Εθνική Ταξινόμηση Δραστηριοτήτων και κατά αριθμό απασχολουμένων, 2020

Τομείς δραστηριότητας	ΣΥΝΟΛΟ	%	Αριθμός επιχειρήσεων ανά αριθμό απασχολουμένων					
			0 ¹⁾	1-9	10-19	20-49	50-249	250 +
ΣΥΝΟΛΟ	73.061	100,0	6.036	59.977	3.207	2.198	1.410	233
Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	2.414	3,3	146	2.155	46	41	21	5
Ορυχεία και λατομεία	201	0,3	19	135	26	13	4	4
Μεταποίηση	8.011	11,0	318	6.267	565	497	306	58
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού	198	0,3	45	132	6	5	7	3
Δραστηριότητες ύδρευσης, αποχέτευσης, διαχείρισης αποβλήτων & αποκατάστασης	248	0,3	12	143	28	27	28	10
Κατασκευές	5.263	7,2	284	4.395	324	195	57	8
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευές μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών	22.191	30,4	920	19.845	831	402	164	29
Μεταφορές και αποθήκευση	5.625	7,7	139	4.946	320	156	54	10
Δραστηριότητες στέγασης και παροχής υπηρεσιών τροφίμων	4.694	6,4	134	4.067	308	149	36	
Πληροφορική και επικοινωνίες	2.069	2,8	275	1.485	144	108	50	7
Χρηματοπιστωτικές και χρηματοοικονομικές δραστηριότητες	473	0,6	62	335	22	21	25	8
Κτηματομεσιτικές υπηρεσίες	608	0,8	152	416	22	13	4	1
Επαγγελματικές/ επιστημονικές/ τεχνικές δραστηριότητες	7.651	10,5	528	6.824	177	94	26	2
Δραστηριότητες διοικητικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών	1.856	2,5	548	1.109	82	59	38	20
Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	260	0,4	1	22	38	84	88	27
Εκπαίδευση	1.277	1,7	85	644	49	169	328	2
Δραστηριότητες στον τομέα της ανθρώπινης υγείας και της κοινωνικής εργασίας	3.304	4,5	32	2.885	138	94	127	28
Τέχνες, ψυχαγωγία και αναψυχή	1.655	2,3	691	826	36	48	44	10
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	5.063	6,9	1.645	3.346	45	23	3	1

¹⁾ Συμπεριλαμβανομένων των επιχειρηματικών οντοτήτων με άγνωστο αριθμό απασχολουμένων

Πηγή: Κρατική Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας

Σημειώνεται ότι το 1992, δηλαδή την αμέσως μετα-γιουγκοσλαβική περίοδο, στον βιομηχανικό τομέα αντιστοιχούσε άνω του ενός τρίτου του συνολικού ΑΕΠ. Έκτοτε, ωστόσο, όπως διαπιστώνει κανείς και από τα ως άνω ποσοστά, η συμμετοχή του βιομηχανικού τομέα στη διαμόρφωση του ΑΕΠ περιορίστηκε σημαντικά. Ο εν λόγω τομέας κυριαρχείται από τη μεταλλοβιομηχανία (σιδήρου και χάλυβα), την κλωστοϋφαντουργία και την εξόρυξη ορυκτών και μετάλλων.

1.1.2 Βασικά οικονομικά μεγέθη

Πίνακας 2: Βασικά οικονομικά μεγέθη Βόρειας Μακεδονίας

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ονομαστικό ΑΕΠ (εκατ. ευρώ)	9.072	9.657	10.038	10.744	11.209	10.766
Μεταβολή ΑΕΠ (%)	3,9	2,8	1,1	2,9	3,2	-4,5
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ	4.382	4.659	4.839	5.175	5.398	5.187
Ανεργία (%)	26,1	23,7	22,4	20,7	17,3	16,4
Πληθωρισμός (%)	-0,3	-0,2	1,4	1,5	0,8	1,2
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-3,5	-2,7	-2,7	-1,8	-2,0	-8,1
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	38,1	39,9	39,4	40,4	40,7	51,2
Ισοζύγιο τρεχ. συναλλαγών (% ΑΕΠ)	-2,0	-2,9	-1,0	-0,1	-3,3	-3,5
Συναλλαγματική ισοτιμία (δηνάριο / €)	61,6	61,5	61,5	61,5	61,5	61,6
Συναλτικά διαθέσιμα (εκατ. ευρώ)	2.262	2.613	2.336	2.867	3.263	3.360

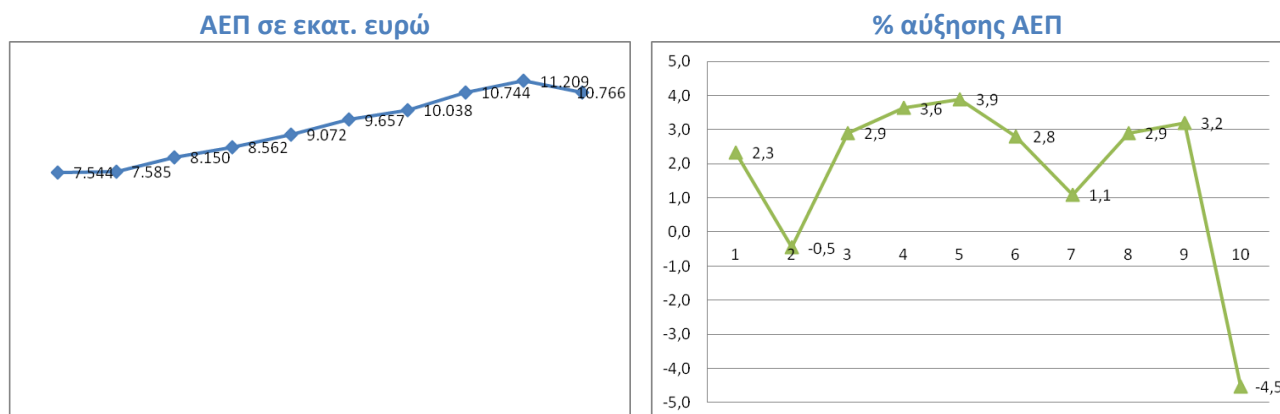
Πηγές: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας/ Υπουργείο Οικονομικών Βόρειας Μακεδονίας/ Κεντρική Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας

1.1.2.1 Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)

Η συνολική αξία του ΑΕΠ της Βόρειας Μακεδονίας, το 2020, ανήλθε, σε τρέχουσες τιμές, σε 10.766 εκατ. ευρώ, καταγράφοντας μείωση 4% περίπου έναντι του 2019 (11.209 εκατ. ευρώ, με αύξηση 4,3% σε σχέση με το 2018).

Παρατίθενται, κάτωθι, διαγράμματα, στα οποία αποτυπώνεται η πορεία του ΑΕΠ της χώρας, την τελευταία δεκαετία:

Γράφημα 1: Εξέλιξη ΑΕΠ Βόρειας Μακεδονίας την τελευταία δεκαετία, 2011-2020

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών Βόρειας Μακεδονίας – επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων

Η υγειονομική κρίση, που προκάλεσε η πανδημία Covid-19, επηρέασε την εύθραυστη, αναπτυσσόμενη οικονομία της Βόρειας Μακεδονίας, προκαλώντας ύφεση, την οποία επιχειρεί να ελέγξει η εδώ Κυβέρνηση με τη λήψη μέτρων οικονομικής τόνωσης και προστασίας των πλέον ευάλωτων ομάδων (έχουν εγκριθεί έως τώρα έξι δέσμες οικονομικών μέτρων).

Η εγχώρια ζήτηση, αν και υποστηρίζεται από κυβερνητικά μέτρα, παραμένει συγκρατημένη και μετά την άρση των μέτρων περιορισμού. Η απότομη πτώση των εμβασμάτων επηρεάζει αρνητικά τις δαπάνες των νοικοκυριών. Υπάρχουν ωστόσο εκτιμήσεις ότι η εξωτερική ζήτηση θα ανακάμψει και η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης και των επενδύσεων προβλέπεται να επιστρέψει το τέταρτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους.

Ειδικότερα, το 2020 σημειώθηκε μείωση της εγχώριας οικονομικής δραστηριότητας, γεγονός που αντικατοπτρίζει κυρίως τις δυσμενείς εξελίξεις του δεύτερου τριμήνου, όταν η οικονομική δραστηριότητα μειώθηκε κατά σχεδόν 15% σε ετήσια βάση, ως αποτέλεσμα των περιοριστικών μέτρων για την πρόληψη της εξάπλωσης του κορωνοϊού στη χώρα και του επιδεινωμένου διεθνούς οικονομικού περιβάλλοντος. Οι μεγαλύτερες ζημιές σημειώθηκαν στους τομείς της βιομηχανικής παραγωγής, των κατασκευών, του εμπορίου, των μεταφορών και της εστίασης. Το τρίτο τρίμηνο του 2020, καταγράφηκε μείωση 3,3% της οικονομικής δραστηριότητας, ενώ το πρώτο εννεάμηνο του 2020 η δραστηριότητα στον τομέα των υπηρεσιών μειώθηκε κατά 3,5%, ως αποτέλεσμα των δυσμενών κινήσεων στον κλάδο του εμπορίου, των μεταφορών και της εστίασης, όπου καταγράφηκε μείωση 10,8%. Αντιθέτως, σημειώθηκε αύξηση της δραστηριότητας κατά 4% στον κλάδο της πληροφόρησης-επικοινωνίας.

Ο κατασκευαστικός τομέας μειώθηκε κατά 2,5% σε πραγματικούς όρους, το πρώτο εννεάμηνο του 2020, γεγονός που οφειλόταν στις δυσμενείς τάσεις στον κατασκευαστικό τομέα, ενώ οι κατασκευαστικές εργασίες στον τομέα των πολιτικών μηχανικών σημείωσαν αύξηση. Ο γεωργικός τομέας κατά την περίοδο αυτή σημείωσε πραγματική ανάπτυξη 4,1%.

Η βιομηχανία υπέστη τις μεγαλύτερες συνέπειες τον Απρίλιο και τον Μάιο του 2020, όταν κατέγραψε μέση μείωση της παραγωγής κατά 30,2%, ενώ τον Ιούλιο και τον Αύγουστο μειώθηκε κατά 9,3% κατά μέσο όρο, και τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο κατά 4,7% κατά μέσο όρο.

Η σύνθεση του ΑΕΠ, από την πλευρά των δαπανών, δείχνει ότι η ιδιωτική κατανάλωση, οι επενδύσεις και οι καθαρές εξαγωγές είχαν αρνητική συμβολή στην οικονομική δραστηριότητα κατά τους πρώτους εννέα μήνες του 2020, ενώ η συμβολή της δημόσιας κατανάλωσης ήταν θετική. Η ιδιωτική κατανάλωση σημείωσε μείωση, εξ αιτίας της μείωσης των εμβασμάτων, η οποία επηρέασε αρνητικά το εισόδημα των νοικοκυριών και, κατά συνέπεια, την κατανάλωση.

Η μεγαλύτερη μείωση της κατανάλωσης αποτράπηκε μέσω του μέτρου οικονομικής στήριξης των εταιρειών για την καταβολή μισθών, του μέτρου για τις κάρτες πληρωμών για τους πολίτες για υψηλότερη κατανάλωση, καθώς και της πιστωτικής στήριξης των τραπεζών. Επιπλέον, η μειωμένη συνολική κατανάλωση μετριάσθηκε από την υψηλή αύξηση της δημόσιας κατανάλωσης, λόγω των δαπανών που σχετίζονταν με την υγειονομική κρίση.

Οι ακαθάριστες επενδύσεις μειώθηκαν, ως αποτέλεσμα της μείωσης των επενδύσεων το δεύτερο τρίμηνο, αντανακλώντας τη μείωση των επενδύσεων σε κατασκευαστικά έργα και μηχανήματα και εξοπλισμό.

1.1.2.2 Πληθωρισμός

Το 2020, ο δείκτης τιμών καταναλωτή κινήθηκε ανοδικά, φθάνοντας το 1,2% από 0,8% το 2019 και 1,5% το 2018. Ο δείκτης τιμών καταναλωτή είχε αρνητικό πρόσημο από το 2014 (-0,3%) έως και το 2016 (-0,2%).

Περαιτέρω, ως προς τις προβλέψεις για τον πληθωρισμό, η Κεντρική Τράπεζα της Βόρειας Μακεδονίας αναμένει το 2021 άνοδο στο 2,2%, λαμβάνοντας υπόψη τις ανοδικές αναθεωρήσεις στις τιμές των πρωτογενών προϊόντων στα παγκόσμια χρηματιστήρια, κυρίως στις τιμές του πετρελαίου και των τροφίμων. Για το 2022 και το 2023, η Κεντρική Τράπεζα επιβεβαίωσε την πρόβλεψη για πληθωρισμό 2%. Η αναμενόμενη ανάκαμψη της εγχώριας ζήτησης δεν θα δημιουργήσει σημαντικές πιέσεις στις τιμές. Από την άλλη, οι κίνδυνοι για την προβλεπόμενη πορεία του πληθωρισμού οφείλονται κυρίως στην αβεβαιότητα σχετικά με τις τιμές εισαγωγής των πρωτογενών βασικών εμπορευμάτων και συνεπώς τυχόν υψηλότερες τιμές των τελικών προϊόντων, αλλά και τους πιθανούς περιορισμούς προσφοράς που σχετίζονται με την πανδημία.

1.1.2.3 Αγορά Εργασίας - Ανεργία

Το 2020, η ανεργία στη Βόρεια Μακεδονία συνέχισε την πτωτική πορεία των τελευταίων ετών, καθώς διαμορφώθηκε στο 16,4% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας, από 17,3% το 2019 και 20,7% το 2018. Ο συνολικός αριθμός των ανέργων περιορίστηκε, το 2020, σε 155.949 (από 166.363 το 2019), σε σύνολο 950.858 ατόμων που αποτελούν το ενεργό εργατικό δυναμικό της χώρας (από 964.014 το 2019). Ο συνολικός αριθμός απασχολούμενων ανήλθε στο 2020 σε 794.909 (από 797.651 το 2019). Το ποσοστό δραστηριότητας κατά την περίοδο αυτή ήταν 56,4, ενώ το ποσοστό απασχόλησης ήταν 47,2.

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, το 2020, εκ των εργαζόμενων το 59,3% ήταν άνδρες και το 40,7% γυναίκες, ενώ στους άνεργους το ποσοστό των ανδρών ήταν 60,7% και των γυναικών 39,3%. Στην ηλικιακή ομάδα 15-24 αναλογεί το 17,3% των εγγεγραμμένων ανέργων, στην ηλικιακή ομάδα 25-49 αναλογεί το 63,1% και στην ηλικιακή ομάδα 50-64 το 19,6%.

Από τους συνολικά 794.909 εργαζομένους στη χώρα, το 2020, το 19,9% απασχολείται στον τομέα της μεταποίησης, το 14,7% στους τομείς του λιανικού και χονδρικού εμπορίου, το 12,0% στους τομείς της γεωργίας, υλοτομίας και αλιείας, το 6,9% στον κλάδο των κατασκευών, το 6,3% στον τομέα της υγείας, το 6,1% στον τομέα της εκπαίδευσης και περί το 27% σε άλλους κλάδους της οικονομίας. Στον ευρύτερο δημόσιο τομέα της χώρας εργάζονται 54.962 άτομα που αποτελούν το 6,9% του συνόλου των εργαζομένων.

Σε γενικές γραμμές, η Βόρεια Μακεδονία έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο όσον αφορά στην οικονομική ανάπτυξη και την ενσωμάτωση στις παγκόσμιες οικονομικές αγορές. Το ποσοστό ανεργίας έχει μειωθεί σημαντικά την τελευταία δεκαετία, αλλά εξακολουθεί να είναι ένα από τα υψηλότερα στην Ευρώπη, ιδίως των νέων (35,7% το 2020). Η χαμηλή συμμετοχή στην αγορά εργασίας, ιδίως μεταξύ των γυναικών, και η περιορισμένη δημιουργία θέσεων εργασίας αποτελούν τις κύριες προκλήσεις στην αγορά εργασίας της Βόρειας Μακεδονίας. Οι ανεπαρκείς αποδοχές και η μη παραγωγική εργασία, η έλλειψη σταθερότητας και ασφάλειας στην εργασία, οι άνισες ευκαιρίες και οι εργασιακές σχέσεις, το επισφαλές εργασιακό περιβάλλον και η έλλειψη εκπροσώπησης των εργαζομένων αποτελούν επίσης μέλημα της Κυβέρνησης.

1.1.2.4 Προϋπολογισμός

Τα αποτελέσματα της εκτέλεσης του κρατικού προϋπολογισμού του 2020 διαμορφώθηκαν, σύμφωνα με το Υπουργείο Οικονομικών, ως εξής:

- Το έλλειμμα ανήλθε σε 873 εκατ. ευρώ., ήτοι 8,1% του ΑΕΠ (από 2% το 2019).
- Τα συνολικά έσοδα ανήλθαν σε 3.077 εκατ. ευρώ, ήτοι 28,6% του ΑΕΠ (από 29,6% το 2019).
- Οι συνολικές δαπάνες διαμορφώθηκαν σε 3.950 εκατ. ευρώ, ήτοι 36,7% του ΑΕΠ (από 31,5% το 2019).

Ο προϋπολογισμός του 2021 είναι πιο επεκτατικός από πέρυσι. Οι βασικές προβλέψεις του είναι οι εξής:

- Τα έσοδα αναμένεται να διαμορφωθούν στα 3.452 εκατ. ευρώ, ήτοι 30,1% του ΑΕΠ.
- Οι δαπάνες αναμένεται να φθάσουν τα 4.019 εκατ. ευρώ, ήτοι 35,0% του ΑΕΠ.
- Το έλλειμμα αναμένεται να ανέλθει στα 567 εκατ. ευρώ, ήτοι 4,9% του ΑΕΠ.

Σημειώνεται ότι ο κρατικός προϋπολογισμός της χώρας είναι συνεχώς ελλειμματικός από το 2008. Συγκεκριμένα, μετά το 2007, οπότε ήταν πλεονασματικός (0,6% του ΑΕΠ), το 2008 παρουσίασε έλλειμμα της τάξης του 0,9% του ΑΕΠ, το οποίο το 2009 αυξήθηκε στο 2,7% του ΑΕΠ. Το 2010, το έλλειμμα σημείωσε ελαφρά μείωση στο 2,4% του ΑΕΠ και το 2011 αυξήθηκε εκ νέου στο 2,5% του ΑΕΠ, για να ανέλθει περαιτέρω, το 2012, στο 3,8% του ΑΕΠ, ποσοστό στο οποίο διατηρήθηκε και το 2013. Η αύξηση συνεχίστηκε το 2014, οπότε διαμορφώθηκε στο 4,2% του ΑΕΠ. Το 2015 και το 2016 το έλλειμμα περιορίστηκε στο 3,5% και 2,7%, αντιστοίχως. Το 2017 το έλλειμμα παρέμεινε σταθερό, σε σχέση με το προηγούμενο έτος, στο 2,7%, ενώ μειώθηκε περαιτέρω το 2018 στο 1,8% του ΑΕΠ. Το 2019 αυξήθηκε ελαφρά στο 2,0% του ΑΕΠ, για να εκτοξευθεί στο 8% περίπου το 2020 λόγω των μέτρων χρηματοδοτικής στήριξης της οικονομίας, εξ αιτίας των επιπτώσεων της πανδημίας.

Αναφορικά με το τρέχον έτος, σημειώνεται ότι, σύμφωνα με παρουσίαση του Υπουργείου Οικονομικών της χώρας, οι προτεραιότητες μέχρι το τέλος του 2021 θα επικεντρωθούν στην αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας, την προσέλκυση επενδύσεων, τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, καθώς και την υποστήριξη και ανάπτυξη πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Η δέσμευση για υποστήριξη της οικονομίας με επενδύσεις σε έργα υποδομής, επανασχεδιασμό της δομής των δημόσιων οικονομικών μέσω αυξημένης συμμετοχής στις κεφαλαιουχικές δαπάνες, καθώς και ενίσχυση της διαδικασίας σχεδιασμού, εκτέλεσης και αναφοράς των δημόσιων οικονομικών παραμένει.

Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι για την αντιμετώπιση της πανδημίας, οι τροποποιήσεις στον προϋπολογισμό της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας για το 2021 αφορούν, από την πλευρά των δαπανών, στον περιορισμό ορισμένων προγραμματισμένων δαπανών χρηστών του προϋπολογισμού που δεν σχετίζονται ουσιαστικά και άμεσα με την αντιμετώπιση της πανδημίας, καθώς και στην ελαχιστοποίηση όλων των μη παραγωγικών δαπανών του προϋπολογισμού. Έχοντας υπόψη την πραγματοποίηση των εσόδων για την περίοδο Ιανουαρίου-Μαΐου 2021, καθώς και την ανάγκη παροχής πόρων για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων που προβλέπονται από το πέμπτο και το έκτο πακέτο μέτρων, πραγματοποιήθηκαν αλλαγές σε σχέση με τις αρχικές προβλέψεις για τα έσοδα και τις δαπάνες του προϋπολογισμού για το 2021.

Τα συνολικά έσοδα αναμένονται στα 222,6 δισ. δηνάρια, περίπου 10 δισ. δηνάρια, ή 4,7%, υψηλότερα από τις αρχικές προβλέψεις του προϋπολογισμού. Οι συνολικές δαπάνες προγραμματίζονται στα 268,8 δισ. δηνάρια, ή 8,6%, δηλαδή περίπου 21 δισ. δηνάρια υψηλότερα από τον αρχικό σχεδιασμό. Με βάση τις νέες προβλέψεις για τα έσοδα και τις δαπάνες, το έλλειμμα τοποθετείται στα 46,2 δισ. δηνάρια, ήτοι 6,5% του ΑΕΠ.

Οι κεφαλαιουχικές δαπάνες προγραμματίζονται στα 30,5 δισ. δηνάρια, ή 6,5 δισ. δηνάρια υψηλότερα από τον αρχικό σχεδιασμό για το 2021. Η αύξηση κατά 26,9% στις κεφαλαιουχικές δαπάνες είναι αποτέλεσμα της παροχής των απαραίτητων πόρων για την πραγματοποίηση μέρους των κυβερνητικών μέτρων αντιμετώπισης της υγειονομικής κρίσης και στήριξης της οικονομίας. Ο Υπουργός Οικονομικών της Βόρειας Μακεδονίας δήλωσε ότι, ως προς τις κεφαλαιουχικές δαπάνες, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις πιστώσεις χωρίς επιτόκια που παρέχει η Αναπτυξιακή Τράπεζα για τομείς που πλήττονται περισσότερο από την πανδημία, όπως ο τουρισμός και η φιλοξενία, οι μεταφορές, η διοργάνωση εκδηλώσεων, οι ιδιωτικές εγκαταστάσεις υγειονομικής περίθαλψης κ.λπ. Επίσης, στην εξασφάλιση πρόσθετων κονδυλίων για την κατασκευή και ανοικοδόμηση νοσοκομείων, γηροκομείων, εγκαταστάσεων ημερήσιας φροντίδας για άτομα με αναπηρίες, οδικές υποδομές, αγροτική ανάπτυξη κ.λπ. Ειδικότερα, για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας COVID-19, έχουν προγραμματισθεί επιπλέον 14,7 δισ. δηνάρια, σύμφωνα με δηλώσεις του Π/Θ της χώρας.

1.1.2.5 Χρέος γενικής κυβέρνησης και δημόσιο χρέος

Το χρέος γενικής κυβέρνησης της Βόρειας Μακεδονίας βαίνει σταθερά αυξανόμενο σε απόλυτους αριθμούς, ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ κατέγραψε σχετική σταθερότητα το 2020. Συγκεκριμένα, το 2020, ανήλθε στο 51,2% του ΑΕΠ (5.516,0 εκατ. ευρώ), από 40,7% (4.556,8 εκατ. ευρώ), το 2019.

Σύμφωνα με στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, στο τέλος του δ' τριμήνου 2020, το ακαθάριστο εξωτερικό χρέος στη χώρα ανήλθε σε 8.630 εκατ. ευρώ, ενώ το καθαρό εξωτερικό χρέος αυξήθηκε κατά 248 εκατ. ευρώ. Στο τέλος Δεκεμβρίου 2020, η αρνητική καθαρή διεθνής επενδυτική θέση (IIP) εκτιμάται στα 7.019 εκατ. ευρώ, ή στο 65,2% του ΑΕΠ. Το μεγαλύτερο μέρος αυτού του ποσού (83%) είναι καθαρές υποχρεώσεις από άμεσες επενδύσεις, εκ των οποίων το 74% επί των ιδίων κεφαλαίων.

Ειδικότερα, η αύξηση του καθαρού εξωτερικού χρέους το δ' τρίμηνο 2020 αντικατοπτρίζει το υψηλότερο καθαρό ιδιωτικό χρέος κατά 262 εκατ. ευρώ, δεδομένης της μείωσης του δημόσιου καθαρού χρέους κατά 14 εκατ. ευρώ. Η μείωση του ιδιωτικού χρέους εξηγείται από τις μειωμένες υποχρεώσεις των διεταιρικών δανείων (κατά 148 εκατ. ευρώ), σε αντίθεση με τις αυξημένες υποχρεώσεις του μη τραπεζικού ιδιωτικού τομέα και των ιδιωτικών τραπεζών (κατά 14 εκατ. ευρώ).

Όσον αφορά στο δημόσιο εξωτερικό χρέος (εξαιρουμένων των ειδικών δραστηριοτήτων για τη διαχείριση των συναλλαγματικών αποθεμάτων της Κεντρικής Τράπεζας), σημειώθηκε μείωση κυρίως στον δημόσιο τομέα κατά 95 εκατ. ευρώ και στις δημόσιες τράπεζες και τις δημόσιες επιχειρήσεις (κατά 22 εκατ. ευρώ).

Σε σύγκριση με το τέλος του 2019, το ακαθάριστο εξωτερικό χρέος είναι υψηλότερο κατά 476 εκατ. ευρώ. Η αύξηση του δημόσιου χρέους εξηγείται σχεδόν εξ ολοκλήρου από τις αυξημένες υποχρεώσεις του δημόσιου τομέα (κατά 473 εκατ. ευρώ), δεδομένης της μείωσης του χρέους των δημόσιων τραπεζών και των δημόσιων επιχειρήσεων (κατά 5 εκατ. ευρώ). Ταυτόχρονα, η μέτρια αύξηση του ιδιωτικού χρέους προκύπτει από τις αυξημένες υποχρεώσεις του μη τραπεζικού ιδιωτικού τομέα και των ιδιωτικών τραπεζών (κατά 31 εκατ. ευρώ και 24

εκατ. ευρώ, αντίστοιχα), σε αντίθεση με τις μειωμένες υποχρεώσεις του διεταιρικού δανεισμού (κατά 44 εκατ. ευρώ).

Σύμφωνα με την Κεντρική Τράπεζα, στο τέλος του δ' τριμήνου 2020, οι ακαθάριστες εξωτερικές απαιτήσεις ανήλθαν σε 5.239 εκατ. ευρώ (ή 48,7% του εκτιμώμενου ΑΕΠ), καταγράφοντας τριμηνιαία μείωση κατά 711 εκατ. ευρώ. Εάν εξαιρέσουμε τις επιπτώσεις των ειδικών δραστηριοτήτων της Κεντρικής Τράπεζας που σχετίζονται με τη διαχείριση συναλλαγματικών αποθεμάτων, οι ακαθάριστες εξωτερικές απαιτήσεις είναι χαμηλότερες κατά 487 εκατ. ευρώ. Αυτή η τριμηνιαία μεταβολή είναι αποτέλεσμα των μειωμένων ιδιωτικών απαιτήσεων κατά 382 εκατ. ευρώ και των δημόσιων απαιτήσεων κατά 105 εκατ. ευρώ. Η μείωση των ιδιωτικών απαιτήσεων οφείλεται κυρίως στις μειωμένες απαιτήσεις του διεταιρικού δανεισμού και άλλων τομέων, ενώ η μείωση των δημόσιων απαιτήσεων είναι αποτέλεσμα των μειωμένων απαιτήσεων της Κεντρικής Τράπεζας.

Σε σύγκριση με το τέλος του προηγούμενου έτους, οι εξωτερικές απαιτήσεις είναι χαμηλότερες κατά 118 εκατ. ευρώ λόγω των μειωμένων ιδιωτικών απαιτήσεων (κατά 176 εκατ. ευρώ), μείωση που αντισταθμίστηκε εν μέρει από τις αυξημένες δημόσιες απαιτήσεις (κατά 58 εκατ. ευρώ). Η μείωση των ιδιωτικών απαιτήσεων εξηγείται από τις μειωμένες απαιτήσεις για διεταιρικά δάνεια (κατά 185 εκατ. ευρώ) και από την αποδοχή καταθέσεων των εταιρειών (κατά 12 εκατ. ευρώ), εν μέσω αύξησης των απαιτήσεων των άλλων τομέων (κατά 21 εκατ. ευρώ). Η αύξηση των δημόσιων απαιτήσεων αντικατοπτρίζει τις αυξημένες απαιτήσεις της Κεντρικής Τράπεζας, εντός των συναλλαγματικών αποθεμάτων.

Από τις 31.12.2020, σύμφωνα με τα στοιχεία, το καθαρό εξωτερικό χρέος ανήλθε σε 3.391 εκατ. (ή 31,5% του εκτιμώμενου ΑΕΠ). Το δ' τρίμηνο 2020, το καθαρό εξωτερικό χρέος της χώρας αυξήθηκε κατά 248 εκατ. ευρώ, ή κατά 7,9%. Αναλύοντας τη δομή, το ιδιωτικό καθαρό χρέος (62%) εξακολουθεί να κατέχει μεγαλύτερο μερίδιο στο συνολικό καθαρό χρέος. Σε σύγκριση με το τέλος του 2019, το καθαρό εξωτερικό χρέος αυξήθηκε κατά 594 εκατ. ευρώ (ή κατά 21,2%), ως αποτέλεσμα του αυξημένου καθαρού δημόσιου χρέους (κατά 407 εκατ. ευρώ) και του αυξημένου καθαρού ιδιωτικού χρέους (κατά 187 εκατ. ευρώ).

Η τριμηνιαία αύξηση της αρνητικής καθαρής διεθνούς επενδυτικής θέσης (IIP) αντικατοπτρίζει την ταχύτερη μείωση των στοιχείων ενεργητικού (ύψους 677 εκατ. ευρώ), σε σύγκριση με τη μείωση των υποχρεώσεων (κατά 515 εκατ. ευρώ). Οι καθαρές υποχρεώσεις που βασίζονται σε χρεωστικούς τίτλους αυξήθηκαν κατά 248 εκατ. ευρώ, ενώ οι καθαρές υποχρεώσεις που βασίζονται σε συμμετοχικούς τίτλους μειώθηκαν κατά 86 εκατ. ευρώ. Σε σύγκριση με το τέλος του 2019, η αρνητική καθαρή IIP αυξήθηκε κατά 561 εκατ. ευρώ ως αποτέλεσμα της αύξησης των καθαρών υποχρεώσεων που βασίζονται σε χρεωστικούς τίτλους (ύψους 594 εκατ. ευρώ), δεδομένης της μείωσης των καθαρών υποχρεώσεων που βασίζονται σε συμμετοχικούς τίτλους (ύψους 33 εκατ. ευρώ).

1.1.2.6 Συναλλαγματικά διαθέσιμα

Το 2020, τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της Βόρειας Μακεδονίας αυξήθηκαν, σύμφωνα με τα στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της Βόρειας Μακεδονίας, κατά 97 εκατ. ευρώ περίπου σε σχέση με το 2019 και διαμορφώθηκαν στα 3.360 εκατ. ευρώ περίπου. Το 2019 είχαν επίσης αυξηθεί κατά 396 εκατ. ευρώ περίπου, σε σχέση με το 2018 (φθάνοντας τα 3.263 εκατ. ευρώ περίπου από 2.867 εκατ. ευρώ περίπου). Σε γενικές γραμμές, τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της Βόρειας Μακεδονίας διέγραψαν ανοδική πορεία (με ορισμένες διακυμάνσεις) κατά την τελευταία δεκαετία (το 2008 ανέρχονταν σε 1.495 εκατ. ευρώ).

Το ύψος των συναλλαγματικών αποθεματικών της Βόρειας Μακεδονίας υπερβαίνει ελαφρώς τα 3 δις. ευρώ, ως αποτέλεσμα της πάγιας τακτικής, εδώ και χρόνια, της Κεντρικής Τράπεζας για τη διατήρηση ενός υψηλού επιπέδου συναλλαγματικών διαθεσίμων, το οποίο με τη σειρά του εγγυάται τη διατήρηση σταθερής συναλλαγματικής ισοτιμίας, μεταξύ δηναρίου και ευρώ.

1.1.3 Εξωτερικό εμπόριο

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Βόρειας Μακεδονίας, ο συνολικός όγκος του εξωτερικού εμπορίου αγαθών της χώρας ανήλθε, το 2020 στα 13.372,4 εκατ. ευρώ (από 14.857,9 εκατ. ευρώ το 2019), καταγράφοντας μείωση της τάξης του 10,0% περίπου έναντι της προηγούμενης χρονιάς. Καθοδικά κινήθηκαν τόσο οι εξαγωγές, οι οποίες άγγιξαν τα 5.777,9 εκατ. ευρώ (από 6.424 εκατ. ευρώ το 2019), όσο και οι εισαγωγές, οι οποίες ανήλθαν στα 7.594,5 εκατ. ευρώ (από 8.463 εκατ. ευρώ το 2019), σημειώνοντας μείωση 10,0% και στις δυο περιπτώσεις αντιστοιχα. Το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου παρουσίασε σημαντική μείωση 9,8%, ανερχόμενο στα 1.816,6 εκατ. ευρώ, ενώ η κάλυψη των εισαγωγών από τις εξαγωγές ήταν 76,1%.

Όσον αφορά στο εμπόριο υπηρεσιών, βάσει των στοιχείων της Κεντρικής Τράπεζας, οι εξαγωγές της Βόρειας Μακεδονίας κατέγραψαν, το 2020 μείωση της τάξης του 11,6% (1.445,1 εκατ. ευρώ το 2020 από 1.634,5 εκατ. ευρώ το 2019), ενώ καθοδικά κινήθηκαν και οι εισαγωγές, κατά 21,2% (1.013,3 εκατ. ευρώ το 2020 από 1.286,0 εκατ. ευρώ). Το ισοζύγιο υπηρεσιών είναι σταθερά πλεονασματικό υπέρ της Βόρειας Μακεδονίας.

Πίνακας 3: Εξωτερικό εμπόριο Βόρειας Μακεδονίας

	2016	2017	2018	2019	2020
Εξαγωγές αγαθών (αξία σε εκατ. €)	4.390,3	5.018,7	5.872,5	6.421,6	5.777,9
Εισαγωγές αγαθών (αξία σε εκατ. €)	6.176,5	6.834,9	7.676,3	8.436,3	7.594,5
Εμπορικό ισοζύγιο (αξία σε εκατ. €)	-1.786,2	-1.816,2	-1.803,8	-2.014,8	-1.816,6
Εξαγωγές υπηρεσιών (αξία σε εκατ. €)	1.389,7	1.434,3	1.580,3	1.634,5	1.445,1
Εισαγωγές υπηρεσιών (αξία σε εκατ. €)	1.049,0	1.059,6	1.208,9	1.286,0	1.013,3
Ισοζύγιο υπηρεσιών (αξία σε εκατ. €)	340,7	374,7	370,9	349,8	431,8

Πηγές: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας/ Κεντρική Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας

1.1.3.1 Εμπόριο αγαθών

Η δομή των εξαγωγών της Βόρειας Μακεδονίας έχει μεταβληθεί, σε σημαντικό βαθμό, τα τελευταία χρόνια, ενώ κατά το χρονικό διάστημα 2004-2010 το μερίδιο των παραδοσιακών προϊόντων (κυρίως κλωστοϋφαντουργικών) επί του συνόλου ανερχόταν σε 70%. Σημαντική αύξηση, τα τελευταία χρόνια, καταγράφουν οι εξαγωγές προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας (προερχόμενες κυρίως από τις Τεχνολογικές, Βιομηχανικές και Αναπτυξιακές Ζώνες), καλύπτοντας περισσότερο από το 50% των εξαγωγών της Βόρειας Μακεδονίας.

Σύμφωνα πάντα με πληροφορίες της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, αναλύοντας το εξωτερικό εμπόριο ανά προϊόν φαίνεται ότι, ως προς τις εξαγωγές της Βορείου Μακεδονίας, τα σημαντικότερα προϊόντα αφορούν: ενισχυμένους καταλύτες με πολύτιμα μέταλλα ή ενώσεις πολύτιμων μετάλλων ως δραστική ουσία, σύνολα καλωδίων ανάφλεξης και άλλα σύνολα καλωδίων των τύπων που χρησιμοποιούνται σε οχήματα, αεροσκάφη ή πλοία, μέρη καθισμάτων της υποομάδας 821,1 και σιδηρονικέλιο. Παρατίθεται, κατωτέρω, πίνακας των σημαντικότερων εξαγωγικών προϊόντων (σε ποσοστό 85,5% το 2020) ανά διψήφια κατηγορία:

Πίνακας 4: Εξαγωγές αγαθών της Βόρειας Μακεδονίας, 2018-2020

Κωδικός	2ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2018	2019	2020	% Μεταβολή 2019-2020 στην αξία
		Αξία σε εκατ. ευρώ			
38	ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΧΗΜΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ	1.233.473.710	1.348.561.850	1.155.103.711	-14,3
85	ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ. ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ Ή ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΗΧΟΥ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ Ή ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΗΧΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΚΑΙ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΣΚΕΥΩΝ ΑΥΤΩΝ	871.611.023	972.139.886	878.057.836	-9,7
84	ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ, ΛΕΒΗΤΕΣ, ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΠΙΝΟΗΣΕΙΣ. ΜΕΡΗ ΑΥΤΩΝ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ Ή ΣΥΣΚΕΥΩΝ	677.772.270	804.515.648	755.023.236	-6,2
72	ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ, ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	421.350.959	496.233.307	466.221.907	-6,0
62	ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΞΕΣΟΥΑΡ ΕΝΔΥΣΗΣ, ΜΗ ΠΛΕΚΤΑ	353.235.769	338.730.482	266.904.343	-21,2
94	ΕΠΙΠΛΑ, ΕΠΙΠΛΑ ΙΑΤΡΟΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΑ. ΕΙΔΗ ΚΛΙΝΟΣΤΡΩΜΝΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΜΟΙΑ. ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΦΩΤΙΣΜΟΥ ΠΟΥ ΔΕΝ ΚΑΤΟΝΟΜΑΖΟΝΤΑΙ Ή ΔΕΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΑΛΛΟΥ. ΛΑΜΠΕΣ-ΡΕΚΛΑΜΕΣ, ΦΩΤΕΙΝΑ ΣΗΜΑΤΑ, ΦΩΤΕΙΝΕΣ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΜΟΙΑ ΕΙΔΗ. ΠΡΟΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	245.343.716	281.343.902	25.605.9530	-9,0
87	ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ, ΤΑ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ	305.376.969	323.592.480	248.970.067	-23,1
26	ΜΕΤΑΛΛΕΥΜΑΤΑ, ΣΚΟΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΤΕΦΡΕΣ	184.230.601	195.711.437	171.839.228	-12,2
73	ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟ, ΣΙΔΗΡΟ Ή ΧΑΛΥΒΑ	219.595.801	174.284.187	168.119.668	-3,5
24	ΚΑΠΝΑ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ	128.360.410	143.771.855	125.082.093	-13,0
30	ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	88.404.296	93.656.971	108.858.106	16,2
39	ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΥΛΕΣ	95.221.152	105.829.328	102.814.619	-2,8
61	ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ, ΠΛΕΚΤΑ	95.588.296	92.362.535	85.663.761	-7,3
27	ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ, ΟΡΥΚΤΑ ΛΑΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΑΞΗΣ ΑΥΤΩΝ, ΑΣΦΑΛΤΩΔΕΙΣ ΥΛΕΣ, ΚΕΡΙΑ ΟΡΥΚΤΑ	99.846.081	131.209.187	81.484.630	-37,9
22	ΑΝΑΨΥΚΤΙΚΑ, ΑΛΚΟΟΛΟΥΧΑ ΠΟΤΑ ΚΑΙ ΞΥΔΙ	66.348.340	75.974.231	69.313.024	-8,8
19	ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΩΝ, ΑΛΕΥΡΟΥ, ΑΜΥΛΟΥ Ή ΓΑΛΑΚΤΟΣ, ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ	69.459.928	70.570.341	66.989.421	-5,1
07	ΒΡΩΣΙΜΑ ΛΑΧΑΝΙΚΑ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΕΝΕΣ ΡΙΖΕΣΚΑΙ ΚΟΝΔΥΛΟΙ	55.724.348	71.075.888	62.958.925	-11,4
20	ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΜΑΤΑ ΛΑΧΑΝΙΚΩΝ, ΦΡΟΥΤΩΝ, ΚΑΡΠΩΝ ΜΕ ΚΕΛΥΦΟΣ Ή ΆΛΛΩΝ ΜΕΡΩΝ ΦΥΤΩΝ	49.623.957	53.288.204	62.213.107	16,7
25	ΑΛΑΤΙ, ΘΕΙΑΦΙ, ΠΕΤΡΕΣ, ΑΣΒΕΣΤΗΣ, ΤΣΙΜΕΝΤΟ	73.922.355	80.647.117	60.250.022	-25,3
08	ΒΡΩΣΙΜΑ ΦΡΟΥΤΑ ΚΑΙ ΚΑΡΠΟΙ ΜΕ ΚΕΛΥΦΟΣ, ΦΛΟΥΔΑ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΩΝ Ή ΠΕΠΟΝΙΩΝ	40.633.521	51.195.902	58.869.156	15,0

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας

Ως προς τις εισαγωγές στη Βόρεια Μακεδονία, τα σημαντικότερα προϊόντα είναι: πλατίνα και κράματα λευκόχρυσου, σε ακατέργαστη μορφή ή σε μορφή σκόνης, άλλα μέταλλα της ομάδας πλατίνας και κράματα αυτών, ακατέργαστα ή σε σκόνη, πετρελαιοειδή έλαια και έλαια από ασφαλτικά ορυκτά (άλλα από τα ακατέργαστα). Παρατίθεται, κατωτέρω, πίνακας των σημαντικότερων εισαγωγικών προϊόντων ανά διψήφια κατηγορία.

Πίνακας 5: Εισαγωγές αγαθών στη Βόρεια Μακεδονία, 2018-2020

Κωδικός	2ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2018	2019	2020	% Μεταβολή 2019-2020 στην αξία
		Αξία σε εκατ. ευρώ			
71	ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ ΦΥΣΙΚΑ Ή ΑΠΟ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ, ΠΟΛΥΤΙΜΕΣ ΚΑΙ ΗΜΙΠΟΛΥΤΙΜΕΣ ΠΕΤΡΕΣ Ή ΠΑΡΟΜΟΙΑ, ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ, ΜΕΤΑΛΛΑ ΕΠΙΣΤΡΩΜΕΝΑ ΜΕ ΠΟΛΥΤΙΜΑ ΜΕΤΑΛΛΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΥΛΕΣ ΑΥΤΕΣ. ΑΠΟΜΙΜΗΣΕΙΣ ΚΟΣΜΗΜΑΤΩΝ. ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ	916.607.901	1.187.139.844	987.285.116	-16,8
85	ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥΣ. ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ Ή ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΗΧΟΥ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ Ή ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΗΧΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΚΑΙ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΣΚΕΥΩΝ ΑΥΤΩΝ	839.764.193	885.072.207	808.982.139	-8,6
27	ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ, ΟΡΥΚΤΑ ΛΑΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΑΞΗΣ ΑΥΤΩΝ. ΑΣΦΑΛΤΩΔΕΙΣ ΥΛΕΣ. ΚΕΡΙΑ ΟΡΥΚΤΑ	779.474.788	865.493.014	600.985.175	-30,6
84	ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ, ΛΕΒΗΤΕΣ, ΜΗΧΑΝΕΣ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΕΠΙΝΟΗΣΕΙΣ. ΜΕΡΗ ΑΥΤΩΝ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΩΝ Ή ΣΥΣΚΕΥΩΝ	496.501.645	549.477.349	518.209.993	-5,7
72	ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ, ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	473.802.378	454.189.364	375.893.716	-17,2
69	ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΚΕΡΑΜΕΥΤΙΚΗΣ	368.209.246	422.862.937	366.204.463	-13,4
87	ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΟΧΗΜΑΤΑ, ΕΛΚΥΣΤΗΡΕΣ, ΠΟΔΗΛΑΤΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΟΧΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΧΕΡΣΑΙΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ, ΤΑ ΜΕΡΗ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥΣ	368.319.641	394.154.383	337.270.874	-14,4
39	ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΥΛΕΣ	317.864.040	341.765.035	313.999.208	-8,1
28	ΑΝΟΡΓΑΝΑ ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ. ΕΝΩΣΕΙΣ ΑΝΟΡΓΑΝΕΣ Ή ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ ΤΩΝ ΠΟΛΥΤΙΜΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ, ΤΩΝ ΡΑΔΙΕΝΕΡΓΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ, ΤΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ ΤΩΝ ΣΠΑΝΙΩΝ ΓΑΙΩΝ Ή ΤΩΝ ΙΣΟΤΟΠΩΝ	82.094.879	160.220.577	260.339.565	62,5
30	ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	182.305.226	177.720.706	206.077.500	16,0
38	ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΩΝ ΧΗΜΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ	196.561.769	200.615.110	167.202.834	-16,7
73	ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟ, ΣΙΔΗΡΟ Ή ΧΑΛΥΒΑ	127.595.116	131.823.876	130.770.896	-0,8
02	ΚΡΕΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΡΟΪΟΝΤΑ ΣΦΑΓΙΩΝ, ΒΡΩΣΙΜΑ	112.220.285	117.927.062	106.357.661	-9,8
94	ΕΠΙΠΛΑ, ΕΠΙΠΛΑ ΙΑΤΡΟΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΑ. ΕΙΔΗ ΚΛΙΝΟΣΤΡΩΜΝΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΜΟΙΑ. ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΦΩΤΙΣΜΟΥ ΠΟΥ ΔΕΝ ΚΑΤΟΝΟΜΑΖΟΝΤΑΙ Ή ΔΕΝ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ ΑΛΛΟΥ. ΛΑΜΠΕΣ-ΡΕΚΛΑΜΕΣ, ΦΩΤΕΙΝΑ ΣΗΜΑΤΑ, ΦΩΤΕΙΝΕΣ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΜΟΙΑ ΕΙΔΗ. ΠΡΟΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ	83.561.622	101.520.931	97.339.543	-4,1
48	ΧΑΡΤΙ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΝΙΑ. ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΚΥΤΤΑΡΙΝΗ, ΧΑΡΤΙ Ή ΧΑΡΤΟΝΙ	104.975.233	106.635.660	96.408.711	-9,6

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας

Η Βόρεια Μακεδονία προμηθεύεται προϊόντα κατά κύριο λόγο από τις χώρες της Ε.Ε. και των Δυτικών Βαλκανίων, κατά 46,3% και 9,6% αντίστοιχα στο σύνολο των εισαγωγών της, βάσει των προκαταρκτικών στοιχείων για την υπό εξέταση περίοδο.

Οι ίδιες ομάδες χωρών είναι και οι βασικές αγορές για τη διάθεση των προϊόντων της, κατά 77,5% και 11,0% αντίστοιχα, στο σύνολο των εξαγωγών της για την περίοδο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2020.

Σημειώνεται ότι, από τον Φεβρουάριο 2020 το Ηνωμένο βασίλειο συγκαταλέγεται στην κατηγορία των λοιπών χωρών, εξ ου και το υψηλό σε αξία ποσό εισαγωγών και όγκου εμπορίου στη Βόρεια Μακεδονία από τη συγκεκριμένη κατηγορία (οι εισαγωγές στη Βόρεια Μακεδονία από το Ηνωμένο βασίλειο ανήλθαν σε 1.170.441 χιλ. ευρώ).

Πίνακας 6: Εμπορικοί εταίροι Βόρειας Μακεδονίας, ανά ομάδα χωρών, 2019-2020

Ομάδα χωρών	Εξαγωγές		Εισαγωγές		Όγκος εμπορίου
	σε χιλιάδες ευρώ				
	2019	2020	2019	2020	2020
ΣΥΝΟΛΟ	6.421.566	5.777.905	8.436.324	7.594.537	13.372.442
<i>ΕΕ</i>	5.186.734	4.480.565	5.264.222	3.516.351	7.996.916
<i>Δυτ. Βαλκανίων</i>	734.047	636.461	775.569	731.512	1.367.973
<i>APEC</i>	155.349	149.918	626.398	653.635	803.553
<i>Ένωση για τη Μεσόγειο</i>	87.994	95.255	456.073	439.047	534.302
<i>Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών (ΚΑΚ)</i>	64.283	69.123	260.630	229.054	298.177
<i>NAFTA</i>	62.761	53.573	309.288	242.688	296.261
<i>Ένωση Χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας</i>	4.732	28.939	146.766	143.450	172.389
<i>Χώρες της Αφρικής, της Καραϊβικής και του Ειρηνικού</i>	10.193	3.345	287.076	157.883	161.228
<i>EFTA</i>	38.568	41.643	63.007	89.157	130.800
<i>OPEC</i>	30.025	37.808	48.874	48.765	86.573
<i>Λοιπές ομάδες χωρών</i>	46.881	181.274	198.423	1.342.995	1.524.269

Πηγή: Κρατική Στατιστική Υπηρεσία Βορείου Μακεδονίας- μορφοποίηση Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων

Την περίοδο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2020, σύμφωνα με το συνολικό όγκο εξωτερικού εμπορίου, οι **σημαντικότεροι εμπορικοί εταίροι** της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας ήταν η Γερμανία (με μερίδιο 26,4%), το Ηνωμένο Βασίλειο (με μερίδιο 9,8%), η Σερβία (με μερίδιο 5,8%), η Κίνα (με μερίδιο 5,0%) και η Ελλάδα (με μερίδιο 4,7%) [βλ. κάτωθι πίνακα].

Πίνακας 7: Σημαντικότεροι εμπορικοί εταίροι Βόρειας Μακεδονίας & θέση της Ελλάδας το 2020

5 πρώτες χώρες-εταίροι της Βόρειας Μακεδονίας				
βάσει όγκου εμπορίου, 2019-2020				
προκαταρκτικά στοιχεία				
	Όγκος εμπορίου			
	σε χιλιάδες ευρώ			
	2019	2020	2019	2020
ΣΥΝΟΛΟ	14.857.890	13.372.442	% επί του συνολικού όγκου	
Γερμανία	4.089.711	3.526.293	27,5	26,4
Ηνωμένο Βασίλειο	1.112.601	1.313.038	7,5	9,8
Σερβία	854.703	781.475	5,8	5,8
Κίνα	635.953	664.359	4,3	5,0
Ελλάδα	856.547	627.229	5,8	4,7

Πηγή: Κρατική Στατιστική Υπηρεσία Βορείου Μακεδονίας - μορφοποίηση και επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων

Πίνακας 8: Σημαντικότεροι προορισμοί εξαγωγών Βόρειας Μακεδονίας & θέση της Ελλάδας το 2020

Κατάταξη	Χώρα	Αξία εξαγωγών σε ευρώ	% στο σύνολο
	ΣΥΝΟΛΟ	5.777.904.850	
1	Γερμανία	2.717.228.857	47,0%
2	Βουλγαρία	271.898.144	4,7%
3	Κόσσοβο	233.700.077	4,0%
4	Σερβία	223.131.955	3,9%
5	Ελλάδα	175.515.151	3,0%
6	Ουγγαρία	171.567.224	3,0%
7	Βέλγιο	157.495.595	2,7%
8	Ιταλία	143.114.942	2,5%
9	Ηνωμένο Βασίλειο	142.596.807	2,5%
10	Κίνα	141.808.546	2,5%

Πηγή: Κρατική Στατιστική Υπηρεσία Βορείου Μακεδονίας - μορφοποίηση και επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων

Πίνακας 9: Σημαντικότεροι προμηθευτές της Βόρειας Μακεδονίας & η θέση της Ελλάδας το 2020

Κατάταξη	Χώρα	Αξία εισαγωγών σε ευρώ	% στο σύνολο
	ΣΥΝΟΛΟ	7.594.537.083	
1	Ηνωμένο Βασίλειο	1.170.441.093	15,4
2	Γερμανία	809.064.369	10,7
3	Σερβία	558.343.538	7,4
4	Κίνα	522.550.065	6,9
5	Ελλάδα	451.714.204	5,9
6	Τουρκία	388.478.321	5,1
7	Ιταλία	338.867.750	4,5
8	Βουλγαρία	309.725.435	4,1
9	Πολωνία	211.997.059	2,8
10	ΗΠΑ	207.547.780	2,7

Πηγή: Κρατική Στατιστική Υπηρεσία Βορείου Μακεδονίας - μορφοποίηση και επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων

1.1.3.2 Εμπόριο υπηρεσιών

Το ισοζύγιο υπηρεσιών είναι σταθερά πλεονασματικό για τη Βόρεια Μακεδονία την τελευταία πενταετία (βλ. ανωτέρω πίνακα 3). Βασικοί τομείς εσόδων για τη χώρα το 2020 εξακολουθούν να είναι οι μεταφορές (24,3% επί του συνόλου), τα ταξίδια (15,2%), άλλες επιχειρηματικές υπηρεσίες (19,3%), οι υπηρεσίες μεταποίησης (19,1%) και οι υπηρεσίες τεχνολογιών πληροφορικής (16,7%), αν και γενικά κατέγραψαν σημαντική μείωση, εξ αιτίας της κρίσης που προκάλεσε η πανδημία, με εξαίρεση τις υπηρεσίες τεχνολογιών πληροφορικής που σημείωσαν αύξηση σχεδόν 11%.

Πίνακας 10: Εισπράξεις Βόρειας Μακεδονίας, 2019-2020

Υπηρεσίες με βάση την κωδικοποίηση ΒΡΜ6	2019		2020		% Μεταβολή στην αξία 2019-2020
	Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	
Υπηρεσίες μεταποίησης	267,2	16,3	276,5	19,1	3,5
Συντήρηση και επισκευή	3,6	0,2	3,7	0,3	0,8
Μεταφορές	407,4	24,9	351,4	24,3	-13,8
Ταξίδια	354,3	21,7	219,5	15,2	-38,0
Κατασκευές	52,3	3,2	37,9	2,6	-27,5
Ασφαλιστικές υπηρεσίες	0,0	0,0	0,1	0,0	155,0
Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες	4,7	0,3	3,1	0,2	-33,7
Πνευματικά δικαιώματα	9,6	0,6	10,6	0,7	10,3
Τηλεπικοινωνίες και τεχνολογίες πληροφορικής	218,1	13,3	241,6	16,7	10,8
Άλλες επιχειρηματικές υπηρεσίες	282,9	17,3	278,3	19,3	-1,6
Υπηρεσίες καλλιτεχνικές και προσωπικής φροντίδας	26,9	1,6	20,0	1,4	-25,4
Κυβερνητικές υπηρεσίες	7,3	0,4	2,4	0,2	-66,6

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας

Οι εισαγωγές υπηρεσιών από τη Βόρεια Μακεδονία αφορούν κατά κύριο λόγο στους τομείς των μεταφορών (29,8% επί του συνόλου), άλλων επιχειρηματικών υπηρεσιών (22,1%), των ταξιδιών (12,7%) και των πνευματικών δικαιωμάτων (15,1%). Οι υπηρεσίες μεταποίησης σημείωσαν πτώση της τάξης του 14,9%, ενώ και οι κατηγορίες συντήρησης - επισκευής και κατασκευών κατέγραψαν, το 2020, σημαντική μείωση της τάξης του 18,4% και 56,5% αντίστοιχα (βλ. Πίνακα 8).

Πίνακας 8: Πληρωμές Βόρειας Μακεδονίας

Υπηρεσίες με βάση την κωδικοποίηση ΒΡΜ6	2019		2020		% Μεταβολή στην αξία 2019-2020
	Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	Αξία σε εκατ. €	% στο σύνολο	
Υπηρεσίες μεταποίησης	-2,4	-0,2	-2,0	-0,2	-14,9
Συντήρηση και επισκευή	7,4	0,6	6,1	0,6	-18,4
Μεταφορές	360,3	28,0	302,0	29,8	-16,2
Ταξίδια	252,4	19,6	129,0	12,7	-48,9
Κατασκευές	85,3	6,6	37,1	3,7	-56,5
Ασφαλιστικές υπηρεσίες	7,2	0,6	7,1	0,7	-2,0
Χρηματοοικονομικές υπηρεσίες	25,2	2,0	20,9	2,1	-17,0
Πνευματικά δικαιώματα	144,6	11,3	152,5	15,1	5,5
Τηλεπικοινωνίες και τεχνολογίες πληροφορικής	88,3	6,9	85,2	8,4	-3,5
Άλλες επιχειρηματικές υπηρεσίες	272,5	21,2	224,2	22,1	-17,7
Υπηρεσίες καλλιτεχνικές και προσωπικής φροντίδας	24,0	1,9	19,0	1,9	-20,8
Κυβερνητικές υπηρεσίες	19,8	1,5	32,2	3,2	63,1

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας

1.1.4 Επενδύσεις

Οι επενδύσεις στη Βόρεια Μακεδονία παρέμεναν σε χαμηλό επίπεδο έως το 1998. Στη συνέχεια κατέγραψαν σημαντική αύξηση, κυρίως λόγω των ιδιωτικοποιήσεων κρατικών εταιρειών και τραπεζών και όχι τόσο χάριν σε πρωτογενείς (Greenfield) επενδυτικές πρωτοβουλίες.

Διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αποτελούν σημαντικούς μετόχους εταιρειών στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD) και η Παγκόσμια Τράπεζα, μέσω του Διεθνούς Οργανισμού Χρηματοδότησης (IFC), έχουν επενδύσει σε μετοχές επιχειρήσεων της Βόρειας Μακεδονίας. Όπως σημειώνεται από πλευράς του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Βόρειας Μακεδονίας, με την ανωτέρω πρακτική είναι ευκολότερο για επιχειρηματίες να έχουν πρόσβαση σε κεφάλαια, ενώ η παρουσία της EBRD και του IFC αποτελεί εγγύηση για τις εγχώριες τράπεζες, προκειμένου να εγκρίνουν πιστώσεις με ευνοϊκότερους όρους.

Βασικό ρόλο στην προσέλκυση επενδύσεων στη Βόρεια Μακεδονία διαδραματίζουν οι τεχνολογικές και βιομηχανικές αναπτυξιακές ζώνες (TIDZ) της χώρας: Skorje 1 (στην περιοχή του Bunardzik), Skorje 2 (σε περιοχή βορείως των Σκοπίων), Skorje 3 (10 χλμ. εκτός Σκοπίων), Tetovo, Štip, Prilep, Radovis, Berovo, Delcevo, Rankovce, Vinica, Gevgelija, Struga, Strumica και Kicevo. Με πρωτοβουλία της Διεύθυνσης Ζωνών Τεχνολογικής και Βιομηχανικής Ανάπτυξης (TIDZ), η Κυβέρνηση αποφάσισε να δημιουργήσει μια νέα κρατική βιομηχανική ζώνη στο Μοναστήρι (Bitola). Στο στάδιο αυτό, η βιομηχανική ζώνη καλύπτει έκταση τριών εκταρίων, σε τμήμα της τοποθεσίας της πρώην δημοτικής βιομηχανικής ζώνης "Zhabeni".

Αρχικά, η Διεύθυνση ΤΙΔΖ θα επενδύσει 1 εκατ. ευρώ για τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας, σχεδιάζοντας να αυξήσει αυτό το ποσό στα 3-4 εκατ. ευρώ μέχρι το τέλος του 2021, σύμφωνα με τις ανάγκες των επενδυτών. Εκτός από τη νέα βιομηχανική ζώνη στο Μοναστήρι, το 2021 η Διεύθυνση ΤΙΔΖ έχει ήδη ξεκινήσει έναν επενδυτικό κύκλο 15 εκατ. ευρώ σε υποδομές και σε αρκετές άλλες ζώνες. Το σχέδιο αυτό αναπτύχθηκε για πρώτη φορά σε συνεργασία με τις δικαιούχους εταιρείες και σύμφωνα με τις ανάγκες τους.

Σύμφωνα με τη Διεύθυνση Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Αναπτυξιακών Ζωνών της Βόρειας Μακεδονίας, τα προσφερόμενα κίνητρα στους επενδυτές εντός των εν λόγω ζωνών είναι τα ακόλουθα:

Φορολογικές απαλλαγές:

Είδος φόρου	Φόρος εκτός Ζώνης	Φόρος εντός Ζώνης
ΦΠΑ	18% (5% στις προαναφερθείσες περιπτώσεις)	0%
Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης	5% - 62%	0%
Εταιρικός φόρος	10%	0% έως 10 έτη
Φόρος εισοδήματος	10%	0% έως 10 έτη

Τελωνειακές απαλλαγές:

Προϊόντα	Δασμοί εκτός Ζώνης	Δασμοί εντός Ζώνης
Εξοπλισμός, μηχανήματα και ανταλλακτικά	5% - 20%	0%
Απαλλαγή από τελωνειακούς δασμούς για παραγωγή που προορίζεται για εξαγωγή.		

Πηγή: Υπηρεσία Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Αναπτυξιακών Ζωνών

Άλλες παροχές:

- ✓ Ελεύθερη πρόσβαση στις υπάρχουσες υποδομές (φυσικό αέριο, ηλεκτρισμός, ύδρευση και αποχέτευση).
- ✓ Εύκολη πρόσβαση στο κύριο οδικό δίκτυο.
- ✓ Τα οικοπέδα εντός των βιομηχανικών ζωνών διατίθενται προς μακροχρόνια μίσθωση για περίοδο έως και 99 ετών, σε μειωμένες τιμές.
- ✓ Οι επενδυτές δικαιούνται 10ετή φορολογική απαλλαγή για τα εταιρικά κέρδη και το προσωπικό εισόδημα. Οι επενδυτές απαλλάσσονται από την καταβολή του φόρου προστιθέμενης αξίας για τις εισαγωγές και το εμπόριο αγαθών. Επιπλέον, οι επενδυτές απαλλάσσονται από την καταβολή τελωνειακών δασμών για εξοπλισμό, μηχανήματα και ανταλλακτικά.
- ✓ Απαλλαγή από την καταβολή φόρων κοινής ωφέλειας στον τοπικό Δήμο και τελών για τις άδειες οικοδομής.
- ✓ Επιστροφή του 10% των επενδυτικών δαπανών σε νέες μηχανές και εξοπλισμό, ή επενδύσεις σε κτίρια και γη, μέχρι το ποσό του 1 εκατ. ευρώ κατά τη διάρκεια μιας περιόδου 5 ετών.
- ✓ Εντός των Ζωνών δεν επιτρέπεται να εγκατασταθούν εγχώριες εταιρείες, καθώς και επιχειρήσεις, οι οποίες δραστηριοποιούνται σε τομείς που προκαλούν εσωτερικό ανταγωνισμό (επί παραδείγματι κλωστοϋφαντουργίες). Κυρίως αδειοδοτούνται εταιρείες, των οποίων η παραγωγή προορίζεται για εξαγωγή (λ.χ. ανταλλακτικά αυτοκινήτων).

Θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι υπάρχει διάκριση των λεγόμενων βιομηχανικών ζωνών της Βόρειας Μακεδονίας σε δύο κατηγορίες:

- ✓ Τις επίσημες TIDZ, οι οποίες ιδρύονται κατόπιν αποφάσεως της Κυβέρνησης, προσφέρουν σημαντικά πλεονεκτήματα και λειτουργούν αυστηρά στο πλαίσιο των διεθνών προδιαγραφών ως ελεύθερες ζώνες.
- ✓ Τις βιομηχανικές ζώνες, τις οποίες ιδρύουν και λειτουργούν κάποιοι Δήμοι της χώρας, στο πλαίσιο των σχεδίων τους για την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και του σχεδιασμού ανάπτυξης της περιφέρειάς τους, όπως π.χ. ο Δήμος του Μοναστηρίου (Bitola), ή του Δήμου Kumanovo (βιομηχανική ζώνη Novini και Recica, που βρίσκεται στα σύνορα με τη Δημοκρατία της Σερβίας, στον αυτοκινητόδρομο E75, Βελιγράδι-Αθήνα), οι οποίες ωστόσο αποτελούν κυρίως χώρο εκτός πόλεων, όπου συγκεντρώνεται η βιομηχανική δραστηριότητα.

Για περισσότερες πληροφορίες ως προς τις TIDZ, βλ. τους ακόλουθους συνδέσμους:

<http://fez.gov.mk/#1521540177653-2dd7ccdf-2a5f23fa-e0ce> και <http://fez.gov.mk/why-invest/#1516709706334-5b5d1d63-4d2e>

Σημειωτέον ότι, η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο έχουν εκφράσει κατά καιρούς το σκεπτικισμό τους για τη λειτουργία των TIDZ, με την αιτιολογία ότι ενδέχεται να οδηγούν σε στρέβλωση του ανταγωνισμού. Επιπλέον, τα οφέλη για την πραγματική οικονομία από τις ΑΞΕ εντός των TIDZ είναι περιορισμένα, λόγω των ιδιαίτερων προνομίων και ατελειών που διέπουν το καθεστώς λειτουργίας τους.

Εν τούτοις, σύμφωνα με την τακτική μηνιαία ανάλυση της Διεύθυνσης των TIDZ, τον Απρίλιο του 2021 καταγράφηκε αύξηση των εξαγωγών και εισαγωγών στις Ζώνες, ενώ ο αριθμός των θέσεων εργασίας παρέμεινε σταθερός.

Ειδικότερα, οι εξαγωγικές δραστηριότητες στις ζώνες τον Απρίλιο του 2021 ανήλθαν σε 279 εκατ. ευρώ, δηλαδή κατά 7% περισσότερο σε σύγκριση με τον Μάρτιο του 2021. Επιπλέον, οι εξαγωγές το πρώτο τετράμηνο του 2021 ανήλθαν σε 1,55 δισ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 67% σε σύγκριση με την ίδια περίοδο το 2020, ή σχεδόν 27% σε σύγκριση με το 2018. Οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στις ζώνες εξακολουθούν να είναι η κινητήριος δύναμη των εξαγωγών στη χώρα, με μερίδιο σχεδόν 47% στις συνολικές εξαγωγές. Η ανάλυση δείχνει ότι, αν και οι εταιρείες αυτές επλήγησαν ιδιαίτερα από την κρίση εξ αιτίας της πανδημίας, παρουσίασαν ταχεία ανάκαμψη, γεγονός που οφείλεται στα στοχευμένα μέτρα και τους μηχανισμούς στήριξης της Διεύθυνσης TIDZ και του κράτους.

Από την άλλη, οι συνολικές εισαγωγές το πρώτο τετράμηνο του 2021 ανήλθαν σε πάνω από 1 δισ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 85% σε σύγκριση με την ίδια περίοδο το 2020, ή 37% σε σύγκριση με το 2018. Μόνο τον Απρίλιο τ.ε., οι εισαγωγές στις ζώνες έφθασαν τα 318 εκατ. ευρώ, δηλαδή κατά 23,6% περισσότερο σε σύγκριση με τον Μάρτιο 2021. Η αυξητική τάση των εισαγωγών σχετίζεται επίσης με την αυξημένη επενδυτική δραστηριότητα στις ζώνες.

Περαιτέρω, η ανάλυση δείχνει ότι τον Απρίλιο 2021 ο αριθμός των εργαζομένων στις ζώνες παρέμεινε σταθερός. Οι εταιρείες απασχολούν περίπου 14.000 άτομα, ενώ σε ορισμένες από αυτές εφαρμόζονται ήδη διαδικασίες για το άνοιγμα νέων θέσεων εργασίας. Σύμφωνα με σχετική ανακοίνωση της Διεύθυνσης των TIDZ, η θετική αυτή τάση αναμένεται να συνεχιστεί και το επόμενο διάστημα, καθώς βρίσκονται ήδη σε εξέλιξη διαπραγματεύσεις με περισσότερες από 20 επιχειρήσεις για επενδύσεις άνω των 300 εκατ. ευρώ και δημιουργία περί των 5.500 νέων θέσεων εργασίας.

Τον Μάιο του 2021, οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στις TIDZ κατέγραψαν αυξημένο αριθμό θέσεων εργασίας άνω του 4,15%, σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα το 2020. Η τάση αυτή αναμένεται να συνεχιστεί τους προσεχείς μήνες λόγω του γεγονότος ότι ορισμένες επιχειρήσεις εφαρμόζουν ήδη διαδικασίες για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Σύμφωνα με τον Διευθυντή των TIDZ κ. Jovan Despotovski, η ανάλυση της Διεύθυνσης TIDZ δείχνει ότι μόνον οι ήδη εγκατεστημένοι επενδυτές έχουν την υποχρέωση να δημιουργήσουν επιπλέον 7.000 νέες θέσεις εργασίας. Οι εταιρείες που δραστηριοποιούνται στις ζώνες συμμετέχουν με πάνω από 46% στις συνολικές εξαγωγές της χώρας, και τον Μάιο 2021 οι εξαγωγές έφθασαν τα 251 εκατ. ευρώ, επομένως οι εξαγωγές κατά τους πρώτους πέντε μήνες του έτους ανήλθαν σε 1 δισ. και 307 εκατ. ευρώ, ήτοι 84% περισσότερο σε σύγκριση με την ίδια περίοδο πέρυσι, ή 22% σε σύγκριση με το 2019.

Μεταξύ των **σημαντικότερων ξένων επενδύσεων** που έχουν πραγματοποιηθεί, τα τελευταία χρόνια, **σε TIDZ** είναι: της γερμανικής φαρμακευτικής **Gerresheimer**, της ελβετικής **Baumer** για την κατασκευή ηλεκτρονικών αισθητήρων και άλλου ηλεκτρονικού εξοπλισμού, του ρωσικού ομίλου **Cranfield** για την κατασκευή μηχανικών ανταλλακτικών αυτοκινήτου, της αμερικανικής **Johnson Controls** και της γερμανικής **Kostal** για την παραγωγή ηλεκτρονικών και μηχανικών εξαρτημάτων για την αυτοκινητοβιομηχανία, της αμερικανικής **Gentherm** για την παραγωγή συστημάτων θέρμανσης και ψύξης, που θα τοποθετούνται σε αυτοκίνητα, της βρετανικής **Endava** στον τομέα της πληροφορικής, της βουλγαρικής **Filkab** για την παραγωγή ηλεκτρολογικού υλικού, της γερμανικής **Marquardt** για την παραγωγή ανταλλακτικών για τη γερμανική αυτοκινητοβιομηχανία, της ιταλικής **Itec** για την παραγωγή συνθετικών υλικών, της βελγικής **Van Hool** για την παραγωγή οχημάτων, της ιταλικής **Condevo** για την παραγωγή προϊόντων οικιακής θέρμανσης, της αμερικανικής **Lear** για την παραγωγή καθισμάτων αυτοκινήτου, της τουρκικής **Jagjit Metzler** για την παραγωγή ελαστικών ταινιών και των τουρκικών **Cagatay Kablo**, **Murat Ticaret Dogan** και **Automotiv** για την κατασκευή καλωδίων και άλλων εξαρτημάτων για την αυτοκινητοβιομηχανία.

Άλλες σημαντικές επενδύσεις που έχουν αναληφθεί ή ανακοινωθεί τα τελευταία χρόνια είναι:

- της τουρκικής **Limak Holding** για την κατασκευή σύγχρονου συγκροτήματος κατοικιών και γραφείων, εμπορικού κέντρου, καθώς και σήραγγας στην περιοχή του παλαιού σιδηροδρομικού σταθμού των Σκοπίων (ύψους 250 εκατ. ευρώ). Πρόσφατα, μάλιστα, εγκαινιάστηκε το "Limak Skorje Luxury Hotel", ξενοδοχείο 5 αστέρων, 142 δωματίων, συμπεριλαμβανομένων επίσης μιας πολυτελούς προεδρικής σουίτας, αίθουσας δεξιώσεων χωρητικότητας 750 ατόμων, καθώς και Sky Bar.
- Του αλβανικού ομίλου **Balfin** για την κατασκευή εμπορικού κέντρου και οικιστικού συγκροτήματος στα Σκόπια (ύψους 350 εκατ. ευρώ).
- Της ελβετικής **BAUMER**, κορυφαίου κατασκευαστή καινοτόμων και υψηλής ποιότητας αισθητήρων και συναφών τεχνολογικών λύσεων για εφαρμογές στην αυτοματοποίηση εργοστασίων και διεργασιών, που άνοιξε στις 31.10.2019 εργοστάσιο στη Ζώνη Τεχνολογικής και Βιομηχανικής Ανάπτυξης Bunardzik των Σκοπίων. Στην πρώτη φάση, η επένδυση ανέρχεται σε 4,7 εκατ. ευρώ και ο σχεδιασμός της εταιρείας προβλέπει την ενασχόληση με τις κατασκευές και τη μηχανική κατασκευών. Στην επόμενη φάση της επέκτασης, προγραμματίζεται η ανάπτυξη νέων προϊόντων της μηχανικής πληροφορικής (συστημάτων υλικού και λογισμικού). Η επένδυση θα δημιουργήσει 150 νέες θέσεις εργασίας, με δυνατότητα συνολικής απασχόλησης 500 εργαζομένων στο μέλλον. Εκτός από την παραγωγική ικανότητα, σχεδιάζεται επίσης η δημιουργία ερευνητικού κέντρου ανάπτυξης, όπου θα εκπαιδεύονται νέοι μηχανικοί.
- Της τουρκικής **TAV Airports Holding**, διαχειριστή των δύο διεθνών αερολιμένων της Βόρεια Μακεδονίας, η οποία σχεδιάζει την περαιτέρω ανάπτυξη των αερολιμένων στα

Σκόπια και την Αχρίδα. Από το 2010 η εταιρεία έχει επενδύσει 120 εκατ. ευρώ σε αερολιμενικές υποδομές και την ανάπτυξη των αεροδρομίων, ενώ έχει καταβάλει συνολικά 47,4 εκατ. ευρώ σε τέλη παραχώρησης και φόρους. Στόχος της εταιρείας είναι να καταστούν οι αερολιμένες της Βόρειας Μακεδονίας κοινός περιφερειακός κόμβος.

- Της βρετανικών συμφερόντων εταιρείας **Chillam**, με έδρα στο Ηνωμένο Βασίλειο, για την κατασκευή ενός νέου εργοστασίου παραγωγής κάνναβης και καλλυντικών προϊόντων στη βιομηχανική ζώνη "Neokazi" στο Probistip. Η επένδυση θα ανέλθει περίπου στα 25 εκατ. ευρώ για τα επόμενα τέσσερα χρόνια, ενώ προβλέπονται περί τις 250-300 θέσεις εργασίας, με σχεδιασμό για πρόσληψη αρχικά 100 ατόμων.
- Της μεγαλύτερης εταιρείας λογισμικού της Βουλγαρίας **Scale Focus**, ύψους 45 εκατ. ευρώ. Υπεγράφη συμφωνία για κρατική ενίσχυση στο πλαίσιο του νόμου για την οικονομική στήριξη των επενδύσεων, στις 23.12.2019, από την Υπουργό για τις Ξένες Επενδύσεις και τον Διευθύνοντα Σύμβουλο της εταιρείας. Η συμφωνία προβλέπει επένδυση ύψους 45 εκατ. ευρώ από την εταιρεία για τα επόμενα πέντε χρόνια και δημιουργία περισσότερων από 300 θέσεις εργασίας. Η Scale Focus άνοιξε την εταιρεία της στα Σκόπια αρχές Δεκεμβρίου 2019, με σχεδιασμό να προσλάβει αρχικά 85 άτομα. Η εταιρεία αριθμεί πάνω από 1.000 υπαλλήλους και γραφεία στη Βουλγαρία, τις Ηνωμένες Πολιτείες, τη Βρετανία, την Ελβετία και τη Γερμανία. Επί του παρόντος εργάζεται σε 500 έργα, ενώ σχεδιάζει να ανοίξει ένα κέντρο εκπαίδευσης και ανάπτυξης ικανοτήτων επένδυσης 2 εκατ. ευρώ στα Σκόπια (Youth Talent Training and Development Center).
- Της αμερικανικής **Dura Automotive Systems**, από τις πιο διάσημες εταιρείες στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας, με εργοστάσια σε 13 χώρες σε όλο τον κόσμο, για δύο νέα εργοστάσια στην ελεύθερη οικονομική ζώνη "TIDZ Skorje II", επένδυσης περίπου 80 εκατ. ευρώ και 980 θέσεων εργασίας. Το πρώτο εργοστάσιο θα παράγει μπαταρίες λιθίου υψηλής χωρητικότητας για ηλεκτρικά οχήματα, ενώ το δεύτερο εργοστάσιο θα παράγει συστήματα μπαταριών αυτοκινήτων ελαφρών οχημάτων. Ο πενταετής επενδυτικός κύκλος στην πρώτη μονάδα εκτιμάται στα 48 εκατ. ευρώ, ενώ στη δεύτερη μονάδα στα 20 εκατ. ευρώ.
- Της τσεχικής **Lokotrans**, για την κατασκευή εργοστασίου σιδηροδρομικών οχημάτων, εκτός της TIDZ.
- Της γερμανικής εταιρείας **Lidl**, η οποία δραστηριοποιείται στο λιανικό εμπόριο κυρίως τροφίμων και ποτών (αλυσίδα super market). Η Lidl σχεδιάζει να επενδύσει πάνω από 10 εκατ. ευρώ για τη δημιουργία καταστήματος και την αγορά γης μεγαλύτερης από 10.000 τ.μ. για δημιουργία εγκαταστάσεων στη Βόρεια Μακεδονία. Η εταιρεία στη Βόρεια Μακεδονία θα διοικείται από το υποκατάστημα στη Βουλγαρία.

Επιπλέον, το πρώτο τετράμηνο του 2021 υπεγράφησαν συμφωνίες κρατικής στήριξης με πέντε εταιρείες των οποίων οι συνολικές επενδύσεις εκτιμάται να ανέλθουν σε πάνω από 65 εκατ. ευρώ:

- Η **γερμανική εταιρεία Iprotex**, του ομίλου Innotech & Iprotex, και η Διεύθυνση Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Ζωνών υπέγραψαν, στις 20.1.2021, συμφωνία κρατικής στήριξης, με την οποία η εταιρεία δεσμεύτηκε να επενδύσει 5 εκατ. ευρώ και να δημιουργήσει τουλάχιστον 30 θέσεις εργασίας στην TIDZ Skorje 1. Η εταιρεία ασχολείται με την παραγωγή υλικών για την αυτοκινητοβιομηχανία (τεχνικά υφάσματα και θερμομονωτικά υλικά).
- Η **τουρκική εταιρεία Purplast**, η οποία δραστηριοποιείται στην παραγωγή ανταλλακτικών για την αυτοκινητοβιομηχανία από υλικά πολυουρεθάνης, σχεδιάζει να ανοίξει νέο εργοστάσιο, το δεύτερο εξάμηνο του 2021, στην TIDZ Skorje 2. Η αρχική επένδυση εκτιμάται στα 5,1 εκατ. ευρώ, ενώ προβλέπεται η δημιουργία 40-50 θέσεων εργασίας. Η σχετική συμφωνία για τις κρατικές ενισχύσεις, για την πραγματοποίηση αυτής της επένδυσης, υπεγράφη στις 18.2.2021. Το ύψος της κρατικής ενίσχυσης ανέρχεται στα 2,5

εκατ. ευρώ, εκ των οποίων τα 500.000 ευρώ είναι μετρητά και τα 2 εκατ. ευρώ μέσω φορολογικών και τελωνειακών απαλλαγών.

- Η **καναδική εταιρεία Magna International**, η οποία επίσης δραστηριοποιείται στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας, θα κατασκευάσει νέο εργοστάσιο στην TIDZ Struga.
- Η **γερμανική εταιρεία Drekslmaer** υπέγραψε συμφωνία, στις 21.4.2021, για επένδυση στο Kavadarci και το Kumanovo αξίας 16 εκατ. ευρώ, με την προοπτική δημιουργίας περίπου 1.000 νέων θέσεων εργασίας.
- Η **γερμανική εταιρεία Gerresheimer**, η οποία δραστηριοποιείται στον τομέα της υγείας και της φαρμακευτικής (παραγωγή ιατρικών συσκευασιών) υπέγραψε, στις 27.4.2021, σχετική συμφωνία για την κατασκευή εργοστασίου στην TIDZ Skorje 2. Η αρχική επένδυση εκτιμάται στα 25 εκατ. ευρώ, ενώ μεσοπρόθεσμα προβλέπεται η δημιουργία 400 θέσεων εργασίας.

Σύμφωνα με δηλώσεις του Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης της Βόρειας Μακεδονίας για οικονομικές υποθέσεις κ. Fatmir Bytyqi, μέσω του νόμου για τη χρηματοδοτική στήριξη των επενδύσεων, έχουν συναφθεί συμβάσεις με περισσότερες από 240 εταιρείες και έχουν παρασχεθεί 20 εκατ. ευρώ τα τελευταία 3 χρόνια. Στόχος είναι αφενός οι εγχώριες επιχειρήσεις να γίνουν πιο ανταγωνιστικές στις ξένες αγορές, αφετέρου η χώρα να καταστεί προορισμός για μεγάλες ξένες εταιρείες. Προς αυτή την κατεύθυνση, επίκεινται αλλαγές στον νόμο για τη χρηματοδοτική στήριξη των επενδύσεων, προκειμένου να αμβλυνηθεί το πλήγμα που προκάλεσε η κρίση του COVID-19, ενώ σχεδιάζεται η δημιουργία μητρώου κρατικών παρεμβάσεων, το οποίο θα καλύπτεται από την Εθνική Αναπτυξιακή Στρατηγική 2021-2024.

Τέλος, σημειώνονται (σύμφωνα με εδώ δημοσιεύματα):

- Η **εξαγορά της Ilirica Fund Management AD Skorje από την Generali Investments**. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς της Βόρειας Μακεδονίας (SECM) ενέκρινε την εξαγορά της "Ilirica Fund Management AD Skorje" από τη σλοβενική εταιρεία "Generali Investments", συγχωνεύοντάς την με την "Generali Investments AD Skorje". Έτσι, αυξάνεται η συμμετοχή στην αγορά της Βόρειας Μακεδονίας της "Generali Investments AD Skorje" στο 26%. Η "Generali Investments AD Skorje" ιδρύθηκε το 2008 και διαχειρίζεται τέσσερα επενδυτικά κεφάλαια αξίας περίπου 31,3 εκατ. ευρώ και περίπου 2.000 πελάτες. Ο όμιλος "Generali" είναι από τους μεγαλύτερους ασφαλιστικούς παρόχους διεθνώς, ιδρύθηκε το 1831 και βρίσκεται σε περισσότερες από 50 χώρες σε όλο τον κόσμο.
- Η **εξαγορά της "Ramstore" από την εταιρεία "City Plaza DOO"**. Ολοκληρώθηκε η εξαγορά της "Ramstore" από την εταιρεία "City Plaza DOO" του επιχειρηματία από τη Βόρεια Μακεδονία, κ. Ajdovan Ademovski (τουρκικής εθνικής καταγωγής). Η εταιρεία του κ. Ademovski εξαγόρασε από την τουρκική "Migros Ticaret" το εμπορικό κέντρο "Ramstore mall" στα Σκόπια και την ομώνυμη αλυσίδα σουπερ και μίνι μάρκετ στη Βόρεια Μακεδονία (συνολικά η "Ramstore" λειτουργεί 28 σουπερ και μίνι μάρκετ στη χώρα). Το τμήμα της συναλλαγής δεν ανακοινώθηκε.
- Το ενδιαφέρον της **τουρκικής εταιρείας "Zorlu"** για την κατασκευή ενός πλέον σύγχρονου κέντρου παραγωγής και τυποποίησης φρούτων στην περιοχή της Πρέσπας με δυναμικότητα 10.000 τόνων περίπου.
- Το ενδιαφέρον της **Siemens για ενεργειακά και περιβαλλοντικά έργα στη Βόρεια Μακεδονία**. Η "Siemens" εξέφρασε ενδιαφέρον για μεγαλύτερη και πιο άμεση παρουσία της εταιρείας στη Βόρεια Μακεδονία, προκειμένου να συμμετάσχει στον ανταγωνισμό στον ενεργειακό τομέα, στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, στην αεριοποίηση, σε έργα προστασίας του περιβάλλοντος, καθώς και σε επενδυτικά έργα για τα συστήματα παροχής νερού και διαχείρισης λυμάτων.

- Το ενδιαφέρον της **αμερικανικής εταιρείας "TEXAN & Envirco"** για **εργοστάσιο ανακύκλωσης πλαστικού στη Βόρεια Μακεδονία**. Σύμφωνα με εδώ δημοσιεύματα, η αμερικανική εταιρεία "TEXAN & Envirco", που ήδη λειτουργεί 10 χρόνια στην Ελλάδα, πρόκειται να επενδύσει σε εργοστάσιο ανακύκλωσης πλαστικού στη Βόρεια Μακεδονία.

Σημαντικές είναι και οι **ελληνικές επενδύσεις στη Βόρεια Μακεδονία**, καθώς η Ελλάδα παραμένει σταθερά στην 3^η θέση, μεταξύ των χωρών προέλευσης Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) στη Βόρεια Μακεδονία σε επίπεδο αποθεμάτων. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της Βόρειας Μακεδονίας, το 2019, το ύψος του επενδεδυμένου ελληνικού κεφαλαίου ανήλθε σε 518,9 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 6,1% σε σχέση με το 2018. Ειδικότερα, για τις ελληνικές επενδύσεις στη Βόρεια Μακεδονία, βλ. στο παρόν **Κεφ. 3.3**.

Ξένες Στρατηγικές Επενδύσεις:

Ως προς τις στρατηγικές επενδύσεις, στόχος της Κυβέρνησης είναι η αύξηση της οικονομικής ανάπτυξης, της απασχόλησης και της εφαρμογής νέων τεχνολογιών και καινοτομιών, η ενίσχυση των ανταγωνιστικών οικονομικών ευκαιριών, η αύξηση των εξαγωγών και η μείωση του εμπορικού ελλείμματος, καθώς και η βελτίωση των συνθηκών ευημερίας και διαβίωσης των πολιτών της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας.

Ως στρατηγικό επενδυτικό σχέδιο ορίζεται το έργο που πληροί έναν ή περισσότερους στόχους της δημόσιας πρόσκλησης και αφορά επένδυση τουλάχιστον 100 εκατ. ευρώ, αφορά σε δύο ή περισσότερους Δήμους και ύψους όχι κατώτερου των 50 εκατ. ευρώ, σε Δήμο που εδρεύει σε πόλη, στους Δήμους της πόλεως των Σκοπίων καθώς και στην πόλη των Σκοπίων. Σε κάθε περίπτωση η αξία του επενδυτικού σχεδίου δεν πρέπει να είναι κατώτερη των 30 εκατ. ευρώ για έργα τα οποία υπάγονται στην έκταση των Δήμων που εδρεύουν σε χωριά.

Σημειώνεται ότι, τα στρατηγικά έργα πρέπει να είναι σύμφωνα με τις στρατηγικές προτεραιότητες της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, ήτοι να αφορούν στους ακόλουθους τομείς: ενέργεια και υποδομές, μεταφορές και τηλεπικοινωνίες, τουρισμό, μεταποιητική βιομηχανία, γεωργία, δασοκομία και οικονομία των υδάτων, βιομηχανία τροφίμων, υγειονομική περίθαλψη, βιομηχανικά και τεχνολογικά πάρκα, διαχείριση λυμάτων και αποβλήτων, ζώνες πληροφορικής, αθλητισμό, επιστήμη και εκπαίδευση, κατασκευή μεγάλων πολυλειτουργικών κτιρίων.

Οι **κυριότεροι επιχειρηματικοί φορείς** ξένων επενδυτών στη Βόρεια Μακεδονία είναι οι ακόλουθοι:

- Συμβούλιο Ξένων Επενδυτών
- Επιμελητήριο Ρωσίας – Βόρειας Μακεδονίας
- Αμερικανικό Εμπορικό Επιμελητήριο
- Επιμελητήριο Βουλγαρίας – Βόρειας Μακεδονίας
- Επιμελητήριο Ολλανδίας – Βόρειας Μακεδονίας
- Επιμελητήριο Τουρκίας – Βόρειας Μακεδονίας
- Επιχειρηματική Βρετανική Ένωση
- Ένωση Ευρωπαϊκών Επιχειρήσεων (European Business Association) και
- Ένωση Ελληνικών Επιχειρήσεων στη Βόρεια Μακεδονία (η οποία συνεστήθη στα Σκόπια, στις 25.06.2020).

Η αξία των **Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) στη Βόρεια Μακεδονία, το 2020**, σύμφωνα με τα πρώτα στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της Βορείου Μακεδονίας (Σεπτ. 2020) κατέγραψε, σε επίπεδο ροών, σημαντική μείωση της τάξης του 35,1% σε σχέση με το 2019, καθώς περιορίστηκε σε 239,82 εκατ. ευρώ, από 398,76 εκατ. ευρώ το 2019. Το 2018 η

συνολική αξία των εισερχομένων ΑΞΕ στη Βόρεια Μακεδονία ανήλθε στα 614,08 εκατ. ευρώ (το 2019 κατεγράφη μείωση σχεδόν 40% σε σχέση με το 2018). Το 2020 οι μεγαλύτερες επενδυτικές ροές σημειώθηκαν στους χρεωστικούς τίτλους, ενώ το 2019 και το 2018 οι μεγαλύτερες ροές παρατηρήθηκαν σε ίδια κεφάλαια και επανεπενδύσεις κερδών (βλ. κάτωθι πίνακα).

Πίνακας 9: Άμεσες Επενδύσεις στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας

ΑΞΕ στη ΔτΒΜ - Συναλλαγές - κατά τύπο επένδυσης (στοιχεία ροών, Σεπτέμβριος 2020)- σε εκατ. ευρώ					
Έτος	Ίδια κεφάλαια και επανεπένδυση κερδών	Σύνολο ιδίων κεφαλαίων εκτός από την επανεπένδυση κερδών	Επανεπένδυση κερδών (υποχρεώσεις)	Σύνολο χρεωστικών τίτλων	ΣΥΝΟΛΟ
2018	401,61	183,15	218,46	212,47	614,08
2019	396,69	220,96	175,73	2,07	398,76
2020	111,46	96,71	14,76	128,36	239,82

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βορείου Μακεδονίας

Σύμφωνα με την Κεντρική Τράπεζα, το 2020, οι συνολικές άμεσες επενδύσεις στη χώρα (των 239,8 εκατ. ευρώ) είναι αποτέλεσμα των καθαρών εισροών με βάση το διεταιρικό χρέος (128,36 εκατ. ευρώ), τις επενδύσεις σε ίδια κεφάλαια (96,71 εκατ. ευρώ) και την επανεπένδυση κερδών (14,76 εκατ. ευρώ).

Επίσης, μεταξύ των πρώτων δέκα χωρών-επενδυτών παρατηρείται μείωση των επενδύσεων το 2020, σε σχέση με τα δύο προηγούμενα έτη, με εξαίρεση τη Γερμανία που επιδεικνύει μία σταθερότητα στην επενδυτική δραστηριοποίησή της στη χώρα. Στην πρώτη θέση μεταξύ των χωρών προέλευσης ΑΞΕ, κατά το 2020, κατατάσσονται το Ηνωμένο Βασίλειο (127,33 εκατ. ευρώ), σημειώνοντας μάλιστα εντυπωσιακή αύξηση 261,7% σε σχέση με το 2019. Έπονται, η Γερμανία (με 56,7 εκατ. ευρώ), η Τουρκία (με 49,28 εκατ. ευρώ), οι ΗΠΑ (με 16,01 εκατ. ευρώ) και η Βουλγαρία (με 12,22 εκατ. ευρώ). Η Ελλάδα κατατάσσεται στην 8^η θέση, με μόλις 6,65 εκατ. ευρώ (κατά 23 εκατ. ευρώ περίπου λιγότερα σε σχέση με το 2019), ή μείωση 77,6%.

Η γεωγραφική κατανομή των ροών ΑΞΕ στη Βόρεια Μακεδονία έχει διαφοροποιηθεί σε σχέση με το 2019 και 2018, καθώς από τις χώρες που περιλαμβάνονταν στην πρώτη δεκάδα (ως προς τις ροές ΑΞΕ), το παρελθόν έτος, μόνον πέντε διατηρήθηκαν σε αυτή (το 2019 η Τουρκία ήταν 2^η, η Γερμανία 3^η, η Ελλάδα 6^η, η Βουλγαρία 8^η και οι ΗΠΑ 10^η).

Ενδεικτικά, αναφέρεται ότι, οι ΗΠΑ από την 10^η θέση το 2019, με 21,12 εκατ. ευρώ, βρέθηκε στην 4^η θέση το 2020, με 16,01 εκατ. ευρώ, το Ηνωμένο Βασίλειο από την τελευταία θέση το 2019 (μετά την αποεπένδυση των 78,7 εκατ. ευρώ περίπου) αναρριχήθηκε στην 1^η θέση το 2020 με επενδύσεις ύψους 127,33 εκατ. ευρώ, ενώ η Ελλάδα από την 6^η θέση, με 29,68 εκατ. ευρώ, βρέθηκε στην 8^η θέση.

Πίνακας 10: Άμεσες Επενδύσεις στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας ανά χώρα προέλευσης

ΑΞΕ στη ΔτΒΜ - ανά χώρα προέλευσης - στοιχεία ρών (Σεπτέμβριος 2020)			
	2018	2019	2020
	σε εκατ. ευρώ		
<i>Ηνωμένο Βασίλειο</i>	204,78	-78,73	127,33
<i>Γερμανία</i>	46,62	48,59	56,70
<i>Τουρκία</i>	33,86	55,46	49,28
<i>ΗΠΑ</i>	3,72	21,12	16,01
<i>Βουλγαρία</i>	11,54	23,47	12,22
<i>Ελβετία</i>	-12,30	-13,50	12,05
<i>Ιταλία</i>	19,31	16,48	8,09
Ελλάδα	23,58	29,68	6,65
<i>Σερβία</i>	2,61	11,78	5,07
<i>Γαλλία</i>	13,74	-0,78	4,15
ΣΥΝΟΛΟ	614,08	398,76	239,82

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βορείου Μακεδονίας – επεξεργασία Γραφείου ΟΕΥ Σκοπίων

Διευκρινίζεται, πάντως, ότι οι ανωτέρω συγκρίσεις εξυπηρετούν σε μία πρώτη ανάγνωση των τάσεων, καθώς αποτυπώνουν την εικόνα για παράδειγμα βάσει πρώτων στοιχείων επενδύσεων για το 2020. Για την εξαγωγή ασφαλέστερων συμπερασμάτων ως προς την κατάταξη και τη συμμετοχή των χωρών στις εισερχόμενες ΑΞΕ στη Βόρεια Μακεδονία ενδείκνυνται τα στοιχεία σωρευτικών ΑΞΕ (σε όρους αποθεμάτων).

Για λόγους πληρότητας σημειώνεται ότι, σε επίπεδο σωρευτικών ΑΞΕ στη Βόρεια Μακεδονία, το 2019 (σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της Βόρειας Μακεδονίας), **η Ελλάδα καταλαμβάνει την 3^η θέση** (με 518,9 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 6,1% σε σχέση με το 2018), μετά την Αυστρία (771,91 εκατ. ευρώ) και το Ηνωμένο Βασίλειο (με 659,85 εκατ. ευρώ), με συμμετοχή 9,1% επί της συνολικής αξίας των ΑΞΕ (ύψους 5.704,1 εκατ. ευρώ).

Ετήσια στατιστικά στοιχεία των σωρευτικών ΑΞΕ, για το 2020, θα ανακοινωθούν από την εδώ Κεντρική Τράπεζα το Φθινόπωρο του τρέχοντος έτους.

Πίνακας 11: Αποθέματα Άμεσων Επενδύσεων στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, ανά χώρα, 2018-2019

Αποθέματα ΑΞΕ στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, ανά χώρα				
	2018	2019	Μερίδιο % επί συνόλου ΑΞΕ	Μεταβολή % 2019-2020
	σε εκατ. ευρώ			
ΣΥΝΟΛΟ	5307,03	5704,10		7,5
Αυστρία	687,12	771,91	13,5	12,3
Ηνωμένο Βασίλειο	739,62	659,85	11,6	-10,8
Ελλάδα	488,29	518,29	9,1	6,1
Ολλανδία	426,09	398,33	7,0	-7
Σλοβενία	362,92	397,27	7,0	9
Γερμανία	320,80	366,68	6,4	14
Τουρκία	283,90	344,47	6,0	21
Ουγγαρία	213,76	206,77	3,6	-3
Βουλγαρία	163,07	193,56	3,4	19
Ελβετία	176,34	182,93	3,2	4

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βορείου Μακεδονίας – επεξεργασία Γραφείου ΟΕΥ Σκοπίων

Οι διεθνείς αναλυτές σχολιάζουν θετικά την πρόοδο της Βορείου Μακεδονίας όσον αφορά στη βελτίωση του επενδυτικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Το νομικό και ρυθμιστικό πλαίσιο της Βόρειας Μακεδονίας θεωρείται γενικά ευνοϊκό για τους ξένους επενδυτές και παρέχει διάφορα κίνητρα για την προσέλκυσή τους. Οι επενδυτές επωφελούνται από τις γρήγορες διαδικασίες έναρξης εταιρειών, το χαμηλό κόστος εργατικού δυναμικού (αν και συχνά παρατηρείται έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού), τη σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία του δηναρίου σε σχέση με το ευρώ, την ευνοϊκή γεωγραφική θέση, τα προνόμια εντός των Τεχνολογικών και Βιομηχανικών Αναπτυξιακών Ζωνών, το σταθερό φορολογικό περιβάλλον. Από την άλλη, επισημαίνεται η ανάγκη περαιτέρω βελτίωσης του επιχειρηματικού και επενδυτικού περιβάλλοντος της χώρας: βελτίωσης της ποιότητας των υποδομών και μεταφορών, της εκπαίδευσης, θεραπείας στρεβλώσεων στον διοικητικό και δικαστικό τομέα, αλλά και κατά την επιβολή φόρων και την παροχή επιδοτήσεων, ενίσχυσης της καινοτομίας κλπ.

Σημειώνεται ότι, το 2020 η Βόρεια Μακεδονία κατατάσσεται 17^η μεταξύ 190 οικονομιών στην ευκολία επιχειρηματικής δραστηριότητας, σύμφωνα με τις τελευταίες ετήσιες αξιολογήσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας (10^η το 2018).

Το Συμβούλιο Ξένων Επενδυτών που λειτουργεί στο πλαίσιο του Οικονομικού Επιμελητηρίου της Βόρειας Μακεδονίας, έχει θέσει στην Κυβέρνηση της χώρας, μέσω της έκδοσης Λευκής Βίβλου (διαθέσιμη στον σύνδεσμο <https://www.mchamber.mk/upload/White%20Book%202018%20pdf.pdf>), τα ακόλουθα προβλήματα ως τα σημαντικότερα που αντιμετωπίζουν οι ξένοι επενδυτές:

- ✓ Την έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού
- ✓ Διοικητικά και θεσμικά εμπόδια
- ✓ Τις δυσκολίες και την καθυστέρηση που μερικές φορές παρουσιάζονται, κατά τη διαδικασία απόκτησης άδειας παραμονής και εργασίας για τους ξένους εργαζομένους.
- ✓ Τις καθυστερήσεις στην επιστροφή ΦΠΑ στις επιχειρήσεις, γεγονός που στερεί την αναγκαία ρευστότητα για την εύρυθμη λειτουργία τους.

Επιπλέον, σύμφωνα με εδώ δραστηριοποιούμενες αλλοδαπές και εγχώριες εταιρείες, στα προβλήματα του επενδυτικού περιβάλλοντος της χώρας περιλαμβάνονται:

- ✓ Οι ελλείψεις σε υποδομές
- ✓ Οι γραφειοκρατικές διαδικασίες
- ✓ Οι περιπτώσεις αυθαίρετων διοικητικών αποφάσεων
- ✓ Η σημαντική καθυστέρηση στην επίλυση δικαστικών διαφορών
- ✓ Οι περιπτώσεις αθέμιτου ανταγωνισμού.
- ✓ Η περιορισμένη διείσδυση της καινοτομίας στο επιχειρείν
- ✓ Οι συχνές νομοθετικές αλλαγές
- ✓ Η άτυπη οικονομία
- ✓ Το χαμηλό επίπεδο των υπηρεσιών υποστήριξης μετά την πώληση (after sales)
- ✓ Οι καθυστερήσεις πληρωμών

Η Κυβέρνηση εμφανίζεται αισιόδοξη ως προς την πορεία των ΑΞΕ στη χώρα, καθώς σύμφωνα με το πιο ρεαλιστικό σενάριο, αναμένεται ανάπτυξη 4,1% στην οικονομία, ενώ και οι προσδοκίες των διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και της Κεντρικής Τράπεζας είναι κοντά στις προβλέψεις της Κυβέρνησης, με προβλεπόμενη ανάπτυξη μεταξύ 3,6% και 3,9%. Μάλιστα, το Σχέδιο Χρηματοδότησης για την Επιτάχυνση της Ανάπτυξης (Growth Acceleration Financing Plan), το οποίο προσφάτως παρουσιάστηκε στα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κατά τις εαρινές συναντήσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) του 2021 αναμένεται μεταξύ άλλων να προσελκύσει επενδύσεις, καθώς τα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στηρίζουν τη χώρα προς αυτή την κατεύθυνση.

Επιπλέον, η εφαρμογή του Οικονομικού-Επενδυτικού σχεδίου για τα Δυτικά Βαλκάνια της ΕΕ αναμένεται να συμβάλει στην οικονομική ανάκαμψη μετά την πανδημία COVID-19. Σύμφωνα με πρόσφατες δηλώσεις του Υπουργού Οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας κ. Kreshnik Bekteshi, στο πλαίσιο του Οικονομικού και Επενδυτικού Σχεδίου για τα Δυτικά Βαλκάνια αναμένονται πολλές νέες πρωτοβουλίες και προγράμματα, με προσανατολισμό στη διευκόλυνση του εμπορίου, των μεταφορών και της συνδεσιμότητας των χωρών των Δυτικών Βαλκανίων.

Σε σχετικό δελτίο Τύπου του Υπουργείου Οικονομίας της χώρας αναφέρεται ότι, θα δοθεί προτεραιότητα στις επενδύσεις στην πράσινη οικονομία, τη ψηφιοποίηση και την οικονομική ανάκαμψη μετά την πανδημία COVID-19.

1.2 Οικονομικές προβλέψεις 2021

Στη νέα εξαμηνιαία έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας για τα Δυτικά Βαλκάνια, που παρουσιάστηκε στις 27.4.2021, αναφέρεται ότι το δημόσιο χρέος της Βόρειας Μακεδονίας αυξήθηκε στο 60% του ΑΕΠ και αναμένεται να αυξηθεί περαιτέρω, καθώς συνεχίζονται τα μέτρα στήριξης, αλλά με βραδύτερο ρυθμό, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, δεδομένου ότι η οικονομία βρίσκεται σε πορεία ανάκαμψης. Η επιστροφή της οικονομίας σε πορεία βιωσιμότητας αποτελεί κορυφαία προτεραιότητα της χώρας και οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές της είναι θετικές, σύμφωνα με εκτιμήσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας. Ωστόσο, όπως επισημαίνει η Τράπεζα, εξακολουθούν να υπάρχουν κίνδυνοι, στο βαθμό που η πανδημία δεν έχει εξλειφθεί, με ενδεχόμενο την παράταση των επιπτώσεων στην οικονομία, στην περίπτωση που δεν επιταχυνθεί ο εμβολιασμός κατά του Covid.

Η Παγκόσμια Τράπεζα εκτιμά ότι η ανταπόκριση της Κυβέρνησης της Βόρειας Μακεδονίας ήταν έγκαιρη και η λήψη μέτρων για την υποστήριξη της οικονομίας και των πολιτών περιόρισαν τον οικονομικό αντίκτυπο της υγειονομικής κρίσης. Προτρέπει δε την Κυβέρνηση να συνεχίσει να παρέχει υποστήριξη για την τόνωση της οικονομίας, με έμφαση στους τομείς που έχουν πληγεί περισσότερο, δεδομένου του περιορισμού των διαθέσιμων κρατικών πόρων. Επίσης, αναφέρει ότι ορισμένοι τομείς έχουν ήδη αρχίσει να ανακάμπτουν.

Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα, η ανάκαμψη είναι πιο αργή από το αναμενόμενο, πιθανώς λόγω του δεύτερου και τρίτου κύματος της πανδημίας. Οι τομείς της γεωργίας και της τεχνολογίας των πληροφοριών σημείωσαν καλή πορεία, ενώ οι κατασκευές είναι από τους πρώτους τομείς που σημείωσαν ανάκαμψη το δεύτερο εξάμηνο του 2020. Οι εξαγωγές εξακολουθούν να είναι 10% κάτω από το επίπεδο πριν από την κρίση. Το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε, αλλά λόγω της αύξησης της οικονομικής αδράνειας. Η τρέχουσα πίεση των τιμών, που καταγράφεται στα τρόφιμα - επίσης χαρακτηριστική για τις χώρες της Ευρώπης - δεν αναμένεται να συνεχιστεί την επόμενη περίοδο. Ο εταιρικός δανεισμός επιβραδύνθηκε στα τέλη του 2020, παρά την ευνοϊκή νομισματική πολιτική. Οι μακροπρόθεσμες πολιτικές στις οποίες θα πρέπει να επικεντρωθεί η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας περιλαμβάνουν την οικοδόμηση ισχυρών θεσμών, το κράτος δικαίου, τις μεταρρυθμίσεις στην εκπαίδευση, τις επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο, τη ψηφιοποίηση και την πράσινη μετάβαση.

Σύμφωνα με την έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας για τα Δυτικά Βαλκάνια προκύπτει ότι σχεδόν 139.000 θέσεις εργασίας χάθηκαν στην περιοχή λόγω της πανδημίας και περίπου 165.000-360.000 άνθρωποι ζουν σε συνθήκες φτώχειας.

Από την άλλη, η Κεντρική Τράπεζα της Βόρειας Μακεδονίας διατήρησε τις προβλέψεις της για τον ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας της χώρας το 2021 στο 3,9%, αλλά αναθεώρησε ελαφρά προς τα πάνω τις προβλέψεις της για το 2022 (3,9% από 3,6% σύμφωνα με τις προβλέψεις του Οκτωβρίου 2020). Η εγχώρια ζήτηση αναμένεται να έχει θετική συμβολή στην ανάπτυξη της οικονομίας, ενώ οι καθαρές εξαγωγές θα έχουν αρνητική συμβολή. Ειδικότερα, ως προς τις συνολικές εξαγωγές, μετά την πτώση κατά 11,1% πέρυσι, αναμένεται μέση αύξηση 7,2% για το τρέχον και το επόμενο έτος, βάσει της παραδοχής ανάκαμψης της εξωτερικής ζήτησης και του παραδοσιακού εξαγωγικού τομέα, αλλά και της παρουσίας ξένου κεφαλαίου στη χώρα. Η ανάπτυξη εκτιμάται ότι θα συνεχισθεί και το 2023 (4%).

Κινητήριος μοχλός της ανάπτυξης εκτιμάται ότι θα είναι οι επενδύσεις, οι οποίες μετά τη σημαντική μείωση κατά 10% πέρυσι αναμένεται να αυξηθούν τα επόμενα δύο έτη (κατά μέσο

όρο 9,4%), εξαιτίας της επιτάχυνσης των δημόσιων επενδύσεων σε υποδομές, των εισροών ΑΞΕ και του αυξημένου επενδυτικού ενδιαφέροντος ιδιωτικών φορέων, με την υποστήριξη τραπεζικής χρηματοδότησης (τραπεζικός δανεισμός).

Μετά την πτώση 5,4% πέρυσι, η προσωπική κατανάλωση αναμένεται επίσης να αυξηθεί κατά μέσο όρο 3,7%, δεδομένης της αυξημένης τάσης για κατανάλωση, συνεπεία του εντεινόμενου μαζικού εμβολιασμού, της αύξησης του διαθέσιμου εισοδήματος - εν μέρει ως αποτέλεσμα των ευνοϊκότερων εξελίξεων στην αγορά εργασίας, αλλά και της περαιτέρω πιστωτικής στήριξης.

Ο πληθωρισμός αναθεωρήθηκε προς τα πάνω για το 2021, από 1,5% σε 2,2%, λαμβάνοντας υπόψη τις ανοδικές αναθεωρήσεις στις τιμές των πρωτογενών προϊόντων στα παγκόσμια χρηματιστήρια, κυρίως στις τιμές του πετρελαίου και των τροφίμων. Οι κίνδυνοι για την προβλεπόμενη πορεία του πληθωρισμού οφείλονται κυρίως στην αβεβαιότητα σχετικά με τις τιμές εισαγωγής των πρωτογενών βασικών εμπορευμάτων και συνεπώς τυχόν υψηλότερες τιμές των τελικών προϊόντων, αλλά και τους πιθανούς περιορισμούς προσφοράς που σχετίζονται με την πανδημία.

Ως προς το έλλειμμα του τρέχοντος λογαριασμού, μετά τη διεύρυνσή του στο 3,5% του ΑΕΠ το προηγούμενο έτος, αναμένεται βελτίωση μεσοπρόθεσμα - μέσο έλλειμμα 2,1% του ΑΕΠ, στα ίδια περίπου επίπεδα με την περίοδο πριν από την κρίση. Η βελτίωση του ελλείμματος του τρέχοντος λογαριασμού το 2021 οφείλεται κυρίως στη σταδιακή ανάκαμψη των ιδιωτικών συναλλαγών, η οποία αντισταθμίζει τη διεύρυνση του εμπορικού ελλείμματος (η οποία οφείλεται σχεδόν εξ ολοκλήρου στο υψηλό ενεργειακό έλλειμμα, εν μέσω αύξησης των τιμών της ενέργειας). Το έλλειμμα του τρέχοντος λογαριασμού φέτος θα χρηματοδοτηθεί μέσω εισροών χρηματοοικονομικών λογαριασμών, οι οποίες θα ανέλθουν σε περίπου 3,2% του ΑΕΠ (3,1% του ΑΕΠ σύμφωνα με τις προβλέψεις του Οκτωβρίου 2020), κυρίως με τη μορφή άμεσων ξένων επενδύσεων και δανεισμού από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Μεσοπρόθεσμα, οι καθαρές χρηματοοικονομικές εισροές αναμένεται να ανέλθουν στο 3,4% του ΑΕΠ, κατά μέσο όρο (3,6% του ΑΕΠ σύμφωνα με τις προβλέψεις του Οκτωβρίου 2020). Δεδομένου ότι οι χρηματοοικονομικές εισροές θα υπερβούν το έλλειμμα του τρέχοντος λογαριασμού, θα παρέχουν σταθερή αύξηση των συναλλαγματικών αποθεμάτων μεσοπρόθεσμα, ως εκ τούτου οι δείκτες επάρκειας των συναλλαγματικών αποθεμάτων θα βρίσκονται στην ασφαλή ζώνη.

Τέλος, το τραπεζικό σύστημα, το οποίο παρείχε πέρυσι ισχυρή πιστωτική στήριξη που συνέβαλε στον μετριασμό των επιπτώσεων της κρίσης, αναμένεται ότι θα συνεχίσει να παρέχει σταθερή στήριξη σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά, με προβλεπόμενη ανάπτυξη 5,8% φέτος και μέτρια επιτάχυνση στο 7,5% μεσοπρόθεσμα. Η πιστωτική ανάπτυξη θα υποστηριχθεί, όπως και πριν, από τη σταθερή αύξηση των καταθέσεων ως κύρια πηγή χρηματοδότησης, αλλά και μέσω ευνοϊκών δανείων από την Αναπτυξιακή Τράπεζα. Η βελτίωση των επιδόσεων των καταθέσεων πέρυσι και το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους είχε ως αποτέλεσμα την ανοδική αναθεώρηση για την αύξηση των καταθέσεων του τρέχοντος έτους κατά 7,5%, με περαιτέρω αύξηση μεσοπρόθεσμα έως και 8% (παρόμοια με τις προβλέψεις του Οκτωβρίου 2020).

Συμπερασματικά, σημειώνονται τα ακόλουθα:

- Οι προβλέψεις επικεντρώνονται στις αλλαγές στις εξωτερικές και εσωτερικές παραδοχές και στις επιπτώσεις αυτών των αλλαγών στο οικονομικό περιβάλλον και συνεπώς τη δημοσιονομική και νομισματική πολιτική.

Οι καθοδικοί κίνδυνοι ανάπτυξης συνδέονται με τη διαχείριση της πανδημίας, συμπεριλαμβανομένης της ταχύτερης διαδικασίας εμβολιασμού, η οποία θα επιτρέψει την περαιτέρω χαλάρωση των περιοριστικών μέτρων και την ταχύτερη οικονομική ανάκαμψη, τόσο στη Βόρεια Μακεδονία όσο και διεθνώς.

Επίσης, η πρόωρη διακοπή των πολιτικών οικονομικής στήριξης μπορεί να οδηγήσει σε δυσμενείς επιπτώσεις στην αγορά εργασίας και στη φερεγγυότητα των εταιρειών και να μειώσει τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη. Το εναλλακτικό σενάριο της Κεντρικής Τράπεζας δείχνει βραδύτερο ρυθμό ανάκαμψης και μειωμένη εγχώρια οικονομική ανάπτυξη το 2021 και το 2022 κατά περίπου 1 ποσοστιαία μονάδα, κατά μέσο όρο, σε σύγκριση με το βασικό σενάριο.

- Το 2021 εκτιμάται ότι θα είναι έτος σταδιακής ανάκαμψης της εγχώριας οικονομίας (3,9%), η οποία θα υποστηριχθεί επίσης από το τραπεζικό σύστημα. Η ανάπτυξη αυτή δεν θα δημιουργήσει σημαντικές πιέσεις στον πληθωρισμό, ο οποίος αναμένεται να παραμείνει γενικά μέτριος, αν και έχει αναθεωρηθεί προς τα πάνω κυρίως λόγω των υψηλών τιμών εισαγωγής, που εκτιμάται ωστόσο ως προσωρινή επίδραση.

Ανάλογες είναι και οι οικονομικές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη Βόρεια Μακεδονία. Ειδικότερα, οι εκτιμήσεις δείχνουν οικονομική ανάκαμψη το 2021 και 2022, με αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ κατά μέσο όρο 3,7% το 2021 και 3,8% το 2022. Σύμφωνα με την αντιπροσωπεία της ΕΕ στα Σκόπια, με την περαιτέρω άρση των μέτρων περιορισμού, οι δαπάνες των νοικοκυριών αναμένεται, σύμφωνα με τις προβολές, να σταθεροποιηθούν, ενισχυμένες από περαιτέρω αυξήσεις μισθών, αύξηση της απασχόλησης και ανάκαμψη των εμβασμάτων. Οι επενδύσεις αναμένεται να ενισχυθούν με τουλάχιστον μερική υλοποίηση των φιλόδοξων σχεδίων της Κυβέρνησης για επενδύσεις σε οδικές, σιδηροδρομικές και άλλες υποδομές. Η αύξηση της εξωτερικής ζήτησης, ιδίως από τη Γερμανία και την Κίνα, που υποστηρίζεται από την αποκατάσταση των αλυσίδων εφοδιασμού, οδηγεί σε αύξηση των εξαγωγών. Ωστόσο, το ισοζύγιο εξωτερικών συναλλαγών είναι πιθανό να επηρεάσει αρνητικά την ανάπτυξη και τα δύο έτη, ως αποτέλεσμα της ισχυρής ζήτησης εισαγωγών, αντανακλώντας την αυξανόμενη εγχώρια ζήτηση και την εξαγωγική παραγωγή που εξαρτάται από τις εισαγωγές. Όσον αφορά στους κινδύνους ανάπτυξης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σημειώνει, μεταξύ άλλων, ότι οι δημοσιονομικές προοπτικές εξαρτώνται από το εάν θα χρειασθούν περαιτέρω μέτρα στήριξης. Από την άλλη, η εφαρμογή του σχεδίου δράσης για τη διαχείριση των δημόσιων επενδύσεων θα μπορούσε να βελτιώσει τις προοπτικές.

Για περισσότερες πληροφορίες, βλέπε στον ακόλουθο σύνδεσμο τη έκθεση της ΕΕ.

https://ec.europa.eu/economy_finance/forecasts/2021/spring/ecfin_forecast_spring_2021_mk_en.pdf

1.3 Οικονομικές σχέσεις Βόρειας Μακεδονίας

1.3.1 Βόρεια Μακεδονία – ΠΟΕ

Η Βόρεια Μακεδονία κατέστη μέλος του Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου το 2003.

1.3.2 Βόρεια Μακεδονία – Ευρωπαϊκή Ένωση

Τον Απρίλιο του 2001, υπεγράφη η Συμφωνία Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (Stabilization and Association Agreement - SAA) ΕΕ – Βόρειας Μακεδονίας, η οποία ετέθη σε ισχύ τον Απρίλιο του 2004. Στις 22 Μαρτίου 2004 η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας υπέβαλε αίτηση προσχώρησης στην ΕΕ και στις 9 Νοεμβρίου 2005 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διατύπωσε θετική γνώμη - εν συνεχεία το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο χορήγησε στη Βόρεια Μακεδονία το καθεστώς της υποψήφιας προς ένταξη χώρας. Στις 18 Φεβρουαρίου 2008, το Συμβούλιο ενέκρινε την αναθεωρημένη εταιρική σχέση για την προσχώρηση με τη Βόρεια Μακεδονία (Εταιρική Σχέση Προσχώρησης της χώρας/ Accession Partnership), θέτοντας σημαντικές προτεραιότητες για αναγκαίες μεταρρυθμίσεις. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέστησε για πρώτη φορά την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με τη Δημοκρατία της Βόρειας

Μακεδονίας τον Οκτώβριο του 2009. Το 2015 και το 2016, η σύσταση εξαρτήθηκε από τη συνέχιση της εφαρμογής της συμφωνίας του Pržino και την επίτευξη ουσιαστικής προόδου στην εφαρμογή των «Επείγουσών Μεταρρυθμιστικών Προτεραιοτήτων».

Από τον Δεκέμβριο του 2009, ήρθη η υποχρέωση λήψης βίζας από τους πολίτες της χώρας που επιθυμούν να επισκεφθούν τις χώρες της ΕΕ – Schengen.

Μετά τη διευθέτηση των διμερών διαφορών με τους γείτονές της (Συμφωνία των Πρεσπών με την Ελλάδα, 17.06.2018 και Σύμφωνο Φιλίας, Καλής Γειτονίας και Συνεργασίας με τη Βουλγαρία, 01.08.2017) φάνηκε να διευκολύνεται η ευρωπαϊκή πορεία της χώρας.

Τον Ιούνιο του 2018, το Συμβούλιο συμφώνησε να ανταποκριθεί θετικά στην πρόοδο που σημείωσε η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας και τον Ιούνιο του 2019 καθόρισε την πορεία προς την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων, ανάλογα με την πρόοδο σε ορισμένους βασικούς τομείς, όπως η δικαστική μεταρρύθμιση, η μεταρρύθμιση των υπηρεσιών πληροφοριών και ασφάλειας και η μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης.

Στις 15 Οκτωβρίου 2019, το Συμβούλιο συζήτησε για τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης όσον αφορά την Αλβανία και τη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας. Μετά τη συζήτηση, η Προεδρία εξέδωσε διαδικαστικά συμπεράσματα σημειώνοντας ότι το Συμβούλιο θα συζητήσει το θέμα μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Οκτωβρίου 2019.

Στις 17-18 Οκτωβρίου 2019, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε να επανέλθει στο ζήτημα της διεύρυνσης πριν από τη σύνοδο κορυφής ΕΕ - Δυτικών Βαλκανίων τον Μάιο του 2020 στο Ζάγκρεμπ.

Στις 24 Μαρτίου 2020, οι Υπουργοί Ευρωπαϊκών Υποθέσεων συμφώνησαν στην έναρξη διαπραγματεύσεων προσχώρησης με τη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας και την Αλβανία. Στις 25 Μαρτίου τ.ε, εγκρίθηκαν και τυπικά τα συμπεράσματα σχετικά με τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης, με γραπτή διαδικασία. Στις 26 Μαρτίου 2020, τα μέλη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου προσυπέγραψαν τα συμπεράσματα αυτά. Ωστόσο, παραμένει σε εκκρεμότητα η διαμόρφωση του νέου διαπραγματευτικού πλαισίου έναρξης των χωρών αυτών, για το οποίο θα πρέπει να συμφωνήσουν τα κράτη μέλη.

Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε και παρουσίασε την 1^η Ιουλίου 2020 στο Συμβούλιο το σχέδιο των ενταξιακών διαπραγματευτικών πλαισίων με τη Βόρεια Μακεδονία και την Αλβανία, καθορίζοντας τις σχετικές κατευθυντήριες γραμμές και αρχές. Η Επιτροπή είχε κληθεί από το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων τον Μάρτιο του 2020 να υποβάλει τις προτάσεις της. Οι προτάσεις βασίζονται στην αναθεωρημένη μεθοδολογία διεύρυνσης που υποβλήθηκε τον Φεβρουάριο 2020, ώστε η ενταξιακή διαδικασία να καταστεί πιο αξιόπιστη, με ισχυρότερο πολιτικό προσανατολισμό, πιο δυναμική και προβλέψιμη, με τη συμμετοχή των κρατών-μελών, λαμβάνοντας υπόψη αντικειμενικά κριτήρια και αυστηρά καθορισμένες θετικές και αρνητικές προϋποθέσεις, καθώς και την αρχή της αναστρεψιμότητας.

Ο πυρήνας του διαπραγματευτικού πλαισίου αφορά στην ενσωμάτωση των ευρωπαϊκών προτύπων στη χώρα, κυρίως των δημοκρατικών αρχών και των θεμελιωδών αξιών, που σχετίζονται με το κράτος δικαίου και τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις. Στο πλαίσιο των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την ΕΕ, η χώρα επιχειρεί την εναρμόνιση του συνόλου της νομοθεσίας της (συνεπώς και των νόμων που ρυθμίζουν το επιχειρηματικό περιβάλλον, τη λειτουργία της αγοράς και τις οικονομικές δραστηριότητες) με το κεκτημένο ΕΕ (acquis) και την εκπλήρωση των απαραίτητων οικονομικών κριτηρίων.

Στη συνέχεια αναμένεται να ακολουθήσει το άνοιγμα της πρώτης δέσμης υπό τον τίτλο «Θεμελιώδεις αρχές», η οποία πραγματεύεται το Κεφάλαιο 23 - Νομικά και Θεμελιώδη

Δικαιώματα, το Κεφάλαιο 24 - Δικαιοσύνη, Ελευθερία και Ασφάλεια, οικονομικά κριτήρια, λειτουργία δημοκρατικών θεσμών, μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, κρατικές προμήθειες, στατιστικές και δημοσιονομικός έλεγχος.

Εν τω μεταξύ, το Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που συνεδρίασε στις 22 Ιουνίου 2021 στο Λουξεμβούργο δεν κατέληξε σε απόφαση (απαιτείται ομοφωνία) για την έναρξη της ενταξιακής διαδικασίας για τη Βόρεια Μακεδονία και την Αλβανία, διότι δεν κατέστη δυνατό να συμφωνηθεί το διαπραγματευτικό πλαίσιο και να ξεκινήσει η πρώτη διακυβερνητική διάσκεψη για τις δύο υποψήφιες χώρες.¹

1.3.3 Συμμετοχή σε περιφερειακές οικονομικές / τελωνειακές Ενώσεις

Η Βόρεια Μακεδονία είναι μέλος της Συμφωνίας Ελεύθερου Εμπορίου Κεντρικής Ευρώπης (CEFTA - 2006).

1.3.4 Συμμετοχή σε διεθνείς οργανισμούς/ φόρα και ομάδες χωρών

Η Βόρεια Μακεδονία κατέστη μέλος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών τον Απρίλιο του 1993, με το όνομα «πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας».

Στις 17 Ιουνίου 2018, υπεγράφη στις Πρέσπες από τους Υπουργούς Εξωτερικών κ.κ. Ν. Κοτζιά και Ν. Ντιμιτρόφ και από τον Προσωπικό Απεσταλμένο του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, κ. Μ. Νίμιτς, ως μάρτυρα, παρουσία των Πρωθυπουργών των δύο χωρών, κ.κ. Τσίπρα και Ζάεφ η «Τελική Συμφωνία για την επίλυση των διαφορών που περιγράφονται στις Αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 817 (1993) και 845 (1993), τη λήξη της Ενδιάμεσης Συμφωνίας του 1995 και την εδραίωση Στρατηγικής Εταιρικής Σχέσης μεταξύ των Μερών».

Η Τελική Συμφωνία προβλέπει τη μετονομασία της γειτονικής χώρας σε «Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας». Το όνομα «Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας» (Republic of North Macedonia) είναι το νέο συνταγματικό όνομα της χώρας. Το σύντομο όνομά της είναι «Βόρεια Μακεδονία» (North Macedonia). Το όνομα αυτό είναι για όλες τις χρήσεις και για όλους τους σκοπούς (erga omnes). Το νέο όνομα ισχύει σε διεθνές επίπεδο, ήτοι σε όλους τους διεθνείς, πολυμερείς και περιφερειακούς Οργανισμούς, θεσμούς και Fora, σε όλες τις σχέσεις της χώρας με όλα τα Κράτη-Μέλη του ΟΗΕ, καθώς και στο εσωτερικό της.

Η Βόρεια Μακεδονία είναι επίσης μέλος των ακόλουθων διεθνών οργανισμών: Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (1992), Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD - 1993), Διεθνούς Οργανισμού Τροφίμων (1993), Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (1993), Κεντροευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας (Central European Initiative - 1993), Συμβουλίου της Ευρώπης (1995), Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ - 1995), Πρωτοβουλίας Συνεργασίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης (SECI - 1996), Παγκόσμιας Τράπεζας (2003), καθώς και άλλων Οργανισμών του ΟΗΕ.

¹ Εξ αιτίας του βέτο που ασκήθηκε από τη Βουλγαρία (η οποία αξιώνει από τη Βόρεια Μακεδονία να αναγνωρίσει βουλγαρικές ρίζες στη γλώσσα και την ιστορία της). Τόσο η προηγούμενη Προεδρία της Γερμανίας, όσο και η τρέχουσα της Πορτογαλίας δεν κατάφερε να βρει κοινώς αποδεκτή λύση και παρέπεμψε το θέμα της έναρξης των διαπραγματεύσεων των δυο υποψήφιων χωρών στη Σλοβενία, που αναλαμβάνει από 1^η Ιουλίου τ.ε. την Προεδρία της ΕΕ για το δεύτερο εξάμηνο του 2021. Επίσης, επιφυλάξεις κατά των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Αλβανία διατηρεί και η ολλανδική κυβέρνηση, γεγονός που συμπαρασύρει και την υποψηφιότητα της Βόρειας Μακεδονίας, ενώ δεν φαίνεται να υπάρχει πλέον αντίδραση από Ολλανδικής πλευράς για την τελευταία.

Επιπλέον, οι χώρες - μέλη του NATO υπέγραψαν, στις 6 Φεβρουαρίου 2019, το πρωτόκολλο προσχώρησης της χώρας στη Βορειοατλαντική Συμμαχία με το νέο όνομα, «Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας». Στις 27 Μαρτίου 2020, η Βόρεια Μακεδονία έγινε και επισήμως το 30ό μέλος του NATO, μετά την ολοκλήρωση της κυρωτικής διαδικασίας από τα κοινοβούλια των χωρών - μελών.

2 Τομείς της οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας

2.1 Γεωργία/Αγροτική Παραγωγή

Ο αγροδιατροφικός τομέας στη Βόρεια Μακεδονία αποτελεί έναν επιχειρηματικό τομέα υψηλής απόδοσης, καθώς ο συνδυασμός του μεσογειακού και ηπειρωτικού κλίματος προσφέρει τη δυνατότητα παραγωγής διαφόρων αγροτικών προϊόντων και προϊόντων διατροφής. Εξ ου και η βιομηχανία αγροτικών επιχειρήσεων στη Βόρεια Μακεδονία είναι μια από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες βιομηχανίες, με αύξηση άνω του 10% τα τελευταία χρόνια. Η πρόκληση για τη χώρα είναι η δημιουργία προστιθέμενης αξίας στα αγροτικά προϊόντα και η παραγωγή ποιοτικών προϊόντων, όπως απαιτούν οι κύριες ευρωπαϊκές αγορές.

Η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας θεωρεί τη γεωργία ως στόχο για μελλοντικές επενδύσεις και ανάπτυξη. Βασικοί τομείς προτεραιότητας της Κυβέρνησης για συνεργασία είναι η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας στις αγροτικές περιοχές, η πρόσβαση στη γνώση και οι επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο στον γεωργικό τομέα.

Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, ο γεωργικός τομέας συνέβαλε περίπου στο ένα δέκατο του ΑΕΠ της Βόρειας Μακεδονίας και απασχολούσε το ένα έκτο του εργατικού δυναμικού της χώρας. Τα κύρια προϊόντα εξαγωγής από τη Βόρεια Μακεδονία είναι **ο καπνός, τα προϊόντα ζαχαροπλαστικής, τα φρέσκα και μεταποιημένα λαχανικά και φρούτα και ο οίνος**. Σχεδόν το σύνολο της ακαθάριστης γεωργικής παραγωγής (70%) προέρχεται από την παραγωγή φυτικών προϊόντων, όπου τα λαχανικά είναι οι κύριοι συντελεστές. Ντομάτες, πιπεριές και πεπόνια κυριαρχούν στην παραγωγή φρούτων και λαχανικών. Άλλα σημαντικά γεωργικά προϊόντα είναι τα σιτηρά και τα σταφύλια για την παραγωγή κρασιού, καθώς και για άμεση κατανάλωση. Η παραγωγή ζωικού κεφαλαίου έχει μικρότερη σημασία και η γαλακτοκομική παραγωγή με την παραγωγή αγελαδινού γάλακτος κυριαρχεί σε αυτόν τον υποτομέα.

Η επεξεργασία τροφίμων και ποτών είναι σημαντικές βιομηχανίες στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, καθώς και τα φρέσκα φρούτα και λαχανικά. Τα μεταποιημένα τρόφιμα περιλαμβάνουν, τόσο ημιτελή προϊόντα (κατεψυγμένα, αποξηραμένα και συμπυκνώματα), όσο και έτοιμα προϊόντα (κονσέρβες και διατηρημένα).

Πάνω από 75% των μεταποιημένων τροφίμων εξάγονται, κυρίως στην ΕΕ και στις γειτονικές χώρες. Οι περισσότερες εγκαταστάσεις επεξεργασίας τροφίμων είναι ιδιωτικές εταιρείες.

Ο κλάδος των γαλακτοκομικών προϊόντων είναι από τις σημαντικότερες βιομηχανίες του γεωργικού τομέα στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας. Το γάλα έχει το μεγαλύτερο μερίδιο στη συνολική ζωική παραγωγή και καταλαμβάνει σημαντικό ποσοστό της συνολικής ακαθάριστης γεωργικής παραγωγής, ενώ μεγάλη είναι η κατανάλωση των γαλακτοκομικών προϊόντων. Οι καταναλωτές καταναλώνουν κυρίως τυρί και νωπά γαλακτοκομικά προϊόντα. Εν τούτοις, τα στατιστικά στοιχεία για τον τομέα της μεταποίησης, δηλαδή η γαλακτοβιομηχανία στη Βόρεια Μακεδονία, δείχνουν περιορισμένη ανάπτυξη του κλάδου της μεταποίησης.

Η χαμηλή ποσότητα επεξεργασίας τροφίμων στη Βόρεια Μακεδονία οφείλεται κυρίως σε προβλήματα σχετικά με την παροχή ποιοτικών πρώτων υλών και τη συνεργασία με προμηθευτές, την έλλειψη εξειδικευμένων εργαζομένων και την πρόσβαση στη χρηματοδότηση.

Η προτεραιότητα της Κυβέρνησης της χώρας είναι να αυξηθεί η γεωργική γη και η απόδοση και ποιότητα των γεωργικών προϊόντων, με στόχο υψηλότερα έσοδα για τις οικογένειες που ασχολούνται με τη γεωργία και την κτηνοτροφία.

Η κυβερνητική πολιτική στρέφεται στην αύξηση των εγκαταστάσεων βιομηχανικής επεξεργασίας με εξαγωγικό προσανατολισμό και στην παρασκευή προϊόντων υψηλότερης προστιθέμενης αξίας. Η εξαετής εθνική στρατηγική για τη γεωργία και την αγροτική ανάπτυξη 2014-2020 στόχευε στην ενίσχυση της ικανότητας του γεωργικού τομέα της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας να ανταγωνιστεί στην ΕΕ και σε άλλες περιφερειακές αγορές και να προωθήσει την αειφόρο ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών. Η στρατηγική, η οποία αποτελούσε προαπαιτούμενο για τη λήψη του μέσου προενταξιακής βοήθειας της ΕΕ για τη γεωργία (Pre-accession Assistance/ IPA II), στόχευε επίσης στη βελτίωση της εμπορίας των γεωργικών προϊόντων και στην εφαρμογή των ελάχιστων προτύπων ποιότητας, ώστε να ευθυγραμμιστούν με τη σχετική νομοθεσία της ΕΕ.

Ειδικότερα, αναφορικά με τον μηχανισμό προενταξιακής βοήθειας για την αγροτική ανάπτυξη (IPARD), ο Υπουργός Γεωργίας, Δασών και Υδάτινων Πόρων της Βόρειας Μακεδονίας κ. Agianit Hoxha ανέφερε σε σχετικές δηλώσεις του ότι, η Βόρεια Μακεδονία έχει αξιοποιήσει επιτυχώς τα κονδύλια που παρέχονται μέσω του IPARD 2 και ως αποτέλεσμα της καλής χρήσης των κονδυλίων από αυτό το πρόγραμμα, για πρώτη φορά, δύο συνεχόμενα χρόνια, το 2019 και το 2020, και τώρα το 2021, η Βόρεια Μακεδονία δεν θα επιστρέψει αχρησιμοποίητα κονδύλια από το εν λόγω πρόγραμμα.

Σύμφωνα με τον Διευθυντή του Οργανισμού Χρηματοδοτικής Στήριξης της Γεωργίας και της Αγροτικής Ανάπτυξης, κ. Nikica Bacovski, μέχρι στιγμής έχουν συναφθεί 1.723 συμβάσεις μέσω του προγράμματος IPARD 2, συνολικής στήριξης 51 εκατ. ευρώ. Η Βόρεια Μακεδονία είναι ηγέτης στη χρήση κονδυλίων στην περιοχή, ανέφερε, και με το πρόγραμμα IPARD 3, του οποίου η εφαρμογή προβλέπεται το 2022, αναμένεται μεγαλύτερος προϋπολογισμός από πριν.

Πάντως, για την προστασία και την ενίσχυση των σημαντικών αγροτικών προϊόντων της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας υπάρχει συνήθως αυξημένη κρατική μέριμνα που εκδηλώνεται μέσω επιδοτήσεων ή άλλων μέτρων (λ.χ. χρήση προστατευτικών μέτρων, όπως οι δασμοί και οι ποσοστώσεις, με σκοπό τον περιορισμό των εισαγωγών και την προστασία της εγχώριας παραγωγής).

Τέλος, σημειώνεται ότι, ο Υπουργός Γεωργίας κ. Hodza και ο Υπουργός Οικονομικών κ. Besimi ενημέρωσαν σε συνέντευξη Τύπου (στις 11.6.2021) ότι, η Κυβέρνηση θα εφαρμόσει πρόγραμμα εκσυγχρονισμού της γεωργίας στη Βόρεια Μακεδονία, ύψους 50 εκατ. ευρώ. Το πρόγραμμα θα επικεντρωθεί στην κατασκευή κεντρικών αγορών αγροτικών προϊόντων (σε Σκόπια, Στρούμιτσα και Ρέσεν), στην ενίσχυση των θεσμικών ικανοτήτων για το IPARD, στη δημιουργία συστημάτων ελέγχου στην παραγωγή προϊόντων ζωικής προέλευσης και στην κατάρτιση των γεωργών.

Σύμφωνα με δηλώσεις του κ. Hodza, 46 εκατ. ευρώ θα παρασχεθούν από την Παγκόσμια Τράπεζα στο πλαίσιο του 4ετούς πλαισίου συνεργασίας, ενώ 4 εκατ. ευρώ από την Ευρωπαϊκή Ένωση υπό τη μορφή επιχορήγησης. Το μεγαλύτερο μέρος αυτού του προγράμματος αφορά στην κατασκευή κέντρου χονδρικής πώλησης και διανομής γεωργικών προϊόντων και τροφίμων στα Σκόπια, το οποίο θα καλύπτει επίσης τις περιοχές Kumanovo και Polog. Θα περιλαμβάνει επιπλέον εγκαταστάσεις αποθήκευσης τροφίμων, σταθμούς ανακύκλωσης αποβλήτων, σταθμούς καθαρισμού φορτηγών, κ.λπ. Από πλευράς του, ο κ.

Besimi τόνισε τη σημασία του προγράμματος, καθώς σχεδόν το ήμισυ του εδάφους της Βόρειας Μακεδονίας καλύπτεται από αρόσιμη γη και η γεωργία συμμετέχει με 10% στο ΑΕΠ. Στόχος, ανέφερε ο κ. Besimi, είναι η βελτίωση της ποιότητας στη μαζική παραγωγή, η οποία κατ' επέκταση θα αυξήσει την ανταγωνιστικότητα του γεωργικού τομέα, και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στις αγροτικές περιοχές της χώρας.

Ο Διευθυντής του Γραφείου της Παγκόσμιας Τράπεζας για τη Βόρεια Μακεδονία και το Κόσσοβο κ. Massimiliano Paolucci, επεσήμανε ότι το πλήρες δυναμικό της γεωργίας δεν αξιοποιείται στη χώρα λόγω της χαμηλής παραγωγικότητας και της δύσκολης πρόσβασης σε νέες τεχνολογίες και ευκαιρίες αγοράς, και ότι οι εγκαταστάσεις αποθήκευσης γεωργικών προϊόντων πρέπει να εκσυγχρονισθούν.

Για περισσότερα στοιχεία και πληροφορίες σχετικά με τον αγροδιατροφικό τομέα της Βόρειας Μακεδονίας, δείτε τον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ana-xora/infofile/74561>.

2.2 Βιομηχανία

2.2.1 Δείκτες βιομηχανικής παραγωγής

Ο δευτερογενής τομέας στη Βόρεια Μακεδονία παρουσίασε, μετά τη διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας, σημαντική κάμψη. Είναι δε χαρακτηριστικό ότι από το σύνολο των επιχειρήσεων της χώρας, ποσοστό χαμηλότερο του 12% δραστηριοποιούνται στον μεταποιητικό τομέα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, ο **δείκτης όγκου βιομηχανικής παραγωγής** τον Δεκέμβριο του 2020, σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2019, ήταν 102,5. Η βιομηχανική παραγωγή στον τομέα Ορυχείων και Λατομείων τον Δεκέμβριο του 2020, σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2019, αυξήθηκε κατά 10,2%, στον τομέα Μεταποίησης αυξήθηκε κατά 3,3%, ενώ στον τομέα Ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού μειώθηκε κατά 6,1%. Η αύξηση στον τομέα Μεταποίησης οφείλεται κυρίως στην αυξημένη παραγωγή στους τομείς: προϊόντων διατροφής, υφασμάτων, προϊόντων από καουτσούκ και πλαστικών, άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων, βασικών μετάλλων, ηλεκτρικού εξοπλισμού και μηχανοκίνητων οχημάτων, ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων. Η βιομηχανική παραγωγή από τους Κυρίους Βιομηχανικούς Ομίλους τον Δεκέμβριο του 2020, σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2019, ήταν χαμηλότερη στην “Ενέργεια” κατά 3,0%, στα “Διαρκή καταναλωτικά αγαθά” κατά 10,9% και στα “Μη Διαρκή καταναλωτικά αγαθά” κατά 3,9%, αλλά υψηλότερη στα “Ενδιάμεσα προϊόντα, εκτός από την ενέργεια” κατά 16,6% και στα “Κεφαλαιουχικά αγαθά” κατά 1,0%. Ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής κατά την περίοδο Ιανουαρίου - Δεκεμβρίου 2020, σε σύγκριση με τον Ιανουάριο - Δεκέμβριο 2019, ήταν 90,5.

Σύμφωνα με την Κρατική Στατιστική Υπηρεσία, η **βιομηχανική παραγωγή τον Δεκέμβριο του 2020** αυξήθηκε κατά 2,5% σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2019. Σύμφωνα με τα δημοσιευμένα στοιχεία, η βιομηχανική παραγωγή το 12μηνο του 2020, σε σύγκριση με την περίοδο Ιανουαρίου - Δεκεμβρίου 2019, μειώθηκε κατά 9,5%. Σύμφωνα με την τομεακή ανάλυση, τον Δεκέμβριο του 2020, σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2019, η βιομηχανική παραγωγή στον τομέα των ορυχείων και λατομείων αυξήθηκε κατά 10,2%, στον τομέα της μεταποιητικής βιομηχανίας αυξήθηκε κατά 3,3%, και στον τομέα της παροχής ηλεκτρικής ενέργειας, της ενέργειας, του φυσικού αερίου, του ατμού και του κλιματισμού μειώθηκε κατά 6,1%.

Αναφορικά με τις **τιμές βιομηχανικών παραγωγών**, σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, **συνολικά**, τον Δεκέμβριο του 2020, οι αυξήθηκαν κατά 0,8% σε μηνιαίο επίπεδο και κατά 3,1% σε ετήσιο επίπεδο. Τον Δεκέμβριο του 2020, σε σύγκριση με τον Νοέμβριο του 2020, οι τιμές των βιομηχανικών παραγωγών, συνολικά, αυξήθηκαν στον τομέα «Ορυχείων και λατομείων» και στον τομέα «Ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού» κατά 1,3%, καθώς και στον τομέα «Μεταποίησης» κατά 0,7%. Τον Δεκέμβριο του 2020, σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2019, οι τιμές των βιομηχανικών παραγωγών, συνολικά, αυξήθηκαν στον τομέα των «Ορυχείων και λατομείων» κατά 10,0%, στον τομέα «Μεταποίησης» κατά 2,3% και στον τομέα «Ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού» κατά 7,2%.

Οι **τιμές των βιομηχανικών παραγωγών στη μη εγχώρια αγορά** αυξήθηκαν κατά 0,9% σε μηνιαίο επίπεδο και κατά 3,7% σε ετήσιο επίπεδο. Τον Δεκέμβριο του 2020, σε σύγκριση με τον Νοέμβριο του 2020, οι τιμές των βιομηχανικών παραγωγών στη μη εγχώρια αγορά αυξήθηκαν στον τομέα «Ορυχείων και λατομείων» κατά 1,7% και στον τομέα «Μεταποίησης» κατά 0,9%. Τον Δεκέμβριο του 2020 σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2019, οι τιμές βιομηχανικών παραγωγών στην μη εγχώρια αγορά αυξήθηκαν στον τομέα «Ορυχείων και λατομείων» κατά 10,2%, ενώ στον τομέα «Μεταποίησης» οι τιμές μειώθηκαν κατά 3,2%.

Σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, τον Δεκέμβριο του 2020, οι **τιμές των βιομηχανικών παραγωγών στην εγχώρια αγορά** αυξήθηκαν κατά 0,5% σε μηνιαίο επίπεδο και κατά 1,8% σε ετήσιο επίπεδο. Τον Δεκέμβριο του 2020, σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2020, οι τιμές των βιομηχανικών παραγωγών στην εγχώρια αγορά αυξήθηκαν στον τομέα «Ενέργειας» κατά 1,0%, στα: «Μη διαρκή καταναλωτικά αγαθά» κατά 0,5% και στα «Ενδιάμεσα προϊόντα, εκτός της ενέργειας» κατά 0,4%. Τον Δεκέμβριο του 2020 σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2019, οι τιμές βιομηχανικών παραγωγών στην εγχώρια αγορά αυξήθηκαν στους τομείς «Ενέργεια» κατά 8,0%, «Διαρκή καταναλωτικά αγαθά» κατά 4,5%, «Μη διαρκή καταναλωτικά αγαθά» κατά 0,8% και «Κεφαλαιουχικά αγαθά» κατά 0,3%.

Τέλος, ο **δείκτης του αριθμού των εργαζομένων στη βιομηχανία** τον Δεκέμβριο του 2020, σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2019, ήταν 95,8 (στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Βόρειας Μακεδονίας). Ο αριθμός των απασχολούμενων στη βιομηχανία στον τομέα των «Ορυχείων και λατομείων» τον Δεκέμβριο του 2020, σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2019, μειώθηκε κατά 3,8%, στον τομέα «Μεταποίησης» μειώθηκε κατά 4,3%, ενώ στον τομέα «Παραγωγή ηλεκτρισμού, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού» μειώθηκε κατά 3,3%. Ο αριθμός των απασχολούμενων στη βιομηχανία στους κύριους βιομηχανικούς τομείς τον Δεκέμβριο του 2020, σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο του 2019, ήταν χαμηλότερος στην «Ενέργεια» κατά 4,2%, στα «Ενδιάμεσα προϊόντα, πλην της ενέργειας» κατά 6,0%, στα «Κεφαλαιουχικά Αγαθά» κατά 0,7%, στα «Διαρκή καταναλωτικά αγαθά» κατά 4,5% και στα «Μη Διαρκή καταναλωτικά αγαθά» κατά 5,0%. Ο δείκτης του αριθμού των εργαζομένων στη βιομηχανία την περίοδο Ιανουαρίου - Δεκεμβρίου 2020, σε σύγκριση με την περίοδο Ιανουαρίου - Δεκεμβρίου 2019, ήταν 95,4.

2.2.2 Μεταλλουργία

Ο κλάδος της μεταλλουργίας είναι ο σπουδαιότερος της χώρας, καθώς συμβάλλει, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, με ποσοστό σχεδόν 6% στη διαμόρφωση του ΑΕΠ και εμμέσως με σχεδόν 33,5%.

Η Βόρεια Μακεδονία έχει μακρά παράδοση στη μεταλλουργία σιδήρου και σιδηρούχων και μη σιδηρούχων μετάλλων, λόγω των φυσικών πόρων της (νικέλιο, διοξείδιο του πυριτίου, μόλυβδος, ψευδάργυρος, πολυτίμα μέταλλα). Τα κύρια προϊόντα περιλαμβάνουν κράματα σιδηρονικελίου, ελασματοποιημένο εν ψυχρώ/καυτό φύλλο χάλυβα, σωλήνες, μόλυβδο,

ψευδάργυρο, χαλκό, χρυσό και ασήμι. Οι κατεχοχόν εξαγωγικές κατηγορίες είναι του σιδηρονικελίου και του σιδηροπυριτίου.

Όλες οι μεγάλες εγκαταστάσεις έχουν ιδιωτικοποιηθεί κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90, πολλές από τις οποίες πωλήθηκαν σε κορυφαίους διεθνείς παίκτες (Mittal, Dufenco, IMM). Η παραγωγή της Βόρειας Μακεδονίας είναι κατεχοχόν εξαγωγική.

Τέλος, σημειώνεται η δραστηριοποίηση στην εδώ αγορά της Dojran Steel (ελληνικού Ομίλου SIDENOR) στον τομέα παραγωγής προϊόντων χάλυβα και της EURO-NICKEL στον τομέα παραγωγής σιδηρονικελίου.

2.2.3 Κλωστοϋφαντουργία

Πρόκειται για έναν ιδιαίτερα σημαντικό βιομηχανικό τομέα της οικονομίας της Βόρειας Μακεδονίας, ο 2ος μεγαλύτερος βιομηχανικός τομέας της χώρας μετά τη μεταλλουργία από άποψη βιομηχανικής παραγωγής, απασχόλησης και εσόδων από εξαγωγές. Ειδικότερα, ο τομέας της κλωστοϋφαντουργίας και της ένδυσης συμβάλλει στο 17% του ΑΕΠ της βιομηχανίας και στο 14% των συνολικών εξαγωγών, ενώ απασχολεί περί τα 40.000 άτομα.

Η βιομηχανία ενδυμάτων στη Βόρεια Μακεδονία εξάγει κυρίως σε χώρες της ΕΕ. Ο σημαντικότερος εξαγωγικός προορισμός, με πάνω από το 63,7% των εξαγωγών, είναι η Γερμανία, ακολουθούμενη από την Ελλάδα, τις Κάτω Χώρες, την Ιταλία, τη Μεγάλη Βρετανία, την Αυστρία, την Ελβετία, τη Βουλγαρία και τη Δανία.

Ο κλάδος της κλωστοϋφαντουργίας αποτελούσε κατ' εξοχήν τομέα δραστηριοποίησης ελληνικών επιχειρήσεων (κυρίως στο νότιο τμήμα της χώρας και με τη μέθοδο του φασόν - παθητικής τελειοποίησης). Η οικονομική κρίση και οι μειωμένες παραγγελίες είχαν, ωστόσο, αρνητικό αντίκτυπο, με συνέπεια το κλείσιμο σειράς παραγωγικών μονάδων του κλάδου, μεταξύ των οποίων και πολλών ελληνικών. Σύμφωνα με πληροφόρηση του Γραφείου μας από το Επιμελητήριο Μοναστηρίου, από τις δεκαπέντε (15) ελληνικών συμφερόντων εταιρείες που δραστηριοποιούνταν στην κλωστοϋφαντουργία, στη συγκεκριμένη περιοχή, έχουν πλέον απομείνει τρεις, με αποτέλεσμα την απώλεια άνω των 600 θέσεων εργασίας.

Το νήμα βαμβακιού και το ύφασμα, το νήμα μαλλιού, το ύφασμα και το πλεκτό ύφασμα είναι τα κύρια προϊόντα.

2.3 Υπηρεσίες

2.3.1 Κατασκευές

Οι κατασκευές αποτελούν ζωτικό τομέα για την οικονομία της Βόρειας Μακεδονίας, καθώς εξαρτώνται από αυτό άλλες 22 βιομηχανίες.

Αν και κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, η κατασκευή στη Βόρεια Μακεδονία δεν είχε καμία απαγόρευση επιχειρηματικής δραστηριότητας, το ξέσπασμα του ιού, καθώς και τα μέτρα που ελήφθησαν για την προστασία της δημόσιας υγείας και τον περιορισμό της κίνησης, είχαν υψηλό αντίκτυπο στον τομέα.

Οι βασικές προκλήσεις αφορούσαν στην παραγωγικότητα και την οργάνωση των εν εξελίξει έργων (καθυστερήσεις στην κατασκευή λόγω περιορισμένου ωραρίου εργασίας, δύσκολη παράδοση υλικών, απόντες εργαζόμενοι κ.λπ.), καθώς και στη ρευστότητα λόγω προβληματικών πληρωμών τόσο από δημόσιους όσο και από κρατικούς φορείς, καθώς και από άλλες νομικές και φυσικές οντότητες. Σχεδόν το 80% των εταιρειών διαμαρτύρονταν για τις δυσκολίες στην οργάνωση του έργου και για τη μείωση της παραγωγικότητας, ενώ περισσότερο από το ήμισυ των εταιρειών αντιμετώπισε προβλήματα ρευστότητας. Πάνω από

το 90% των επιχειρήσεων στον κατασκευαστικό τομέα ανέφεραν ακυρωμένες ή καθυστερημένες παραγγελίες και συμβάσεις ως αποτέλεσμα της πανδημίας COVID-19.

Το 2020 παρατηρείται μείωση της οικοδομικής δραστηριότητας της τάξης του 3,7%, καθώς εκδόθηκαν συνολικά 2.837 οικοδομικές άδειες, εκ των οποίων οι 1.596 αφορούσαν σε οικοδομές, οι 394 σε έργα υποδομών και οι 847 σε ανακατασκευή κτιρίων. Συνολικά, 1.617 νέες άδειες εκδόθηκαν σε φυσικά πρόσωπα και 1.220 σε εταιρικά σχήματα.

Συγκριτικά, αναφέρεται ότι, το 2018 η οικοδομική δραστηριότητα κινήθηκε πτωτικά, γεγονός που οφείλεται στο ότι κατά τα προηγούμενα χρόνια παρατηρήθηκε έκρηξη της οικοδομικής δραστηριότητας στη χώρα, ειδικά στην πρωτεύουσα, με αποτέλεσμα η προσφορά να υπερκαλύπτει πλέον τη ζήτηση στην αγορά ακινήτων. Συγκεκριμένα, το 2018, εκδόθηκαν συνολικά 2.800 οικοδομικές άδειες, από 3.390, το 2017. Το 2019 παρατηρήθηκε ανάκαμψη της οικοδομικής δραστηριότητας, της τάξης του 5,2%, καθώς εκδόθηκαν 2.946 οικοδομικές άδειες. Από αυτές, οι 1.593 (από 1.589 το 2018) αφορούσαν σε οικοδομές, οι 428 (από 442 το 2018) σε έργα υποδομών και οι 925 (από 769 το 2018) σε ανακατασκευή κτιρίων. Συνολικά, 1.730 (από 1.717 το 2018) νέες άδειες εκδόθηκαν σε φυσικά πρόσωπα και 1.286 (από 1.083 το 2018) σε εταιρικά σχήματα.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, την περίοδο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2020, η συνολική αξία των συμβάσεων κατασκευαστικών έργων στο εξωτερικό ήταν 211.913 χιλιάδες δηνάρια, ήτοι 31,1% λιγότερο σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους. Την υπό εξέταση περίοδο, οι εταιρείες του κατασκευαστικού τομέα της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας πραγματοποίησαν κατασκευαστικές εργασίες στο εξωτερικό συνολικής αξίας 162.755.000 δηναρίων, ήτοι 42,7% λιγότερες σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους. (Οι τιμές για την περίοδο Ιανουαρίου - Δεκεμβρίου 2020/2019 δίνονται με βάση την ισοτιμία 1 δολάριο ΗΠΑ = 54,9518 δηνάρια).

Επισημαίνεται ότι, στη χώρα δραστηριοποιούνται τόσο εγχώριες όσο και ξένες επιχειρήσεις στον τομέα των κατασκευών και των δομικών υλικών.

Ενδεικτικά αναφέρονται, ως ακολούθως, ορισμένες από τις μεγαλύτερες εταιρείες, οι οποίες δραστηριοποιούνται στην κατασκευαστική αγορά της Βόρειας Μακεδονίας, σύμφωνα με την ετήσια ταξινόμηση των 200 μεγαλύτερων και πιο επιτυχημένων επιχειρήσεων για το 2020.

Πίνακας 12: Οι μεγαλύτερες κατασκευαστικές εταιρείες στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, 2018-2019

Rank 2019	Rank 2018	Επωνυμία Εταιρεία	Κέρδη προ φόρου εισοδήματος σε € (PBT)	% ανάπτυξη 2019/18 (PBT)	Συνολικά έσοδα σε €	Αριθμός εργαζομένων
ΤΟΜΕΑΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ						
1		ΚΛΑΔΟΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ				
3	4	JP ZA DRZAVNI PATISTA, Skopje	47.657.862	17,27	139.567.061	457
7	7	SINOHYDRO CORPORATION LIMITED PEKING - Podruznica Skopje	26.997.617	5,84	70.190.081	145
52	66	GD GRANIT AD, Skopje	3.529.437	37,79	87.891.299	1357
70		MARKOVSKI COMPANY DOOEL, Bitola	2.970.312	532,57	9.985.735	222
72	180	ILINDEN AD, Struga	2.900.784	186,77	12.837.890	148
120	94	PELAGONIJA AD, Gostivar	1.888.063	-5,81	8.233.723	77
176		VARDARGRADBA DOO, Skopje	1.234.403	100,88	9.376.986	110
2		ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΚΤΙΡΙΩΝ				
29	70	RAPID BILD DOO, Kumanovo	5.407.373	117,83	27.863.393	275
42	58	NASTEL DOO, Skopje	4.523.505	49,68	14.646.508	25
45	192	KRMZOV-MR DOOEL, Strumica	4.079.248	321,44	15.447.273	65

51	31	ADORA ENGINEERING DOOEL, Skopje	3.538.494	-33,5	15.702.930	200
75	22	ZSF - KOM DOOEL, Skopje	2.815.158	-63,31	7.548.839	25
77	137	TIM - ENGINEERING DOOEL, Skopje	2.766.079	95,51	5.038.233	11
88	168	GOLDEN ART DOO, Skopje	2.512.627	128,95	14.241.661	44
102	64	SIM INZENERING DOO, Strumica	2.249.192	-18,17	6.076.445	28
121	78	ZIKOL DOOEL, Strumica	1.851.549	-21,04	23.274.670	457
153		OFIS KOM DOO, Skopje	1.421.296	880,74	1.966.394	13
166		AK-INVEST DOOEL, Tetovo	1.314.357	267,83	30.830.107	66
175	169	TRIM DOO, Ohrid	1.235.295	14,26	7.119.543	44
180		KONSTRUKTOR DOO, Skopje	1.187.187	965,14	4.011.102	41
3		ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ				
84		SV-INVEST DOOEL, Bitola	2.601.097	196,54	10.336.374	280
95	95	KRATER DOOEL, Skopje	2.381.097	7,27	6.977.387	128
111		DVA BRATA GRADITELI DOO, Skopje	1.968.904	395,68	4.816.727	17
		ΣΥΝΟΛΟ	129.030.936		533.980.361	

Πηγή: 17^η ετήσια έκδοση, Euro Business Center Skopje, "200 Largest and successful" companies, Oct. 2020

Υπάρχουν αρκετές διεθνείς εταιρείες που επηρεάζουν την αγορά της Βόρειας Μακεδονίας με την παρουσία και τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες.

Ενδεικτικά αναφέρονται παρακάτω ορισμένες από αυτές, οι οποίες επικεντρώνονται στον τομέα της κατασκευής αυτοκινητοδρόμων και μεγάλων έργων υποδομής σε εθνικό επίπεδο.

Η ελληνική κατασκευαστική εταιρεία **Aktor** (μέλος του Ομίλου ΕΛΛΑΚΤΩΡ), με παρουσία σε 23 χώρες, με 12.300 υπαλλήλους σε όλο τον κόσμο και 60 χρόνια εμπειρίας, συνήψαν συμφωνία με την κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας το 2012 για την κατασκευή του αυτοκινητοδρόμου Demir Karija –Smokvica (28,2 χλμ). Ο όγκος των επενδύσεων όλης της συναλλαγής ήταν 270 εκατ. ευρώ, το έργο παραδόθηκε τον Απρίλιο του 2018. Επίσης, η κατασκευαστική εταιρεία **ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ** ανέλαβε την κατασκευή του αυτοκινητοδρόμου στο τμήμα Orizari – Saraj μήκους 12,5 χλμ. συμπεριλαμβανομένων γεφυρών συνολικού μήκους 3.165 μ., εργασιών αποχέτευσης, σήμανσης και φωτισμού. Επιπλέον, τη σταδιακή επέκτασή της στις αγορές του εξωτερικού και ειδικά εκείνες των Βαλκανίων (Βόρεια Μακεδονία, Ρουμανία, Αλβανία), αλλά και της Πολωνίας, έχει δρομολογήσει η διοίκηση της **Intrakat**, προκειμένου να ενισχύσει τα οικονομικά της αποτελέσματα. Υπενθυμίζεται ότι, η Intrakat προχώρησε σε αναδιάρθρωση της εταιρικής της δομής το 2018, καθώς οι κλάδοι της διαχείρισης απορριμμάτων - ενέργειας και των ακινήτων αποσχίστηκαν και πέρασαν υπό τον έλεγχο της Intracom Holdings.

Η κινεζική κατασκευαστική εταιρεία **Sinohydro**, με παρουσία σε 55 χώρες και με 130.000 υπαλλήλους παγκοσμίως, συνήψε συμφωνία με την Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας για την κατασκευή των τμημάτων του αυτοκινητοδρόμου Miladinovci – Sveti Nikole - Shtip και Kicevo - Ohrid. Η Κίνα φαίνεται να εστιάζει σε έργα οδικών και σιδηροδρομικών υποδομών στη Βόρεια Μακεδονία, καθώς και σε βιομηχανικές ζώνες σε ολόκληρη την περιοχή. Ορισμένες κινεζικές εταιρείες αγοράζουν ήδη γη κοντά στο σιδηροδρομικό δίκτυο με την προσδοκία μελλοντικών επενδύσεων. Το οικονομικό αποτύπωμα της Κίνας στα Δυτικά Βαλκάνια παραμένει σχετικά μικρό, με τη χώρα να αντιπροσωπεύει περίπου το 6% του περιφερειακού εμπορίου. Ωστόσο, η Κίνα καθιερώνει σιγά σιγά παρουσία σε βασικούς τομείς των εθνικών οικονομιών - ενέργεια, υποδομές και χρηματοδοτικές υπηρεσίες.

Η γερμανική κατασκευαστική εταιρεία **Strabag AG**, με 12.000 υπαλλήλους σε όλο τον κόσμο και με πάνω από 90 χρόνια εμπειρίας εργασίας, στο παρελθόν και αυτή τη στιγμή, έχει εμπλακεί σε διάφορα έργα: Κατασκευή Κέντρου PET στα Σκόπια (εκτ. 6.000.000 ευρώ), Κατασκευή εργοστασίου για τον ξένο επενδυτή Marquardt GMBH, Συμμετοχή σε έργα από τα

«Σκόπια 2014»: Φιλαρμονική Βόρειας Μακεδονίας (εκτ. 27.000.000 ευρώ), Αποκατάσταση αυτοκινητοδρόμων (ενότητες: Veles-Katlanovo, Krivogastani-Vogjani) κλπ.

Η **GEING Krebs und Kiefer International**, μια γερμανική εταιρεία μηχανικής με έδρα στην περιοχή των Βαλκανίων, 100% ιδιωτική (κεφάλαια Βόρειας Μακεδονίας - Γερμανίας), είναι ηγέτης στη Βόρεια Μακεδονία στους τομείς γεωτεχνικής, υδροτεχνικής, ηλεκτρομηχανικής. Η εταιρεία απασχολεί 360+ υπαλλήλους, 150+ ειδικευμένους μηχανικούς και 313 επαγγελματίες του κλάδου.

Μεταξύ άλλων δραστηριοποιούνται στην εγχώρια αγορά οι τουρκικές εταιρείες **Cevahir Holding (TURMAK)** και **LIMAK**. Η Cevahir Holding είναι μια εταιρεία χαρτοφυλακίου που δραστηριοποιείται σε διάφορους κλάδους, συμπεριλαμβανομένων των χρηματοοικονομικών, των εξορυκτικών και της ασφάλειας, με κύριο τομεακό επίκεντρο την κατασκευή, τον τουρισμό και τη φιλοξενία. Το 2011, η Cevahir Holding εισήλθε στην αγορά της Βόρειας Μακεδονίας με την κατασκευή των πρώτων ουρανοξυστών της πρωτεύουσας των Σκοπίων. Πρόκειται για συγκρότημα κτηρίων που κατασκευάστηκε το 2017 και αποτελείται από τέσσερις πύργους 40 ορόφων για κατοικίες και εμπορικό κέντρο. Η συνολική επενδυτική αξία ανήλθε σε περίπου 300 εκατ. ευρώ, σύμφωνα με την Cevahir Holding. Κατά τη διάρκεια του 2016, η δεύτερη τουρκική εταιρεία LIMAK ξεκίνησε κατασκευαστικές δραστηριότητες στο συγκρότημα επιχειρηματικών χώρων και κατοικιών κοντά στον Παλιό Σιδηροδρομικό Σταθμό, συμπεριλαμβανομένης μιας αμφίδρομης σήραγγας με 6 λωρίδες, μήκους 800 μέτρων. Το συγκρότημα περιλαμβάνει διαμερίσματα, γραφεία, εμπορικό κέντρο, ξενοδοχείο, χώρο για πολιτιστικές δραστηριότητες, χώρο εστίασης, γυμναστήριο, καζίνο και χώρο στάθμευσης με χωρητικότητα περίπου 2.000 οχήματα. Στο τέλος της διαδικασίας, ολόκληρη η επένδυση εκτιμάται ότι θα ανέλθει σε περισσότερα από 200 εκατ. ευρώ, σύμφωνα με τις δημόσιες ανακοινώσεις και τα επενδυτικά σχέδια της LIMAK.

Η παρουσία ελληνικών επιχειρήσεων στον κλάδο των κατασκευών και των δομικών υλικών στη Βόρεια Μακεδονία είναι σταθερή και διαρκής. Κατά καιρούς, μεγάλες ελληνικές κατασκευαστικές επιχειρήσεις έχουν αναλάβει, κατόπιν διεθνών διαγωνισμών, την κατασκευή μεγάλων έργων υποδομής (π.χ. AKTOR, ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ, INTRAKAT κλπ).

Ως προς τον τομέα των δομικών υλικών, στη χώρα δραστηριοποιούνται μεγάλες επιχειρήσεις ελληνικών συμφερόντων. Ενδεικτικά αναφέρονται: η τσιμεντοβιομηχανία "CEMENTARNICA USJE" (Όμιλος TITAN), η εταιρεία μαρμάρων MERMEREN KOMBINAT AD Prilep, το λατομείο μαρμάρου ARTIK MINING DOO Skopje και η εταιρεία αλουμινίου ALUMIL LTD Skopje.

Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι στην εγχώρια αγορά υπάρχουν και μικρότερες επιχειρήσεις ελληνικών συμφερόντων, οι οποίες δραστηριοποιούνται στους ακόλουθους συναφείς τομείς: συμβουλευτικές υπηρεσίες και μηχανική, εξόρυξη, κοπή, διαμόρφωση και φινιρίσμα πέτρας, ηλεκτρολογικά υλικά και υπηρεσίες, ηλεκτρονικές εγκαταστάσεις, κατασκευή και τοποθέτηση κουφωμάτων, αλουμινοκατασκευές, εμπόριο εξαρτημάτων αλουμινίου και ειδών κιγκαλερίας, εμπόριο και τοποθέτηση PVC πορτών και παράθυρων, υδραυλικών συστημάτων, ειδών υγιεινής, συστημάτων ψύξης - θέρμανσης κ.α.

Η Ελλάδα αποτελεί μια από τις σημαντικότερες χώρες προμηθευτές δομικών υλικών για την αγορά της Βόρειας Μακεδονίας. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, το 2020, η Ελλάδα ήταν η τρίτη χώρα – προμηθευτής δομικών υλικών, μετά την Ουγγαρία και την Ακτή Ελεφαντοστού, με εισαγωγές άνω των 82 εκατ. ευρώ, που αποτελεί το 7,1% του συνόλου εισαγωγών δομικών υλικών στη χώρα.

Οι συνολικές εισαγωγές δομικών υλικών στη Βόρεια Μακεδονία, το έτος της πανδημίας COVID-19, ήτοι το 2020, μειώθηκαν κατά 13,6% σε σχέση με τις εισαγωγές του προηγούμενου έτους. Ωστόσο, ο ρυθμός μείωσης ήταν μικρότερος για τις εισαγωγές τέτοιων προϊόντων από την Ελλάδα, ήτοι -11,3% .

Η Βόρεια Μακεδονία προμηθεύεται από την Ελλάδα, κυρίως, χυτοσίδηρο, σίδηρο, χάλυβα και τεχνουργήματα αυτών, καθώς και άργιλο και τεχνουργήματα αυτού. Από την Ουγγαρία εισάγει κυρίως προϊόντα κεραμειτικής, ενώ από την Ακτή Ελεφαντοστού εισάγει μεταλλεύματα, σκουριές και τέφρες (κυρίως μεταλλεύματα νικελίου).

Στο ακόλουθο πίνακα παρατίθενται στοιχεία που αφορούν στην αξία των εισαγωγών της Βόρειας Μακεδονίας για την περίοδο 2017-2020.

Πίνακας 13: Εισαγωγές και εξαγωγές δομικών υλικών στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας , 2018-2019

	Αξία σε χιλ €				2017	2018	2019	2020
	2017	2018	2019	2020				
ΣΥΝΟΛΟ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ στη ΔτΒΜ	6.834.891,5	7.676.328,7	8.463.171,0	7.594.537,2	100%	100%	100%	100%
Συνολικές Εισαγωγές από Ελλάδα	546.146,5	650.632,9	683.713,3	451.714,2	8,0%	8,5%	8,1%	5,9%
Συνολικές Εισαγωγές Δομικών υλικών στη ΔτΒΜ	1.028.454,1	1.232.123,6	1.348.471,0	1.164.986,9	100%	100%	100%	100%
Εισαγωγές Δομικών υλικών από Ελλάδα	80.776,8	110.553,5	92.633,0	82.202,3	7,9%	9,0%	6,9%	7,1%

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία της ΔτΒΜ, επεξεργασία Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων

Μεταξύ των ελληνικών δομικών προϊόντων τα οποία ενδέχεται να έχουν καλές προοπτικές στην εδώ αγορά περιλαμβάνονται τα ακόλουθα: παράθυρα και πόρτες αλουμινίου, ντουλάπια δαπέδου και κουζίνας, ψευδοροφές, μόνωση, κόλλες, τσιμέντα, μάρμαρα, πέτρες, εξοπλισμός θέρμανσης και εξαερισμού, κλιματισμός, συστήματα ψύξης και θέρμανσης. Η εγχώρια αγορά στη Βόρεια Μακεδονία προσφέρει κυρίως τσιμέντο, προϊόντα τσιμέντου και προϊόντα γύψου.

Όπως προαναφέρθηκε, στη χώρα δραστηριοποιείται ο Ελληνικός Όμιλος "TITAN", μετά την εξαγορά της τσιμεντοβιομηχανίας USJE. Πρόσφατα μάλιστα η "USJE" εξαγόρασε την εγχώρια εταιρεία ID Kompani, με έδρα στο Kochani (περιοχή στα ανατολικά της χώρας), που δραστηριοποιείται στον τομέα των ορυκτών (εισαγωγές-εξαγωγές), έναντι 350.000 ευρώ (ήτοι 415.000 δολάρια). Με τη συμφωνία αυτή, η "Cementarnica Usje" αναλαμβάνει επίσης τη θυγατρική της ID Kompani, την Oralit DOOEL, η οποία ασχολείται με την εκμετάλλευση των ποζολανικών υλικών. Με τη συναλλαγή αυτή, η "USJE" εξασφαλίζει μια εναλλακτική μακροπρόθεσμη πηγή προμηθειών ποζολανικών υλικών, τα οποία χρησιμοποιεί στην παραγωγή τσιμέντου.

Επίσης, ενδεικτικά αναφέρεται ο αυτοκινητόδρομος Demir Karija - Smoknica, από την εταιρεία AKTOP, που αποτελεί τμήμα του Πανευρωπαϊκού Διαδρόμου Χ και παραδόθηκε σε κυκλοφορία τον Απρίλιο του 2018. Ο ονομαζόμενος και «Αυτοκινητόδρομος Φιλίας» αποτέλεσε

έργο υψηλού συμβολισμού, καθώς σηματοδότησε την έναρξη της ευρωπαϊκής εκστρατείας για την κοινοτική υποστήριξη στο πεδίο των μεταφορών.

Επιπλέον, η ελληνική εταιρεία Dialetis Ltd συμμετείχε στη κατασκευή του Σταθμού Επεξεργασίας Λυμάτων της Γευγελής, έργο που παραδόθηκε το Σεπτέμβριο 2018, και έχει ιδιαίτερη περιβαλλοντική αξία και για τις δυο χώρες, διότι συμβάλει στον καθαρισμό υδάτων του ποταμού Αξιού/Βαρδάρη.

Τέλος, σε εξέλιξη βρίσκεται σήμερα η κατασκευή του νοσοκομείου στο Štip, από την INTRACAT.

2.3.2 Τουρισμός

Η Βόρεια Μακεδονία αποτελεί τόσο χώρα τουριστικής διαμετακόμισης, όσο και σε κάποιο βαθμό τουριστικό προορισμό. Εν τούτοις, ο τουριστικός τομέας κατέγραψε μεγάλες ζημιές το 2020 εξ αιτίας της πανδημίας και των περιοριστικών μέτρων που εφαρμόστηκαν στις μετακινήσεις και συνοριακές διελεύσεις.

Σύμφωνα με τη Στατιστική Υπηρεσία της χώρας, την περίοδο Ιανουαρίου - Δεκεμβρίου 2020, σε σύγκριση με την ίδια περίοδο πέρυσι, ο αριθμός των τουριστών μειώθηκε κατά 60,5%: ο αριθμός των εγχώριων τουριστών μειώθηκε κατά 18,3%, ενώ αυτός των ξένων τουριστών μειώθηκε κατά 84,4%. Την περίοδο Ιανουαρίου - Δεκεμβρίου 2020, σε σύγκριση με την ίδια περίοδο πέρυσι, ο αριθμός των διανυκτερεύσεων μειώθηκε κατά 48,0%: ο αριθμός των διανυκτερεύσεων των εγχώριων τουριστών μειώθηκε κατά 14,2%, ενώ οι διανυκτερεύσεις των ξένων τουριστών μειώθηκαν κατά 84,0%.

Πίνακας 14: Τουριστικές αφίξεις και αριθμός διανυκτερεύσεων στη Βόρεια Μακεδονία, 2019-2020

	Αριθμός τουριστών			Αριθμός διανυκτερεύσεων		
	ΣΥΝΟΛΟ	Εγχώριοι	Ξένοι	ΣΥΝΟΛΟ	Εγχώριες	Ξένες
2019	1.184.963	427.370	757.593	3.262.398	1.684.627	1.577.771
2020	467.514	349.308	118.206	1.697.535	1.444.605	252.930

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία της ΔτΒΜ

Αναφορικά με τις αφίξεις από την Ελλάδα, η Κρατική Στατιστική Υπηρεσία καταγράφει μείωση τόσο στον αριθμό των επισκεπτών (15.145 αφίξεις το 2020, από 57.578 το 2019) όσο και των διανυκτερεύσεων (20.641 το 2020, από 82.958 το 2019), της τάξης του 73,7% και 75,1% αντίστοιχα.

Κυριότερος τουριστικός προορισμός το 2020 υπήρξε η περιοχή των Σκοπίων, την οποία επισκέφθηκε το 44,1% των αλλοδαπών τουριστών, ήτοι 111.496.

Οι κυριότερες χώρες προέλευσης ξένων τουριστών-επισκεπτών στη Βόρεια Μακεδονία, το 2020 ήταν: η Ελλάδα με 12,8% του συνολικού αριθμού (από 7,6%), η Σερβία με 9,9% (από 7,9%), η Αλβανία με 9,8% (από 3,6%), η Τουρκία με 9,6% (από 14,8% το 2019) και το Κόσσοβο με 9,6% (από 3,3% το 2019).

Για περισσότερα στοιχεία και πληροφορίες σχετικά με τον τουριστικό τομέα της Βόρειας Μακεδονίας, δείτε τον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ana-xora/infofile/75690>.

2.3.3 Κτηματομεσιτικός τομέας

Η κτηματομεσιτική αγορά της χώρας παραμένει σε σχετικά χαμηλό επίπεδο. Ο δείκτης κατοικιών στη Βόρεια Μακεδονία αυξήθηκε σε 100,10 μονάδες το τέταρτο τρίμηνο του 2020 από 99,90 μονάδες το τρίτο τρίμηνο του 2020.

Οι αλλοδαποί πολίτες και εταιρείες μπορούν να αγοράσουν διαμερίσματα και κτίρια, ή οικόπεδα, στη Βόρεια Μακεδονία. Επίσης, ξένοι ιδιώτες και εταιρείες μπορούν να μισθώσουν γη για έως και 99 χρόνια.

Η κτηματομεσιτική αγορά των Σκοπίων χαρακτηρίστηκε από σταθερή ζήτηση και αναπτυξιακή δραστηριότητα τα τελευταία χρόνια, αν και η αγορά ακινήτων σαφώς επηρεάστηκε από την τρέχουσα κατάσταση, καθώς εξ αιτίας της πανδημίας η βραχυπρόθεσμη ζήτηση μειώθηκε ελαφρώς.

Το δ' τρίμηνο του 2020, σε σύγκριση με το γ' τρίμηνο του 2020, το κόστος κατασκευής νέων οικιστικών κτιρίων αυξήθηκε κατά 1,3%, το κόστος των υλικών κατά 0,9% και το κόστος εργασίας κατά 2,0%. Το δ' τρίμηνο του 2020, σε σύγκριση με το δ' τρίμηνο του 2019, το κόστος κατασκευής νέων οικιστικών κτιρίων αυξήθηκε κατά 2,4%, το κόστος των υλικών μειώθηκε κατά 0,2% και το κόστος εργασίας αυξήθηκε κατά 8,0%.

Πίνακας 15: Δείκτης Τιμών Κατοικιών, 2000-2020

	Δείκτης (βάση, 2010=100)	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής (%)
2000	61,0	-
2001	67,5	10,6
2002	74,4	10,3
2003	78,4	5,4
2004	78,0	-0,5
2005	77,4	-0,8
2006	76,3	-1,3
2007	78,7	3,2
2008	94,8	20,4
2009	97,9	3,3
2010	100,0	2,1
2011	98,5	-1,5
2012	96,9	-1,7
2013	93,4	-3,6
2014	93,0	-0,4
2015	93,0	0,0
2016	94,0	1,1
2017	92,5	-1,6
2018	95,0	2,6
2019	98,1	3,3
2020	100,0	1,9

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα της ΔΤΒΜ

Οι τιμές των ακινήτων, ειδικά των διαμερισμάτων στα Σκόπια, έχουν αυξηθεί τους τελευταίους μήνες ως αποτέλεσμα της κρίσης covid-19.

Με βάση στοιχεία του 2020, η μέση τιμή ενοικίασης των διαμερισμάτων στα Σκόπια στο κέντρο (που είναι και η ακριβότερη περιοχή) είναι 1.100 ευρώ ανά τετραγωνικό μέτρο ενώ σε πιο φτηνές περιοχές, όπως το Cair, ανέρχονται περίπου στα 800 ευρώ/τ.μ.

Στον κατασκευαστικό τομέα καταγράφονται σοβαρές δυσκολίες και απώλειες, ως αποτέλεσμα της κρίσης covid-19. Σύμφωνα με εκπροσώπους του κατασκευαστικού τομέα, οι τιμές των υλικών σιδήρου, για παράδειγμα, αυξήθηκαν κατά περίπου 20%. Αντίστοιχες αυξήσεις σημειώθηκαν και στις τιμές άλλων δομικών υλικών.

Στο πλαίσιο τόνωσης της αγοράς ακινήτων, το Υπουργείο Οικονομικών της χώρας αποφάσισε το 2020 να επιδοτήσει την αγορά νέων ακινήτων. Οι επιχορηγήσεις στεγαστικών δανείων ανέρχονται έως 50.000 ευρώ, με περίοδο πληρωμής 20 ετών ή λιγότερο. Οι επιδοτήσεις παρέχουν χαμηλό επιτόκιο για τα δάνεια, ήτοι κατά τα πρώτα τρία χρόνια είναι 2,9%, και για τα επόμενα δύο χρόνια 3,9%. Οι προϋποθέσεις για τους αιτούντες είναι: δεν πρέπει να έχουν ήδη ακίνητα στο όνομά τους, τα μηνιαία εισοδήματά τους δεν πρέπει να ξεπερνούν τα 900 ευρώ εάν δεν είναι παντρεμένοι, ή 1.300 εάν είναι παντρεμένοι, το διαμέρισμα ή το σπίτι που σκοπεύουν να αγοράσουν πρέπει να είναι πρόσφατα κατασκευασμένο και η τιμή δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 900 ευρώ/τ.μ., ενώ το ακίνητο δεν πρέπει να έχει επιφάνεια μεγαλύτερη από 150 τ.μ. Πέρυσι, το Υπουργείο Οικονομικών έλαβε σχετικά 278 αιτήσεις, εκ των οποίων 259 εγκρίθηκαν.

Αναφορικά με τις εγκαταστάσεις γραφείων, οι τιμές ενοικίασης διαμορφώνονται ως ακολούθως:

τα κτίρια γραφείων κατηγορίας Α κυμαίνονται μεταξύ 10-14 ευρώ ανά τετραγωνικό μέτρο ανά μήνα, ενώ ο μέσος όρος ενοικίων της κατηγορίας Β ανέρχεται σε 7-10 ευρώ ανά τετραγωνικό μέτρο ανά μήνα. Λόγω της μειωμένης ζήτησης το 2020, που προκλήθηκε από την κρίση COVID-19, σημειώθηκε μια πτώση 10-15% στα επίπεδα ενοικίασης, ειδικά σε παλαιότερα γραφεία κατηγορίας Β, σε λιγότερο ελκυστικές τοποθεσίες.

2.3.4 Τραπεζικός Τομέας

Οι τράπεζες που δραστηριοποιούνται στη Βόρεια Μακεδονία, είναι οι ακόλουθες:

- [Silk Road Bank AD Skopje](#)
- [Halk bank AD Skopje](#)
- [Sparkasse bank AD Skopje](#)
- [Capital bank AD Skopje](#)
- [Komercijalna banka AD Skopje](#)
- [Development Bank of North Macedonia AD Skopje](#)
- [NLB banka AD Skopje](#)
- [Ohridska banka AD Skopje](#)
- [ProCredit bank AD Skopje](#)
- [Centralna kooperativna banka AD Skopje](#)
- [Stopanska banka AD Bitola](#)
- [Stopanska banka AD Skopje](#)
- [Univerzal investment bank AD Skopje](#)
- [TTK Banka AD Skopje](#)

Το 2020, στις δύο πρώτες θέσεις βρίσκονται η Stopanska Banka (συμφερόντων Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος) και η εγχωρίων συμφερόντων Komercijalna Banka, που μοιράζονται τα μεγαλύτερα μερίδια της αγοράς, τόσο σε όρους συνολικού ενεργητικού, όσο και σε όρους καταθέσεων και χορηγήσεων. Στην τρίτη θέση βρίσκεται η σλοβενική NLB Tutunska Banka. Τις τρεις ανωτέρω τράπεζες ακολουθούν, κατά σειρά μεγέθους, οι: Halk Bank (τουρκική) Ohridska Banka (Société Générale), Procredit Bank, Sparkase (αυστριακή), Uni Bank

(βουλγαρική), Centralna Cooperativna Banka (βουλγαρική), Eurostandard Bank, Stopanska Banka – Bitola, TTK Bank, Silk Road (πρώην Alpha Bank) και Kapital Bank.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, η κατάταξη των τραπεζών του τραπεζικού συστήματος της Βόρειας Μακεδονίας, στα τέλη του 2020, είχε ως εξής:

Πίνακας 16α: Κατάταξη τραπεζών τραπεζικού συστήματος Βόρειας Μακεδονίας, βάσει ενεργητικού – καταθέσεων – χορηγήσεων (2020)

ΤΡΑΠΕΖΑ	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ (σε εκατ. δην.)	ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ (σε εκατ. δην.)	ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ (σε εκατ. δην.)
KOMMERCIALNA BANKA AD, Skopje	132.637	114.922	55.042
STOPANSKA BANKA AD, Skopje	106.028	85.372	72.697
NLB BANKA AD, Skopje	96.831	78.796	62.013
HALK BANK AD, Skopje	66.995	42.932	44.299
OHRIDSKA BANKA AD, Skopje	45.399	28.374	32.268
PROCREDIT BANK AD, Skopje	35.306	20.716	26.104
SPARKASSE BANK AD, Skopje	26.408	15.483	18.371
UNIVERSAL INVESTMENT BANKA	23.776	16.886	16.395
STOPANSKA BANKA AD, Bitola	11.015	7.244	6.852
CENTRAL COOPERATIVE BANK	10.567	7.340	7.246
TTK BANKA AD, Skopje	8.854	6.299	5.401
SILK ROAD BANK AD, Skopje	6.950	4.710	4.807
CAPITAL BANKA AD, Skopje	2.737	1.796	1.938
DEVELOPMENT BANK OF NORTH MACEDONIA A.D. SKOPJE	11.997	0	70

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας (31.12.2020)

Σημειώνεται ότι, το 2016 ολοκληρώθηκε η πώληση της Alpha Bank Σκοπίων σε ελβετικό fund, υπό την ονομασία Silk Road Bank, το οποίο ιδρύθηκε από ελβετοπακιστανό επιχειρηματία. Το τίμημα για την απόκτηση της Alpha Bank Σκοπίων που ανακοινώθηκε επίσημα ανέρχεται σε 1,2 εκατ. ευρώ.

Επίσης, το 2020 η Eurostandard Bank AD Skopje (κοινοπραξία ελβετικών επιχειρήσεων) πτώχευσε. Συγκεκριμένα, στις 12 Αυγούστου 2020, η Κεντρική Τράπεζα της Βόρειας Μακεδονίας ανακάλεσε την άδεια ίδρυσης και λειτουργίας της Eurostandard Bank AD Skopje, λόγω μη συμμόρφωσής της με τις ελάχιστες νομικές απαιτήσεις για τη λειτουργία τράπεζας (Απόφαση Κεντρικής Τράπεζας υπ' αρ. 15-20139/1/12.8.2020, μόνον στην τοπική στον σύνδεσμο <http://nbrm.mk/ns-newsarticle-resenie-za-ukinuvane-na-dozvolata-za-osnovane-i-rabotene-12082020.nspix>).

Ως προς την κατάταξη επί τη βάση των κεφαλαίων και αποθεματικών, των κερδών προ φόρων και του αριθμού των εργαζομένων η ελληνικών συμφερόντων STOPANSKA BANKA A.D. Skopje καταλαμβάνει την πρώτη θέση στην κατάταξη, όπως φαίνεται και στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 16β: Κατάταξη τραπεζών τραπεζικού συστήματος Βόρειας Μακεδονίας, βάσει κεφαλαίου & αποθεματικού-κερδων προ φόρων και αρ. εργαζομένων (2020)

ΤΡΑΠΕΖΑ	Κεφάλαιο & Αποθεματικά (σε ευρώ)	Κέρδη προ φόρων (σε ευρώ)	Αριθμός εργαζομένων
STOPANSKA BANKA A.D. Skopje	248.101.638	43.011.461	1.026
KOMMERCIALNA BANKA	215.328.105	32.304.924	991
NLB BANKA	189.320.119	33.287.127	689
HALK BANK	131.333.174	12.687.548	550

OHRIDSKA BANKA AD, Skopje	73.665.417	4.280.501	394
PROCREDIT BANK	44.447.108	2.633.590	168
SPARKASSE BANK	44.232.454	4.622.447	297
DEVELOPMENT BANK OF NORTH MACEDONIA A.D. SKOPJE	42.592.856	337.984	40
UNIVERSAL INVESTMENT BANK	35.837.501	4.524.287	400
STOPANSKA BANKA AD Bitola	22.620.434	319.444	229
CENTRAL COOPERATIVE BANK	19.896.517	179.526	255
TTK BANKA	18.331.978	1.966.210	238
SILK ROAD	8.955.170	807.544	150
EUROSTANDARD BANK (πτώχευση το 2020)	8.914.726	-12.614.524	168
CAPITAL BANKA	5.069.381	-277.639	79

Πηγή: 17η ετήσια έκδοση, Euro Business Center Skopje, “200 Largest and successful” companies, Oct. 2020

Στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας ρυθμιστής της λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος της χώρας είναι η Κεντρική Τράπεζα της Βόρειας Μακεδονίας, η οποία παρακολουθεί αυστηρά και εκ του σύνεγγυς, την εξέλιξη της νομισματικής πολιτικής, καθώς και τη λειτουργία των τραπεζών.

2.4 Ενέργεια

Η Βόρεια Μακεδονία βασίζεται κυρίως σε ορυκτά καύσιμα (λιγνίτη και φυσικό αέριο) και σε υδροηλεκτρική ενέργεια, ενώ εξαρτάται από τις εισαγωγές ηλεκτρικής ενέργειας. Σύμφωνα με στοιχεία της Ρυθμιστικής Επιτροπής Ενέργειας της Βόρειας Μακεδονίας για το 2020, η συνολική ετήσια εγχώρια παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ήταν περίπου 5.128 GWh, έναντι 5.658 GWh το 2019, ενώ οι εισαγωγές - για να ικανοποιήσουν τη συνολική εγχώρια ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας - ανήλθαν στα 3.352 GWh περίπου (έναντι 2.472 GWh το 2019).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, τον Δεκέμβριο του 2020, η συνολική κατανάλωση ανά είδος ενεργειακών πρώτων υλών στη Βόρεια Μακεδονία ήταν: 859.827 MWh ηλεκτρικής ενέργειας, 46.263 εκατ. nm³ φυσικού αερίου, 468.414 τόνοι άνθρακα και 92.211 τόνοι προϊόντων πετρελαίου. Η ακαθάριστη εθνική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας συμμετείχε με 58,0% στην ακαθάριστη εθνική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας, ενώ το 97,2% της συνολικής εθνικής κατανάλωσης άνθρακα χρησιμοποιήθηκε για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Ο τομέας της ενέργειας στη Βόρεια Μακεδονία έχει αναδειχθεί σε σημαντικό πυλώνα προσέλκυσης επενδύσεων για την ανάπτυξη της οικονομίας της χώρας. Οι εξελίξεις στην αγορά ενέργειας στη Βόρεια Μακεδονία τα τελευταία χρόνια περιλαμβάνουν την περαιτέρω κατασκευή του εσωτερικού δικτύου διανομής φυσικού αερίου, τη συνεχιζόμενη απελευθέρωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και την αυξημένη περιφερειακή συνεργασία για τις διασυνδέσεις ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου. Ορόσημο αυτής της μεταστροφής υπήρξε η έγκριση του νέου ενεργειακού νόμου τον Ιούνιο του 2018, με την εναρμόνιση της ενεργειακής νομοθεσίας με το τρίτο πακέτο ενέργειας της Ενεργειακής Κοινότητας της ΕΕ.

Τον Ιανουάριο του 2020, η Κυβέρνηση ενέκρινε τη νέα Στρατηγική για την Ανάπτυξη της Ενέργειας 2020-2040, η οποία επικεντρώνεται στην εφαρμογή «πράσινων» πολιτικών (π.χ. απαλλαγή του ενεργειακού συστήματος από τις ανθρακούχες εκπομπές), την αξιοποίηση των υφιστάμενων δομών ενέργειας και την αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας.

Για τη Βόρεια Μακεδονία, μια μικρή χώρα που εξαρτάται από τις εισαγωγές ηλεκτρικής ενέργειας, η περιφερειακή συνεργασία είναι ζωτικής σημασίας, ιδίως λόγω των συνδέσεων για ηλεκτρική ενέργεια με τη Σερβία και την Ελλάδα, καθώς και με τον άξονα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας από τη Βουλγαρία μέχρι την Ελλάδα. Η σημασία και η ανάγκη για περιφερειακή συνεργασία αποτελούν μέρος των προτεραιοτήτων της ενεργειακής στρατηγικής της χώρας, η οποία καθορίζει συγκεκριμένα μέτρα και προγράμματα από την άποψη της διασυνωριακής σύνδεσης. Μέσω ακριβώς της αύξησης της περιφερειακής συνεργασίας στον τομέα της ενέργειας η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας εντείνει τις προσπάθειες, καθώς διακρίνει μεγάλη δυνατότητα για τη δημιουργία βιώσιμης και αναπτυσσόμενης οικονομίας.

Ευκαιρίες αναδεικνύονται για έργα ηλεκτροπαραγωγής από αιολική και ηλιακή ενέργεια, καθώς και σε συστήματα παραγωγής θερμοηλεκτρικής ενέργειας. Περαιτέρω, επενδυτικές ευκαιρίες διαφαίνονται και στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης, όπως για την ενεργειακή επίδοση των κτηρίων, τον κανονισμό για την σήμανση και τον οικολογικό σχεδιασμό των προϊόντων που σχετίζονται με την ενέργεια. Στόχος είναι η αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων εξοικονόμησης ενέργειας, με στόχο την προστασία των καταναλωτών και την τόνωση του ανταγωνισμού για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες.

Στις κυβερνητικές προτεραιότητες περιλαμβάνεται και η αντιμετώπιση των προκλήσεων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος σχεδιάζει μια μακροπρόθεσμη στρατηγική για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, με έλεγχο και παρακολούθηση, μεταξύ άλλων, του τομέα της βιομηχανίας στη χώρα, δεδομένου ότι είναι ένας από τους βασικούς τομείς εκπομπής διοξειδίου του άνθρακα (CO₂).

Για περισσότερα στοιχεία και πληροφορίες σχετικά με τον τομέα της ενέργειας και τις ενεργειακές εξελίξεις στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, βλ. ενημερωτικό σημείωμα - μελέτη στην ιστοσελίδα Agora του Υπουργείου Εξωτερικών στον ακόλουθο σύνδεσμο:

https://agora.mfa.gr/infofiles/energy_sector_May2021%20mk.pdf

2.5 Υποδομές – Μεταφορές

Η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας έχει κατ' επανάληψη τονίσει τη σημασία που αποδίδει στην υλοποίηση έργων που αφορούν γενικά στις υποδομές και κυρίως, στις υποδομές μεταφορών της χώρας.

Στο πλαίσιο αυτό, η κύρια έμφαση έχει δοθεί στην ολοκλήρωση της κατασκευής ή στην ανακατασκευή των δύο μεγάλων οδικών αξόνων που διασχίζουν τη χώρα, των Διαδρόμων VIII και X, καθώς και των σιδηροδρομικών γραμμών κατά μήκος αυτών.

Η σημασία των οδικών υποδομών για τη Βόρεια Μακεδονία γίνεται αντιληπτή εάν ληφθεί υπ' όψιν ότι πλέον του 85% των επιβατών και των εξαγόμενων ή διεθνώς μεταφερομένων εμπορευμάτων αντιστοίχως μεταφέρονται οδικώς.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, το πρώτο τρίμηνο του 2021, μετακινήθηκαν, μέσω του οδικού δικτύου της χώρας, συνολικά 580 χιλιάδες άτομα, 8.562 χιλιάδες επιβάτες στις αστικές-προαστιακές μεταφορές, 59 χιλιάδες επιβάτες στις σιδηροδρομικές μεταφορές και 154.709 επιβάτες μεταφέρθηκαν στις αεροπορικές μεταφορές. Ο όγκος των αγαθών που μετακινήθηκαν, το πρώτο τρίμηνο του 2021, σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2020, μέσω του οδικού δικτύου μειώθηκε κατά 17,8%, ενώ μέσω του σιδηροδρομικού και αεροπορικού δικτύου αυξήθηκε κατά 4,3% και 2,6% αντίστοιχα.

Πίνακας 17: Εμπορεύματα που μεταφέρονται σε εμπορευματικές οδικές μεταφορές, ανά τρίμηνο

	Σε χιλιάδες					
	2019Q3	2019Q4	2020Q1	2020Q2	2020Q3	2020Q4
ΣΥΝΟΛΟ	18.572	18.300	14.709	16.990	13.598	19.547
Εθνικές μεταφορές	15.326	15.246	12.000	13.984	10.682	16.721
Διεθνείς μεταφορές	3.246	3.054	2.709	3.006	2.916	2.826
Διεθνείς μεταφορές από τη χώρα	1.387	1.481	1.107	1.176	1.400	1.226
Διεθνείς μεταφορές στη χώρα	1.434	1.200	1.216	1.484	1.097	935
Διαμετακόμιση (transit)	396	327	376	344	390	629

Πηγή: Κρατική Στατιστική Υπηρεσία της ΔΒΜ

Η Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας διαθέτει ένα καλά αναπτυγμένο οδικό δίκτυο μήκους 14.182 χιλιομέτρων που περιλαμβάνει αυτοκινητοδρόμους, εθνικούς δρόμους, περιφερειακούς και τοπικούς δρόμους. Οι δύο κύριοι πανευρωπαϊκοί διάδρομοι που τέμνονται στη χώρα είναι ο Διάδρομος VIII (ανατολής-δύσης) και ο Διάδρομος X (βορράς-νότος). Οι περιφερειακοί δρόμοι παρέχουν πρόσβαση στους κύριους διαδρόμους οδικών μεταφορών και στο εθνικό οδικό δίκτυο και, μαζί με τους τοπικούς δρόμους, είναι πολύ σημαντικοί για την ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας, προσελκύοντας νέες επενδύσεις, μικρές επιχειρήσεις και γεωργικές δραστηριότητες σε ολόκληρη τη χώρα. Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, η Δημόσια Επιχείρηση Κρατικών Δρόμων είναι η αρμόδια αρχή για τη διαχείριση, κατασκευή, ανοικοδόμηση, συντήρηση και προστασία των κρατικών δρόμων στη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας.

Το οδικό δίκτυο της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας στο σημερινό συνολικό μήκος των 14.182 χιλιομέτρων και περιλαμβάνει 911 χιλιόμετρα εθνικών οδών, 242 χιλιόμετρα αυτοκινητοδρόμων, 3.771 χιλιόμετρα περιφερειακών δρόμων και 9.258 χιλιόμετρα τοπικών οδών (στοιχεία Public Enterprise for State Roads).

Όσον αφορά στην εξέλιξη των έργων **οδικών υποδομών** σημειώνονται τα ακόλουθα:

Το σημαντικότερο έργο στον τομέα των οδικών υποδομών, με ιδιαίτερο ενδιαφέρον και για την Ελλάδα, ήταν η κατασκευή του νοτίου τμήματος του Διαδρόμου X, Demir Karija – Smoknica, την οποία ολοκλήρωσε η ελληνικών συμφερόντων εταιρεία «ΑΚΤΩΡ». Ο δρόμος παραδόθηκε στην κυκλοφορία στα τέλη Απριλίου 2018.

Για την αναβάθμιση της οδικής σύνδεσης Βόρειας Μακεδονίας - Κοσόβου, ως προς το σκέλος Σκοπίων (από τον κόμβο Stenkovec) – Blace (συνοριακό σημείο διέλευσης με Κόσσοβο), σε πρώτη φάση, προβλεπόταν η ανακατασκευή του υφιστάμενου δρόμου, εκτιμώμενου κόστους περίπου 4 εκατ. ευρώ. Ο δρόμος αποτελεί μέρος της επέκτασης του Κεντρικού Δικτύου TEN-T (Διάδρομος Orient/East-Med) στα Δυτικά Βαλκάνια, διαδρομή 6α, η οποία συνδέει τη Ribarevina (Μαυροβούνιο), τη Ribarice (Σερβία), την Πρίστινα και τα Σκόπια,

συνδέοντας τις Διαδρομές 4 και 7 με τον Διάδρομο VIII. Η εν λόγω επένδυση θεωρείται ζωτικής σημασίας για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της βορειοανατολικής περιοχής της χώρας, καθώς θα διευκολύνει τις διεθνείς μεταφορές και το εμπόριο στην περιοχή, συνδέοντας τις εγχώριες αγορές με το λιμάνι της Θεσσαλονίκης. Το Επενδυτικό Πλαίσιο για τα Δυτικά Βαλκάνια (WBIF) χορήγησε 2 εκατ. ευρώ, συμβάλλοντας στην εκπόνηση της μελέτης σκοπιμότητας, συμπεριλαμβανομένου του προκαταρκτικού σχεδιασμού και της εκτίμησης περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων.

Η έναρξη των εργασιών για την κατασκευή του αυτοκινητόδρομου προβλέπεται εντός του 2021. Μάλιστα, ο Διευθυντής της δημόσιας εταιρείας αυτοκινητοδρόμων της Βόρειας Μακεδονίας, State Roads of North Macedonia υπέγραψε το συμβόλαιο για την κατασκευή των δύο πρώτων χιλιομέτρων της εθνικής οδού, αξίας περίπου 12,2 εκατ. ευρώ, στις 16 Ιανουαρίου τρέχοντος με την εταιρεία Granit, η οποία έχει δεσμευθεί να ολοκληρώσει το τμήμα σε 18 μήνες. Σύμφωνα με εδώ δημοσιεύματα, βρίσκονται επίσης σε εξέλιξη προετοιμασίες για την κατασκευή του υπόλοιπου αυτοκινητόδρομου των Σκοπίων - Blace, μήκους 10 χλμ. Ολόκληρο το έργο της εθνικής οδού Σκοπίων - Blace, το μήκος του οποίου ανέρχεται σχεδόν σε 13 χιλιόμετρα, εκτιμάται σε περίπου 120 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων 27 εκατ. ευρώ έχουν εξασφαλιστεί ως επιχορήγηση από κονδύλια της ΕΕ για τα Δυτικά Βαλκάνια, περίπου 70 εκατ. θα διατεθούν από την EBRD ως δάνειο, ενώ τα υπόλοιπα θα προέρχονται από τον κρατικό προϋπολογισμό.

Η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας εξασφάλισε δάνειο ύψους 28 εκατ. ευρώ από την EBRD για τη χρηματοδότηση της κατασκευής νέου δρόμου ταχείας κυκλοφορίας (μήκους 23,5 χλμ.) μεταξύ των πόλεων Štip και Radoviš, έργο το οποίο αναμένεται να συμβάλει στην ασφαλέστερη και ταχύτερη μεταφορά επιβατών και εμπορευμάτων προς τα σύνορα με τη Βουλγαρία.

Επίσης, στις 31.3.2021, η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας υπέγραψε μνημόνιο συνεργασίας με την αμερικανική – τουρκική κοινοπραξία Bechtel-Enka για την ανακατασκευή δρόμων κατά μήκος των Διαδρόμων VIII και Xd. Ειδικότερα, το μνημόνιο αφορά στην προετοιμασία της τεκμηρίωσης του έργου και την κατασκευή της εθνικής οδού - Gostivar - Bukojcani και Trebenishta - Struga - Kafasan από τον οδικό διάδρομο VIII, καθώς και του τμήματος της εθνικής οδού Prilep - Bitola στον διάδρομο Xd. Ο Υπουργός Μεταφορών και Επικοινωνιών κ. Blagoj Bocvarski, δήλωσε ότι η επένδυση αυτή θα εκσυγχρονίσει τους Διαδρόμους VIII και Xd, ωστόσο δεν αναφέρθηκε στο κόστος ή στον χρόνο ολοκλήρωσης του έργου. Εν τούτοις, σημείωσε ότι, το κόστος και οι προθεσμίες θα είναι γνωστά μετά την προετοιμασία των σχετικών μελετών. Τόνισε δε ότι ο τρόπος/διαδικασία ανάθεσης εφαρμόζεται για πρώτη φορά, καθώς η ίδια εταιρεία αναλαμβάνει εξ αρχής τόσο τον σχεδιασμό, όσο και την υλοποίηση/κατασκευή του έργου (των τμημάτων αυτοκινητοδρόμων των διαδρόμων VIII και Xd), για τα οποία δεν υπάρχει επί του παρόντος τεκμηρίωση, ούτε παρέχονται πηγές χρηματοδότησης. Με αυτόν τον τρόπο ανάθεσης του συνόλου του έργου, αναμένεται να ξεπεραστούν προβλήματα που παρατηρούνται σε άλλα έργα υποδομής στη χώρα, όπως η αναμονή για χρόνια για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση, καθώς και η αναντιστοιχία μεταξύ σχεδιαστών και εργολάβων. Ως αρνητικά παραδείγματα, ανέφερε την κατασκευή της εθνικής οδού Kicevo-Ohrid, καθώς και του σιδηροδρόμου προς τη Βουλγαρία.

Ο Διευθυντής της δημόσιας επιχείρησης δρόμων της Βόρειας Μακεδονίας δήλωσε ότι εάν όλα πάνε σύμφωνα με τον προγραμματισμό, ο Διάδρομος VIII θα ολοκληρωθεί μέχρι το τέλος του 2025. Ο Πρώτος Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης, κ. Grubi, αναφερόμενος ιδιαίτερα στον Διάδρομο VIII, δήλωσε ότι είναι σημαντικός για τη Βόρεια Μακεδονία, καθώς θα επιτρέψει στη χώρα να αποκτήσει νέο γεωπολιτικό βάρος, ως γέφυρα μεταξύ των βαλκανικών χωρών.

Σύμφωνα πάντα με εδώ δημοσιεύματα, το τμήμα από το Bukojcani έως το Kicevo θα κατασκευαστεί ξεχωριστά, με κεφάλαια από την EBRD και το επενδυτικό πλαίσιο των Δυτικών Βαλκανίων (η σχετική πρόσκληση και έναρξη κατασκευής θα ακολουθήσουν μέχρι το τέλος του τρέχοντος έτους).

Σημειώνεται ότι, ο αυτοκινητόδρομος Prilep-Bitola προβλέπεται να συνδεθεί με τον αυτοκινητόδρομο Gradsko-Prilep που βρίσκεται υπό κατασκευή, καθώς και με τον μελλοντικό αυτοκινητόδρομο από το Μοναστήρι (Bitola) στα σύνορα με την Ελλάδα (κοντά στη Medzitlija).

Αναφορικά με την αμερικανική-τουρκική κοινοπραξία "Bechtel-Enka", καταγράφεται ότι, κατασκεύασε τον αυτοκινητόδρομο "Arben Xhaferi" από τη συνοριακή διέλευση της Βόρειας Μακεδονίας και του Κοσσόβου προς την Πρίστινα, καθώς και την εθνική οδό "Ibrahim Rugova" που συνδέει το Κόσσοβο και την Αλβανία. Στη Σερβία, η Bechtel-Enka κατασκευάζει επί του παρόντος τον "Διάδρομο Μοράβα" (Αυτοκινητόδρομος E-761 από το Rojate έως το Preljina), μήκους 112 χιλιομέτρων, ο οποίος θα συνδέσει τον Διάδρομο X και πόλεις από την κεντρική Σερβία με την πόλη Casak της Σερβίας.

Περαιτέρω, σημειώνεται ότι, σε δηλώσεις του, ο Υπουργός Μεταφορών και Επικοινωνιών της Βόρειας Μακεδονίας ανέφερε ότι το Υπουργείο και η Κυβέρνηση σκοπεύουν να επενδύσουν περίπου 200 εκατ. ευρώ το 2021 μόνο σε οδικές υποδομές. Από την άλλη, η Κοινότητα Μεταφορών επισημαίνει ότι οι πανευρωπαϊκοί διάδρομοι VIII και X, οι οποίοι διέρχονται από τη Βόρεια Μακεδονία, καθιστούν τη χώρα βασικό σημείο διέλευσης. Αφενός, ο Διάδρομος X είναι η πύλη προς την ΕΕ, ενώ ο Διάδρομος VIII είναι ζωτικής σημασίας για τη σύνδεση της Μαύρης Θάλασσας με την Αδριατική και το Ιόνιο. Ο Διάδρομος VIII μεταξύ Σκοπίων και βουλγαρικών συνόρων έχει αναγνωρισθεί ως ένα από τα βασικά έργα στο κείμενο του Οικονομικού Επενδυτικού Σχεδίου για τα Δυτικά Βαλκάνια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και, σύμφωνα με την Κοινότητα Μεταφορών, η Βόρεια Μακεδονία πρέπει να εκμεταλλευτεί αυτή την ευκαιρία, καθώς η υλοποίηση αυτού του έργου ανοίγει νέες ευκαιρίες για ελεύθερη ροή επιβατών και φορτίων.

Βασική προτεραιότητα στην ατζέντα των οδικών μεταφορών για τη Βόρεια Μακεδονία είναι η πρωτοβουλία των Πράσινων Διαδρόμων, για τη διευκόλυνση του εμπορίου και των μεταφορών, μεταξύ των κρατών-μελών της Συμφωνίας Ελεύθερων Συναλλαγών της Κεντρικής Ευρώπης (CEFTA) και η επέκταση αυτών των διαδρόμων στις γειτονικές χώρες της ΕΕ. Η ελληνική πλευρά εξετάζει τη δυνατότητα συμμετοχής με τη Βόρεια Μακεδονία σε πιλοτικό πρόγραμμα ανταλλαγής μηνυμάτων προάφιξης στα σύνορα, στο πλαίσιο της εν λόγω πρωτοβουλίας.

Σημειώνεται ότι, οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων εφαρμόζουν ήδη το εν λόγω πρόγραμμα στις μεταξύ τους συνδέσεις, χρησιμοποιώντας το προτεινόμενο πληροφοριακό σύστημα που είχε σχεδιαστεί ειδικά για τη διασύνδεσή τους.

Τέλος, προς διευκόλυνση των εμπορευματικών και επιβατικών ροών, Βόρεια Μακεδονία και Αλβανία υπέγραψαν στις 10.6.2021 **συμφωνία-πλαίσιο** για την καθιέρωση **κοινών συνοριακών και τελωνειακών ελέγχων**, στο περιθώριο της Συνόδου Κορυφής των Δυτικών Βαλκανίων, στα Τίρανα. Η εν λόγω συμφωνία προβλέπει τη δημιουργία κοινών συνοριακών και τελωνειακών ελέγχων, τύπου "One stop shop", για τις τέσσερις (4) συνοριακές διελύσεις μεταξύ των δύο χωρών (εμπορευματικές και επιβατικές), ήτοι: **Kjafasan (Struga)** – Qafe Thane (Pogradec), **Sveti Naum (Ohrid)** – Tushemisht (Pogradec), **Stenje (Resen)** – Gorice (Pustec), **Blato (Debar)** - Bllatë (Dibër).

Όσον αφορά στις **σιδηροδρομικές υποδομές**, το σιδηροδρομικό δίκτυο της Βόρειας Μακεδονίας εκτείνεται σε περίπου 700 χιλιόμετρα και αποτελεί τον δεύτερο σημαντικότερο τρόπο μεταφοράς.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Βόρειας Μακεδονίας, το 2019, μετακινήθηκαν συνολικά, μέσω σιδηροδρόμων, 549.062 επιβάτες, εκ των οποίων μόλις 2.624 για διεθνείς μεταφορές. Όσον αφορά στις εμπορευματικές μεταφορές, ο όγκος των αγαθών που μεταφέρθηκε μέσω σιδηροδρόμων στη Βόρεια Μακεδονία, ανέρχεται σε 1.838.888 τόνους.

Η Βόρεια Μακεδονία υπέγραψε, την 1η Αυγούστου του 2017, Μνημόνιο Κατανόησης με τη Βουλγαρία για τις σιδηροδρομικές μεταφορές, με το οποίο οι δύο πλευρές συμφώνησαν να ολοκληρώσουν την κατασκευή των σιδηροδρομικών υποδομών τους μέχρι τα μεταξύ τους σύνορα. Στην πλευρά της Βόρειας Μακεδονία, ο σιδηρόδρομος που θα συνδέσει τις δυο γειτονικές χώρες θα είναι μήκους 89 χλμ.

Η ολοκλήρωση του τμήματος Kumanovo - Beljakovce (πρώτου τμήματος) της υπό κατασκευή σιδηροδρομικής σύνδεσης Βόρεια Μακεδονία - Βουλγαρία έλαβε αναβολή ενάμισι έτους, με τη νέα προθεσμία να τοποθετείται χρονικά στα τέλη του 2019. Σύμφωνα με τον Διευθυντή της δημόσιας εταιρείας σιδηροδρομικών υποδομών της Βόρειας Μακεδονίας, η καθυστέρηση οφειλόταν σε προβλήματα που σχετίζονται με τη διενέργεια των απαραίτητων απαλλοτριώσεων και με την εξασφάλιση των προβλεπόμενων αδειών. Εν τούτοις, σημειώθηκαν νέες καθυστερήσεις, εξ αιτίας της πανδημίας με την έναρξη των κατασκευαστικών εργασιών να αναμένεται πλέον τον Ιούλιο 2021.

Το προϋπολογιζόμενο κόστος του έργου είχε εκτιμηθεί σε 45 εκατ. ευρώ. Όσον αφορά στο δεύτερο τμήμα της σιδηροδρομικής σύνδεσης Βόρειας Μακεδονίας - Βουλγαρίας, Beljakovce - Kriva Palanka, προκηρύχθηκε νέος διαγωνισμός, καθώς ο προηγούμενος κηρύχθηκε άκυρος. Το κόστος κατασκευής του έργου, το οποίο υπολογίζεται σε 145 εκατ. ευρώ, αναμένεται να καλυφθεί από κονδύλια ΕΕ ύψους 68,6 εκατ. ευρώ και δάνειο από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD).

Σύμφωνα με ανακοίνωση της EBRD υποβλήθηκαν είκοσι αιτήσεις προσφορών για την ολοκλήρωση της κατασκευής των δύο πρώτων τμημάτων του σιδηροδρόμου προς τη Βουλγαρία. Ειδικότερα, οκτώ (8) αιτήσεις αφορούν στην πρώτη ενότητα Kumanovo-Beljakovce και δώδεκα (12) στη δεύτερη ενότητα Beljakovce-Kriva Palanka.

Το 54% του πρώτου τμήματος μήκους 31 χιλ. είχε ολοκληρωθεί όταν η κατασκευή τέθηκε σε αναστολή, εξ' αιτίας της μονομερούς αποχώρησης της γερμανικής εταιρείας Wibe από τη συμφωνία. Το δεύτερο τμήμα έχει μήκος 34 χλμ. Έχει εξασφαλιστεί η απαραίτητη χρηματοδότηση και για τα δύο, και μέχρι στιγμής έχουν διατεθεί 60 εκατ. ευρώ για το τρίτο τμήμα μήκους 24 χιλ., από την Kriva Palanka έως τα σύνορα με τη Βουλγαρία.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Ελλάδα παρουσιάζει η σιδηροδρομική σύνδεση Μοναστηρίου – Kremenica, η οποία ολοκληρώθηκε στα τέλη του 2018 (τον Απρίλιο 2019 πραγματοποιήθηκε δοκιμή λειτουργίας της). Η εν λόγω σιδηροδρομική γραμμή σχεδιάζεται να συνδέεται με το ελληνικό σιδηροδρομικό δίκτυο στον σταθμό Μεσονησίου και να καταλήγει στη Φλώρινα (διακλάδωση Χd του Πανευρωπαϊκού Διαδρόμου Χ). Το έργο, συνολικού κόστους 22,5 εκατ. ευρώ, περιελάμβανε εκτός από την ανακατασκευή της ίδιας της γραμμής μήκους 17 χλμ. και έργα ανακατασκευής μικρών γεφυρών και σημείων διασταύρωσης της γραμμής με το οδικό δίκτυο, νέας σήμανσης, καθώς και εισαγωγής νέων τηλεπικοινωνιακών συστημάτων.

Ένα άλλο σημαντικό έργο υποδομής είναι ο κοινός σιδηροδρομικός σταθμός Tabanovce με τη Σερβία, καθώς -άμα τη ολοκληρώσει του- θα επιτρέψει κοινές δραστηριότητες σιδηροδρομικών υπηρεσιών, τελωνείων, συντοριακής αστυνομίας και υπηρεσιών επιθεώρησης από τη Σερβία και τη Βόρεια Μακεδονία, γεγονός που θα μειώσει τον χρόνο αναμονής για τους διερχόμενους από μιάμιση ώρα σε λιγότερο από 30 λεπτά. Όσον αφορά στη μεταφορά φορτίου, οι χρόνοι αναμονής θα μειωθούν κατά 50%.

Τα προαναφερθέντα έργα, αναφέρει ο Διευθυντής της Γραμματείας της Κοινότητας Μεταφορών νοτιοανατολικής Ευρώπης, όπως και η πρωτοβουλία για τους πράσινους διαδρόμους, αποτελούν επίσης ένα μήνυμα ότι η Βόρεια Μακεδονία είναι έτοιμη να συνεργασθεί με περιφερειακούς εταίρους, γείτονες και κράτη-μέλη της ΕΕ για να καταστεί δυνατή η αδιάλειπτη και ασφαλής διέλευση των συνόρων. Η Κοινότητα Μεταφορών εργάζεται για τη δημιουργία σιδηροδρομικών συνδέσεων μεταξύ των πρωτεύουσών των Δυτικών Βαλκανίων και τη δημιουργία ενός ηλεκτρονικού μητρώου σιδηροδρομικών υποδομών. Στόχος είναι η αξιοποίηση επενδύσεων σε υποδομές, προκειμένου οι μεταφορές να εκτελούνται με ένα ασφαλές και οικολογικό τρόπο.

Σημειώνεται ότι, από τις πρώτες σιδηροδρομικές γραμμές της περιοχής ήταν ο σιδηρόδρομος Θεσσαλονίκης-Σκοπίων, μήκους 243 χλμ., γραμμή η οποία τέθηκε σε χρήση το 1873. Επίσης, η Κοινότητα Μεταφορών Νοτιοανατολικής Ευρώπης αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην ανάγκη ύπαρξης μιας νέας διμερούς σύμβασης Ελλάδος – Βόρειας Μακεδονίας για τη διαχείριση των συνόρων, ώστε να αξιοποιηθούν όλες οι δυνατότητες και τα οφέλη των επενδύσεων σε υποδομές.

Τέλος, επισημαίνεται ότι, στις 8 Ιουλίου 2021, η Κοινότητα Μεταφορών μαζί με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD) και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ), θα διοργανώσουν την πρώτη Διάσκεψη Κορυφής για τους Σιδηροδρόμους, η οποία θα σηματοδοτήσει το Ευρωπαϊκό Έτος Σιδηροδρόμων. Η εκδήλωση αναμένεται να συγκεντρώσει τους σχετικούς φορείς της περιοχής σε ένα μέρος - ήτοι διεθνείς οργανισμούς, οργανισμούς μεταφορών και πανεπιστήμια. Ο στόχος αυτής της συνόδου κορυφής είναι να θέσει τις σιδηροδρομικές υποδομές στις πρώτες προτεραιότητες των χωρών της περιοχής και να συνεχίσει να καταβάλλει προσπάθειες για την εξασφάλιση ενός ασφαλούς, αποτελεσματικού, διαλειτουργικού, ψηφιοποιημένου, βιώσιμου και πράσινου συστήματος μεταφορών που θα βελτιώσει τη ζωή των πολιτών.

Οι **αερομεταφορές** στη Βόρεια Μακεδονία είναι κυρίως επιβατικές. Αεροπορικός μετακινούνται περισσότερο από δύο εκατομμύρια επιβάτες σε ετήσια βάση. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, η συνολική επιβατική κίνηση στα αεροδρόμια Σκοπίων και Αχρίδας της Βόρειας Μακεδονίας το 2019 ανήλθε 2.666.774 επιβάτες.

Ωστόσο, το 2020 ο αριθμός των πτήσεων από και προς τα αεροδρόμια της Βόρειας Μακεδονίας κινήθηκε καθοδικά, εξ αιτίας της πανδημίας και των περιοριστικών μέτρων που εφαρμόστηκαν για την αντιμετώπιση εξάπλωσής της. Το 2021 η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας θα παράσχει 1,1 εκατ. ευρώ με τη μορφή επιδοτήσεων στους παρόχους αεροπορικών εταιρειών για τη δημιουργία νέων συνδέσεων από τα αεροδρόμια των Σκοπίων και της Αχρίδας.

Ως προς την αεροπορική σύνδεση Σκοπίων - Αθήνας, σημειώνεται ότι, η αεροπορική εταιρεία AEGEAN ξεκίνησε από την 1η Νοεμβρίου 2018 απ' ευθείας πτήσεις, δυο φορές την εβδομάδα, με πρόβλεψη για αύξηση των δρομολογίων σε τρία, κατά τη θερινή περίοδο.

Όσον αφορά στον **κλάδο των υποδομών και μεταφορών**, όπως προκύπτει και από εκτιμήσεις της εδώ επιχειρηματικής κοινότητας, ο λιμένας Θεσσαλονίκης και ο Διάδρομος Χ αποτελούν την πλέον συμφέρουσα και ασφαλή επιλογή για το εμπόριο και την οικονομία της Βόρειας Μακεδονίας. Γι' αυτό το λόγο, έχει ιδιαίτερη σημασία για τη χώρα να διασφαλιστεί η συνεχής και απρόσκοπτη πρόσβαση στη Θεσσαλονίκη και να καταστεί πλήρως λειτουργικός ο Διάδρομος Χ.

Προς την κατεύθυνση αυτή, ο Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης (ΟΛΘ Α.Ε.), σχεδιάζει τη δημιουργία ενός εμπορευματοκιβωτιοσταθμού στα Σκόπια ('dry port'), που θα μπορούσε να εξυπηρετεί και άλλες περιοχές στα Δυτικά Βαλκάνια.

Ουσιαστικά πρόκειται για τη δημιουργία ένας τερματικού σταθμού συνδυασμένων μεταφορών, ο οποίος θα συνδέεται άμεσα με το λιμάνι, μέσω του οδικού ή σιδηροδρομικού δικτύου, και θα αποτελεί ουσιαστικά κέντρο θαλάσσιας μεταφοράς εμπορευμάτων προς και από χερσαίους προορισμούς.

Εκτός από τον ρόλο τους στη μεταφόρτωση φορτίων, το “dry port” θα μπορούσε να περιλαμβάνει επίσης εγκαταστάσεις αποθήκευσης και ενοποίησης αγαθών, οδικές ή σιδηροδρομικές μεταφορές εμπορευμάτων και υπηρεσίες εκτελωνισμού. Η δημιουργία τέτοιων εγκαταστάσεων στα Σκόπια θα συνέβαλε στην αντιμετώπιση προβλημάτων αποθήκευσης στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης και θα διευκόλυνε τη ροή φορτίων μεταξύ πλοίων και μεγάλων δικτύων χερσαίων μεταφορών, δημιουργώντας ένα πιο κεντρικό σημείο διανομής. Επιπρόσθετα, θα βελτιώνει την κυκλοφορία των εισαγωγών και των εξαγωγών και την χρονοβόρα διαλογή και επεξεργασία εμπορευματοκιβωτίων, μειώνοντας τη συμφόρηση του λιμένα στη Θεσσαλονίκη.

Επίσης, η έγκριση από την Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας της λειτουργίας του αγωγού πετρελαιοειδών Θεσσαλονίκης – Σκοπίων για τη μεταφορά diesel, πάγιο αίτημα της εταιρείας ΟΚΤΑ (Όμιλος ΕΛ.ΠΕ.), εκτός του ότι θα συνέβαλε σημαντικά στην ενίσχυση της ασφάλειας ενεργειακού εφοδιασμού της χώρας, θα βοηθούσε, επιπλέον, στην αποσυμφόρηση της συνοριακής διόδου Ευζώνων – Bogorodica και του οδικού δικτύου, προς γενικότερο όφελος των εμπορικών ροών.

2.6 Καινοτομία και Τεχνολογική Ανάπτυξη – νεοφυής επιχειρηματικότητα

Το οικοσύστημα της νεοφυούς επιχειρηματικότητας της Βόρειας Μακεδονίας παρουσιάζει αξιοσημείωτη δυναμική, τα τελευταία δύο χρόνια, αν και η ανάπτυξή του έχει καθυστερήσει σημαντικά, καθώς η χώρα και η ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης αντιμετώπιζαν, μέχρι προσφάτως, πολιτικές αστάθειες.

Ευκαιρίες επενδύσεων και ανάπτυξης συνεργασιών εντοπίζονται τόσο στην παροχή τεχνογνωσίας και καθοδήγησης (mentorship), όσο και στην ανάπτυξη ψηφιακών μέσων, τεχνολογικών εφαρμογών στον χρηματοοικονομικό και αγρο-διατροφικό τομέα κλπ.

Συγκρατείται ότι, εκ των προτεραιοτήτων της νέας Κυβέρνησης Ζάεφ είναι η επένδυση στην καινοτομία, την τεχνολογική ανάπτυξη και τις νεοφυείς επιχειρήσεις, στο πλαίσιο πάντα αντιμετώπισης της μετανάστευσης των νέων, αλλά και, σύμφωνα με τα νέα δεδομένα, των επιπτώσεων στην οικονομική ανάπτυξη που προκάλεσε η πανδημία COVID-19.

Προς αυτή την κατεύθυνση και με την υποστήριξη των διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (όπως η Παγκόσμια Τράπεζα) και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα χαρτοφυλάκια των σχετικών με τον τομέα φορέων έχουν αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια.

Για βασικές πληροφορίες σχετικά με το οικοσύστημα νεοφυούς επιχειρηματικότητας της Βόρειας Μακεδονίας, βλ. σχετικό ενημερωτικό σημείωμα Γραφείου ΟΕΥ Σκοπίων στην ιστοσελίδα Agora του Υπουργείου Εξωτερικών στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<http://agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/infofile/72154>.

3 Οικονομικές σχέσεις Ελλάδας – Βόρειας Μακεδονίας

3.1 Διμερές εμπόριο

3.1.1 Εμπόριο αγαθών

Οι διμερείς εμπορικές σχέσεις διαγράφουν συνεχή ανοδική πορεία την τελευταία τετραετία, ενώ το 2020 σημειώθηκε σημαντική μείωση της τάξης του 27% περίπου σε σχέση με το 2019. Ο όγκος του διμερούς εμπορίου την περίοδο Ιανουαρίου-Δεκεμβρίου 2020 έφθασε τα 627.229 χιλ. ευρώ, με μερίδιο 4,7% επί του συνολικού όγκου εξωτερικού εμπορίου. Το σύνολο των ελληνικών εξαγωγών στη Βόρεια Μακεδονία, την υπό εξέταση περίοδο, ήταν 451.714 χιλ. ευρώ. Οι εξαγωγές προϊόντων της Βορείου Μακεδονίας στην Ελλάδα έφθασαν τα 175.515 χιλ. ευρώ παρουσιάζοντας μικρή αύξηση σε σχέση με πέρυσι. Το εμπορικό ισοζύγιο παρέμεινε πλεονασματικό υπέρ της Ελλάδας, με πλεόνασμα 276.199 χιλ. ευρώ.

Η Ελλάδα εξαγει στη Βόρεια Μακεδονία πετρελαιικά προϊόντα, ελαφρά λάδια και παρασκευάσματα, προϊόντα σιδήρου και χάλυβα, υφάσματα, τρόφιμα (ελιές, πορτοκάλια κλπ) κ.α. Σημειώνεται δε ότι, κατά την υπό εξέταση περίοδο, τα ελληνικά προϊόντα κατέλαβαν το 5,9% της εδώ αγοράς επί του συνόλου των εισαγωγών στη Βόρεια Μακεδονία.

Συγκρατείται, τέλος, ότι η χώρα μας, αν και μεταξύ των σημαντικότερων εταίρων και χωρών προμηθευτών της Βορείου Μακεδονίας κατά την υπό εξέταση περίοδο (στην 5^η θέση, βάσει του όγκου εμπορίου), κατέγραψε μεγάλη μείωση στις εξαγωγές της, της τάξης του 34%. Γενικότερα, η μείωση των εμπορευματικών συναλλαγών το 2020 δικαιολογείται κατά πολύ από τις επιπτώσεις της πανδημίας του κορωνοϊού στην οικονομική δραστηριότητα και το διεθνές εμπόριο.

Πίνακας 18: Εμπορικό ισοζύγιο Ελλάδας – Βόρειας Μακεδονίας, 2016-2020

	2016	2017	2018	2019	2020	Μετ.%
Εξαγωγές αγαθών (αξία σε εκατ. €)	450,5	546,1	650,6	684,0	451,7	-34,0
Εισαγωγές αγαθών (αξία σε εκατ. €)	148,9	180,0	190,5	173,8	175,5	1,0
Εμπορικό ισοζύγιο (αξία σε εκατ. €)	301,6	366,1	460,1	510,2	276,2	-45,9
Όγκος Εμπορίου (αξία σε εκατ. €)	599,4	726,1	841,1	857,8	627,2	-26,9

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας – επεξεργασία Γραφείου ΟΕΥ Σκοπίων

Παρατίθενται, κάτωθι, πίνακες με τις σημαντικότερες εξαγωγές της Ελλάδος στη Βόρεια Μακεδονία ανά 4ψήφια και 2ψήφια κατηγορία προϊόντος:

Πίνακας 19: Ελληνικές εξαγωγές στη Βόρεια Μακεδονία – κυριότερα προϊόντα

Κωδικός	4ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2019	2020	% Μεταβολή στην αξία
		σε ευρώ		
2710	Λάδια από πετρέλαιο ή από ασφαλτούχα ορυκτά, άλλα από τα ακατέργαστα λάδια. Παρασκευάσματα που δεν κατονομάζονται ούτε περιλαμβάνονται αλλού, που περιέχουν κατά βάρος 70 % ή περισσότερο λάδια από πετρέλαιο ή ασφαλτούχα ορυκτά και στα οποία τα λάδια αυτά αποτελούν το βασικό συστατικό. Χρησιμοποιημένα λάδια	450.350.729	232.155.118	-48,5

7207	Ημιτελή προϊόντα από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβες	21.055.085	25.937.862	23,2
6006	Άλλα πλεκτά υφάσματα	12.139.685	12.517.721	3,1
7214	Ράβδοι από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβες, που έχουν απλώς σφυρηλατηθεί, ελαθεί ή διελαθεί σε θερμή κατάσταση, καθώς και εκείνες που έχουν υποστεί στρίψιμο μετά την έλαση	11.915.960	11.709.347	-1,7
7213	Χοντρόσυρμα (fil machine) από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβες	9.431.912	10.603.454	12,4
8523	Δίσκοι, ταινίες, συσκευές αποθήκευσης στερεάς κατάστασης, «έξυπνες κάρτες» και άλλα μέσα για την καταγραφή ήχου ή άλλων φαινομένων	2.320.594	7.811.239	236,6
2713	Οπτάνθρακας (κοκ) από πετρέλαιο, άσφαλτος από πετρέλαιο και άλλα υπολείμματα των λαδιών πετρελαίου ή των ασφαλτούχων ορυκτών	8.527.960	7.740.291	-9,2
7308	Κατασκευές και μέρη κατασκευών (π.χ. γέφυρες και στοιχεία γεφυρών, υδροφραχτικές πόρτες, πύργοι, πυλώνες, στύλοι, σκελετοί, στέγες, πόρτες και παράθυρα και τα πλαϊσιά τους, περβάζια και κατώφλια, φράγματα, κιγκλιδώματα), από χυτοσίδηρο, σίδηρο ή χάλυβα, με εξαίρεση τις προκατασκευές της κλάσης 9406. Λαμαρίνες, ράβδοι, είδη με καθορισμένη μορφή, σωλήνες και παρόμοια, από χυτοσίδηρο, σίδηρο ή χάλυβα, προετοιμασμένα για να χρησιμοποιηθούν σε κατασκευές	8.079.825	7.330.800	-9,3
0805	Εσπεριδοειδή, νωπά ή ξερά	4.775.657	7.079.559	48,2
2005	Άλλα λαχανικά παρασκευασμένα ή διατηρημένα αλλιώς παρά με ξίδι ή οξικό οξύ, όχι κατεψυγμένα, άλλα από τα προϊόντα της κλάσης 2006	6.235.494	5.646.578	-9,4
2716	Ηλεκτρική ενέργεια	11.306.697	4.263.121	-62,3
7217	Σύρματα από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβες	3.544.201	4.058.915	14,5
7612	Δεξαμενές, βαρέλια, τύμπανα, μπιτόνια, κουτιά και παρόμοια δοχεία, από αργίλιο (στα οποία περιλαμβάνονται και οι σωληνωτές θήκες, εύκαμπτες ή μη), για όλες τις ύλες (με εξαίρεση τα συμπιεσμένα ή υγροποιημένα αέρια), με χωρητικότητα που δεν υπερβαίνει τα 300 l, χωρίς μηχανικές ή θερμικές διατάξεις, έστω και με εσωτερική επένδυση ή θερμομόνωση	4.265.571	3.192.134	-25,2
7604	Ράβδοι και προφίλ αλουμινίου, π.δ.κ.α.	2.745.715	2.972.826	8,3
3105	Λιπάσματα ορυκτά ή χημικά που περιέχουν δύο ή τρία λιπαντικά στοιχεία: άζωτο, φωσφόρο και κάλιο. Άλλα λιπάσματα. Προϊόντα του κεφαλαίου αυτού που παρουσιάζονται είτε σε δισκία ή παρόμοια σχήματα, είτε σε συσκευασίες με μεικτό βάρος που δεν υπερβαίνει τα 10 kg	3.004.554	2.758.853	-8,2
2711	Αέρια πετρελαίου και άλλοι αέριοι υδρογονάνθρακες	4.243.888	2.661.456	-37,3
0302	Ψάρια, νωπά ή διατηρημένα με απλή ψύξη (εκτός από φιλέτα ψαριών και άλλα κρέατα ψαριών της κλάσης 0304)	2.596.273	2.488.241	-4,2
3923	Είδη μεταφοράς ή συσκευασίας εμπορευμάτων, από πλαστικά, πώματα, καπάκια, κ.ά.	2.031.910	2.377.760	17,0
3004	Φάρμακα για θεραπευτικές χρήσεις, σε μετρούμενες δόσεις	1.655.345	2.062.514	24,6
3402	Παρασκευάσματα καθαρισμού, έστω και με σαπούνη (εκτός από εκείνα της κλάσης 3401)	1.948.542	2.054.074	5,4

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας

Πίνακας 20: Ελληνικές εξαγωγές στη Βόρεια Μακεδονία – μεγάλες κατηγορίες

Κωδικός	2ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2019	2020	% Μεταβολή στην αξία
		σε ευρώ		
27	ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ, ΟΡΥΚΤΑ ΛΑΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΑΞΗΣ ΑΥΤΩΝ. ΑΣΦΑΛΤΩΔΕΙΣ ΥΛΕΣ. ΚΕΡΙΑ ΟΡΥΚΤΑ	474.515.719	247.016.025	-47,9
72	ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ, ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	60.065.166	54.500.997	-9,3
60	ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΠΛΕΚΤΑ	12.277.713	12.634.339	2,9
73	ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟ, ΣΙΔΗΡΟ Ή ΧΑΛΥΒΑ	10.478.636	9.727.397	-7,2
39	ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΥΛΕΣ	11.032.249	9.486.429	-14,0
85	ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΜΕΡΗ ΑΥΤΩΝ, ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΉΧΟΥ, ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΕΞΑΡΤΗΜΑΤΑ ΑΥΤΩΝ	3.724.778	9.195.109	146,9
48	ΧΑΡΤΙ ΚΑΙ ΧΑΡΤΟΝΙ, ΕΙΔΗ ΧΑΡΤΟΠΟΛΤΟΥ	9.364.398	9.162.427	-2,2
08	ΒΡΩΣΙΜΑ ΦΡΟΥΤΑ ΚΑΙ ΞΗΡΟΙ ΚΑΡΠΟΙ, ΦΛΟΥΔΑ ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΩΝ Ή ΠΕΠΟΝΙΩΝ	6.155.481	8.638.412	40,3
76	ΑΡΓΙΛΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΡΓΙΛΙΟ	10.008.865	8.471.820	-15,4
84	ΠΥΡΗΝΙΚΟΙ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡΕΣ, ΛΕΒΗΤΕΣ, ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΣΥΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΜΕΡΗ ΑΥΤΩΝ	7.207.904	7.971.194	10,6

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας

Οι ελληνικές εισαγωγές από τη Βόρεια Μακεδονία αφορούν, κυρίως, σε σίδηρο και χάλυβα και προϊόντα αυτών, καπνά και ενδύματα. Σημειώνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών ενδυμάτων αφορά σε προϊόντα παθητικής τελειοποίησης κλωστοϋφαντουργικών επιχειρήσεων ελληνικών συμφερόντων στη Βόρεια Μακεδονία, τα οποία εξάγονται στην Ελλάδα για να τελειοποιηθούν και να επανεξαχθούν, εν συνεχεία, στις αγορές του εξωτερικού.

Παρατίθεται, κατωτέρω, πίνακας με τις εισαγωγές της Ελλάδος από τη Βόρεια Μακεδονία ανά 2ψήφια και 4ψήφια κατηγορία προϊόντος :

Πίνακας 21: Ελληνικές εισαγωγές από τη Βόρεια Μακεδονία – μεγάλες κατηγορίες

Κωδικός	2ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2019	2020	% Μεταβολή στην αξία
		σε ευρώ		
24	ΚΑΠΝΑ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΑΤΑ ΚΑΠΝΟΥ	36.010.599	41.789.313	16,0
72	ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟΣ, ΣΙΔΗΡΟΣ ΚΑΙ ΧΑΛΥΒΑΣ	419.97.265	37.524.665	-10,6
61	ΕΝΔΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ, ΠΛΕΚΤΑ	27.140.130	25.575.342	-5,8
27	ΟΡΥΚΤΑ ΚΑΥΣΙΜΑ, ΟΡΥΚΤΑ ΛΑΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΑΞΗΣ ΑΥΤΩΝ. ΑΣΦΑΛΤΩΔΕΙΣ ΥΛΕΣ. ΚΕΡΙΑ ΟΡΥΚΤΑ	7.874.269	18.352.728	133,1
73	ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΧΥΤΟΣΙΔΗΡΟ, ΣΙΔΗΡΟ Ή ΧΑΛΥΒΑ	10.389.161	13.052.242	25,6
25	ΑΛΑΤΙ, ΘΕΙΟ, ΓΑΙΕΣ ΚΑΙ ΠΕΤΡΕΣ, ΓΥΨΟΣ, ΑΣΒΕΣΤΗΣ ΚΑΙ ΤΣΙΜΕΝΤΑ	12.067.798	5.359.888	-55,6
10	ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ	4.067.273	3.434.102	-15,6
60	ΥΦΑΣΜΑΤΑ ΠΛΕΚΤΑ	2.799.460	3.158.880	12,8%
28	ΑΝΟΡΓΑΝΕΣ ΧΗΜΙΚΕΣ ΟΥΣΙΕΣ, ΟΡΓΑΝΙΚΕΣ Ή ΑΝΟΡΓΑΝΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΙΜΩΝ ΜΕΤΑΛΛΩΝ, ΜΕΤΑΛΛΩΝ ΣΠΑΝΙΩΝ ΓΑΙΩΝ, ΡΑΔΙΕΝΕΡΓΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ Ή ΙΣΟΤΟΠΩΝ	2.780.461	2.952.243	6,2
39	ΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΥΡΓΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΥΛΕΣ	2.758.354	2.856.016	3,5

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας

Πίνακας 22: Ελληνικές εισαγωγές από τη Βόρεια Μακεδονία – κυριότερα προϊόντα

Κωδικός	4ψήφιο κεφάλαιο συνδυασμένης ονοματολογίας	2019	2020	% Μεταβολή στην αξία
		σε ευρώ		
2401	Καπνά ακατέργαστα ή που δεν έχουν βιομηχανοποιηθεί. Απορρίμματα καπνού	36.010.599	41.789.313	16,0
2716	Ηλεκτρική ενέργεια	7.674.712	18.171.241	136,8
7210	Πλατέα προϊόντα έλασης, από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβες, με πλάτος 600 mm ή περισσότερο, επιστρωμένα με άλλο μέταλλο ή επενδυμένα	11.467.786	11.378.511	-0,8
6109	Μπλουζες (T-shirt) και φανελάκια, από πλεκτό	8.995.079	8.601.362	-4,4
7214	Ράβδοι από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβες, που έχουν απλώς σφυρηλατηθεί, ελαθεί ή διελαθεί σε θερμή κατάσταση, καθώς και εκείνες που έχουν υποστεί στρίψιμο μετά την έλαση	10.342.918	8.543.024	-17,4
7306	Άλλοι σωλήνες κάθε είδους και είδη με καθορισμένη μορφή κοίλα (π.χ. συγκολλημένα, βιδωμένα, θηλυκωμένα ή με άκρα που απλώς πλησιάζουν), από	6.944.390	8.485.615	22,2

	σίδηρο ή χάλυβα			
6106	Φορέματα-πουκάμισα (σεμιζιέ), μπλούζες, μπλούζες-πουκάμισα και πουκαμισάκια, από πλεκτό, για γυναίκες ή κορίτσια	10.415.641	8.440.416	-19,0
6104	Κουστούμια-ταγιέρ, σύνολα, ζακέτες, φορέματα, φούστες, φούστες-παντελόνια (ζιπ-κιλότ), παντελόνια, φόρμες με τιράντες (σαλοπέτ), κοντά παντελόνια που καλύπτουν και το γόνατο και παντελόνια κοντά (σορτς) (άλλα από εκείνα για το μπάνιο), από πλεκτό, για γυναίκες ή κορίτσια	6.728.155	7.465.814	11,0
7208	Πλατέα προϊόντα έλασης, από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβες, με πλάτος 600 mm ή περισσότερο, που έχουν ελαθεί σε θερμή κατάσταση, μη επιστρωμένα με άλλο μέταλλο ούτε επενδυμένα	4.927.495	5.596.877	13,6
2515	Μάρμαρα, τραβερτίνες, βελγικοί ασβεστόλιθοι και άλλοι ασβεστόλιθοι για πελέκημα ή χτίσιμο, φαινομενικής πυκνότητας ίσης ή ανώτερης του 2,5 και αλάβαστρο, έστω και χοντρικά κατεργασμένα ή απλά κομμένα, με πριόνι ή άλλο τρόπο, σε όγκους ή πλάκες σχήματος τετραγώνου ή ορθογωνίου	11.946.621	5.244.958	-56,1
7204	Απορρίμματα και θραύσματα χυτοσιδήρου, σιδήρου ή χάλυβα (παλιοσίδερα). Απορρίμματα πλινθωμένα (σε τύπους) από σίδηρο ή χάλυβα	7.556.467	5.068.016	-32,9
7216	Είδη με καθορισμένη μορφή από σίδηρο ή από όχι σε κράμα χάλυβες	3.963.315	3.997.166	0,9
7314	Ύφασμα, δίχτυ, περίφραξη, από σύρμα σιδήρου ή χάλυβα (εκτός από μεταλλικές ίνες των ειδών που χρησιμοποιούνται για επένδυση, ή παρόμοιους σκοπούς)	2.285.530	3.431.068	50,1
6006	Άλλα πλεκτά υφάσματα	2.787.721	3.141.461	12,7
1005	Καλαμπόκι	3.383.651	2.556.084	-24,5

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας

3.2 Τουρισμός

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Βόρειας Μακεδονίας, ο αριθμός των διελεύσεων από την Ελλάδα στη Βόρεια Μακεδονία, το 2020, ανήλθε σε 15.145, καταγράφοντας μεγάλη μείωση της τάξης του 73,7% σε σχέση με το 2019 (57.578).

Πίνακας 23: Τουριστικές αφίξεις στη Βόρεια Μακεδονία από Ελλάδα

	2018	2019	2020
Αφίξεις στη Βόρεια Μακεδονία από Ελλάδα	40.947	57.578	15.145
Μεταβολή (%)	-8,9	40,6	-73,7

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας

Από την άλλη, σύμφωνα πάντα με τα διαθέσιμα στοιχεία της Κρατικής Στατιστικής Υπηρεσίας, η επιβατική κίνηση στις μεγάλες συνοριακές διαβάσεις το 2019 αυξήθηκε κατά 16,6%, από 1.071.645 σε 1.249.287.

Πίνακας 24: Επιβατική κίνηση σε μεγάλες συνοριακές διαβάσεις, 2016-2019

	2016	2017	2018	2019
Bogoroditsa	652.522	696.869	712.390	733.394
Medjitlija	218.620	250.499	256.154	299.197
Dojran	103.419	125.514	103.101	216.696
ΣΥΝΟΛΟ	974.561	1.072.882	1.071.645	1.249.287

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Βόρειας Μακεδονίας

Παράλληλα, σύμφωνα με στοιχεία του Ινστιτούτου του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (INSETE), ο αριθμός των οδικών αφίξεων (διελεύσεων) από τη Βόρεια Μακεδονία στην Ελλάδα πέρυσι μειώθηκε σε περίπου 500.000, ή μείωση 84,5%, από 3 εκατ. περίπου το 2019, λόγω της πανδημίας και των κλειστών συνόρων.

Συγκεκριμένα, το 2019 καταγράφηκαν συνολικά 3.250.120 οδικές αφίξεις από τη Βόρεια Μακεδονία στην Ελλάδα, σε σύγκριση με 503.894 πέρυσι, εκ των οποίων οι 311.706 οδικές αφίξεις καταγράφονται το πρώτο δίμηνο του 2020, δηλαδή την περίοδο πριν από την πανδημία. Τον Ιανουάριο 2020 καταγράφηκαν 149.020 οδικές αφίξεις, ήτοι 90,8% περισσότερες σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα το 2019, τον Φεβρουάριο καταγράφηκαν 162.686 οδικές αφίξεις, παραμένοντας σχεδόν στο ίδιο επίπεδο με ένα χρόνο νωρίτερα, ενώ η μείωση αρχίζει τον Μάρτιο, μετά την εισαγωγή των πρώτων περιορισμών και το οριστικό κλείσιμο των συνόρων. Όσον αφορά στη συνολική εικόνα του ελληνικού τουρισμού το 2020, ο αριθμός των ταξιδιωτών στην Ελλάδα μειώθηκε κατά 76,5%, ήτοι 7,37 εκατ., από 31,34 εκατ. τον προηγούμενο χρόνο.

Γενικά, οι πολίτες της Βόρειας Μακεδονίας επισκέπτονται τη χώρα μας τόσο τα σαββατοκύριακα ή τα εορταστικά τριήμερα, όσο και το καλοκαίρι, για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Ο κύριος προορισμός τους είναι οι ακτές της Βορείου Ελλάδος (Χαλκιδική και Πιερία). Εντούτοις, τα τελευταία χρόνια επιλέγουν ολοένα και περισσότερο και άλλες περιοχές της Ελλάδος, συμπεριλαμβανομένων και νησιών.

Σημαντικά, κυρίως για την αγορά της Θεσσαλονίκης, είναι τα μονοήμερα ή ολιγοήμερα ταξίδια των κατοίκων της Βόρειας Μακεδονίας για ψώνια. Οι αγορές αυτές αποτελούν έμμεσες εξαγωγές για τη χώρα μας και ασφαλώς, συντελούν στην τόνωση της εγχώριας οικονομίας.

Ειδικότερες πληροφορίες για τις υφιστάμενες δομές και δυνατότητες ανάπτυξης του τουριστικού τομέα στη Βόρεια Μακεδονία, αλλά και τις εξαγωγικές και επενδυτικές ευκαιρίες που προσφέρονται, μεταξύ άλλων, στην ελληνική επιχειρηματική κοινότητα, η οποία ενδιαφέρεται να δραστηριοποιηθεί και να αναπτύξει συνεργασίες με τη γείτονα χώρα, βλ. ενημερωτικό σημείωμα Γραφείου ΟΕΥ Σκοπίων, στον ακόλουθο σύνδεσμο:

<https://agora.mfa.gr/ta-grafeia-oikonomikon-emporikon-upotheseon/grafeia-ana-xora/infofile/75690>.

3.3 Άμεσες επενδύσεις

3.3.1 Επενδύσεις της Ελλάδας στη Βόρεια Μακεδονία

Η Ελλάδα διατήρησε, το 2019, την 3^η θέση, μεταξύ των χωρών προέλευσης Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (ΑΞΕ) στη Βόρεια Μακεδονία σε επίπεδο αποθεμάτων (διαθέσιμα στοιχεία Κεντρικής Τράπεζας Βόρειας Μακεδονίας). Το ύψος του επενδεδυμένου ελληνικού κεφαλαίου ανήλθε σε 518,9 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 6,1% σε σχέση με το 2018. Όσον αφορά στις ροές ΑΞΕ στη Βόρεια Μακεδονία, το 2020, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 8^η θέση (στοιχεία ροών Κεντρικής Τράπεζας Βορείου Μακεδονίας, Σεπτέμβριος 2020), με μόλις 6,65 εκατ. ευρώ (κατά 23 εκατ. ευρώ περίπου λιγότερα σε σχέση με το 2019), ή μείωση 77,6%.

Πίνακας 25: Επενδύσεις της Ελλάδας στη Βόρεια Μακεδονία

Εκατ. €	2016	2017	2018	2019	2020
Ροές	-15,7	27,1	23,6	29,7	6,7
Απόθεμα	463,4	473,9	488,3	518,3	Μη διαθέσιμα

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, οι δραστηριοποιούμενες στη Βόρεια Μακεδονία επιχειρήσεις ελληνικών συμφερόντων υπολογίζονται σε περίπου 300. Οι κύριοι τομείς οικονομικής δραστηριότητας, στους οποίους συγκεντρώνονται οι ελληνικές ΑΞΕ, είναι ο τραπεζικός (έχει απομείνει μόνον η Storanska Banka του Ομίλου ΕΤΕ, καθώς η Alpha Bank εξαγοράσθηκε το 2016), τα πετρελαιοειδή, η ηλεκτρική ενέργεια, η μεταποίηση και η κλωστοϋφαντουργία, η εξόρυξη και τα λατομεία, το εμπόριο τροφίμων/ποτών, οι συμβουλευτικές, λογιστικές και δικηγορικές εταιρείες, και επιχειρήσεις που ασχολούνται με τον καπνό.

Σημειώνεται, επίσης, ότι στα τέλη του 2016 ανακοινώθηκε το κλείσιμο του εργοστασίου μίας από τις 200 μεγαλύτερες εταιρείες της Βόρειας Μακεδονίας, της 'Stumica Tabak', συμφερόντων Μιχαηλίδη. Στον τομέα του καπνού δραστηριοποιούνται πλέον από ελληνικής πλευράς οι εταιρείες ΣΕΚΕ και Μισσιριάν.

Κατά την τελευταία πενταετία, οι ελληνικές ΑΞΕ στη Βόρεια Μακεδονία παραμένουν σταθερά στην τρίτη θέση με σχετικά μικρές αυξομειώσεις στην αξία τους κυμαινόμενες μεταξύ 429 και 513 εκατ. ευρώ (σε αντίθεση με άλλες χώρες προέλευσης ΑΞΕ που σημειώνουν μεγάλες διακυμάνσεις). Το γεγονός αυτό συνιστά ασφαλή ένδειξη ότι οι ελληνικές ΑΞΕ συνδέονται με την πραγματική οικονομία και έχουν διάρκεια, σε αντίθεση με ΑΞΕ προερχόμενες από άλλες χώρες, οι οποίες ενδεχομένως αφορούν σε καταγραφές που εξυπηρετούν φορολογικούς κυρίως σκοπούς.

Δεν μπορεί να παραβλεφθεί, βέβαια, ότι η συνεχής ανοδική πορεία που κατέγραφαν οι ελληνικές ΑΞΕ πριν το 2010, έχει ανακοπεί και ότι κάποιες χρονιές η αξία τους κινείται πτωτικά. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται πρώτον στη δυσμενή οικονομική συγκυρία και δεύτερον στο αντικειμενικό γεγονός ότι έχει κλείσει ο κύκλος των ιδιωτικοποιήσεων μεγάλων κρατικών εταιρειών, όπως η ΟΚΤΑ του Ομίλου ΕΛ.ΠΕ. ή η Storanska Banka της Ε.Τ.Ε..

Παρά ταύτα, οι ήδη εγκατεστημένες στη χώρα επιχειρήσεις ελληνικών συμφερόντων (όπως η ΟΚΤΑ, η USJE-Titan και η VERO) συνεχίζουν να επενδύουν σημαντικά ποσά σε εγκαταστάσεις, τεχνολογικό εξοπλισμό και υπηρεσίες.

Οι πιο πρόσφατες μεγάλες επενδύσεις ελληνικών εταιρειών στη Βόρεια Μακεδονία είναι η εξαγορά της Mermeren Kombinat (εξόρυξη και επεξεργασία λευκού μαρμάρου από το

λατομείο Sivec) από την Παυλίδης Μάρμαρα – Γρανίτες, τον Ιούνιο του 2017, έναντι τιμήματος 73 εκατ. ευρώ, η εξαγορά του Ομίλου EDS - δραστηριοποιούμενου στον τομέα της εμπορίας και προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας - από τη ΔΕΗ, τον Απρίλιο του 2017, έναντι 4,8 εκατ. ευρώ και η επένδυση ύψους 1,5 εκατ. ευρώ της εταιρείας Βερόπουλος στη δημιουργία νέας υπεραγοράς VERO (η οποία περιλαμβάνει και κατάστημα παιχνιδιών JUMBO), στο Τέτοβο.

Σημαντική είναι η παρουσία μεγάλων ελληνικών κατασκευαστικών επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν αναλάβει έργα κατασκευής υποδομών, κατόπιν διεθνών διαγωνισμών (π.χ. ΑΚΤΩΡ σε Διάδρομο Χ, INTRAKAT σε κατασκευή νοσοκομείου Štip).

Τέλος, η Coral Fuels DOOEL Skopje, ως θυγατρική της ελληνικής Coral A.E (πρώην Shell Hellas AE), ξεκίνησε την λειτουργία των δυο πρώτων πρατηρίων καυσίμων στη Βόρεια Μακεδονία με το εμπορικό σήμα της «Shell». Τα πρατήρια βρίσκονται στον αυτοκινητόδρομο που ενώνει τη Βόρεια Μακεδονία με την Ελλάδα, στην περιοχή Smoknica, εντός των ορίων του Δήμου Γευγελής και σε απόσταση περίπου 10 χλμ. από τα σύνορα με την Ελλάδα. Η εταιρεία εξασφάλισε μακροχρόνια αδειοδότηση για την προώθηση του εμπορικού σήματος «Shell» στο χώρο των καυσίμων στη Βόρεια Μακεδονία. Η άδεια περιλαμβάνει την υποστήριξη και μεταβίβαση τεχνογνωσίας στον τομέα των καυσίμων, την εφαρμογή νέων τεχνολογιών και την παροχή υπηρεσιών και μάρκετινγκ υψηλών προδιαγραφών. Τα πρατήρια θα διαθέτουν στην τοπική αγορά βενζίνη Shell Fuelsave Unleaded 95, βενζίνη V-Power 98 οκτανίων και Shell Fuelsave Diesel.

Η Coral Fuels στοχεύει να αναπτυχθεί ως περιφερειακός παίκτης στα Βαλκάνια, παρέχοντας καύσιμα και υπηρεσίες με τη επωνυμία «Shell», ενώ προτίθεται να επενδύσει περαιτέρω στην αγορά της Βόρειας Μακεδονίας, την επόμενη περίοδο, με τη λειτουργία νέων πρατηρίων καυσίμων σε διάφορα κεντρικά σημεία της χώρας.

Στις 25 Ιουνίου 2020 ιδρύθηκε στα Σκόπια η πρώτη **Ένωση Ελληνικών Επιχειρήσεων (ΕΕΕ) στη Βόρεια Μακεδονία**. Η έδρα της ΕΕΕ είναι στην πόλη των Σκοπίων και τα ιδρυτικά μέλη της είναι 17 μεγάλες επιχειρήσεις ελληνικών συμφερόντων στη χώρα, ήτοι:

1. OKTA Oil Refinery Skopje
2. STOPANSKA BANK AD Skopje
3. ENERGY DELIVERY SOLUTIONS AD Skopje
4. CEMENTARNICA USJE AD Skopje
5. MERMEREN KOMBINAT AD Prilep
6. EGNA CONSULTING LTD SKOPJE
7. OLYMPOS FOODS LTD Skopje
8. EVROKONSULTANTI LTD Skopje
9. INTRAKOM LTD Skopje
10. INTRAKOM CONSTRUCTIONS S.A. BRANCH OFFICE SKOPJE
11. SEKE LTD Prilep
12. ORBIT LTD Skopje
13. EUROFAST GLOBAL LIMITED LTD Skopje
14. INTRASOFT
15. ALUMIL LTD Skopje
16. ARTIK MINING LTD Skopje
17. PIVARA AD Skopje

Σκοπός της ΕΕΕ είναι, μεταξύ άλλων, η προστασία και προώθηση των οικονομικών και επαγγελματικών συμφερόντων των μελών της, όπως και η ανάπτυξη των σχέσεων μεταξύ της επιχειρηματικής κοινότητας της Ελλάδας και της Βόρειας Μακεδονίας.

Παρενθετικά αναφέρουμε τη δραστηριότητα της Euro nickel στην εδώ αγορά. Σημειώνεται ότι, η εταιρεία διαχείρισης κεφαλαίου 'Global Special Opportunities Ltd (GSOL), έχοντας πληρώσει τα χρέη της εταιρείας Fenì, κατέστη ο μεγαλύτερος πιστωτής της και μετά την απόφαση της συνέλευσης των πιστωτών και του δικαστηρίου, είναι πλέον ο νέος ιδιοκτήτης της. Η GSOL / Euro nickel έχει επενδύσει, μέχρι σήμερα, περισσότερα από 80 εκατ. ευρώ στη Fenì. Το σχέδιο αναδιοργάνωσης, που υπέβαλαν οι εταιρείες GSOL / Euro nickel, περιελάμβανε μεγάλες επενδύσεις, με στόχο την αύξηση της ικανότητας παραγωγής, με την επανεκκίνηση της δεύτερης γραμμής παραγωγής, την επέκταση της αγοράς και την αύξηση των εξαγωγών. Επίσης, εκτιμάται ότι το σχέδιο αναδιοργάνωσης θα επηρεάσει ολόκληρη την περιοχή του Kavadarci, αλλά και τη οικονομία της χώρας γενικότερα. Εκτός από την παροχή τακτικών αποδοχών για τους άνω των 800 άμεσα εργαζόμενους και τις νέες θέσεις εργασίας, οι εξελίξεις αναμένεται να επηρεάσουν θετικά τις περίπου 200 εταιρείες στην περιοχή με τις οποίες συνεργάζεται το εργοστάσιο, καθώς και τη δεξαμενή των προμηθευτών του που υπερβαίνουν τους 1.000.

3.3.2 Επενδύσεις της Βόρειας Μακεδονίας στην Ελλάδα

Η Βόρεια Μακεδονία είναι κατ' εξοχήν χώρα υποδοχής ΑΞΕ, καθώς η εξαγωγή κεφαλαίων με σκοπό τις επενδύσεις σε τρίτες χώρες είναι πολύ περιορισμένη.

Οι μέχρι στιγμής επενδύσεις επιχειρηματιών της Βόρειας Μακεδονίας στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά περιορισμένες, όπως προκύπτει και από τον σχετικό πίνακα κατωτέρω.

Για πολλά χρόνια λειτουργεί στον λιμένα της Θεσσαλονίκης γραφείο της εταιρείας εκτελωνισμού και μεταφορών της Βόρειας Μακεδονίας (Fersped), η οποία αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους πελάτες του λιμένα. Αρκετοί επιχειρηματίες της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας προσανατολίζονται επίσης, τελευταία, στην αγορά εξοχικών κατοικιών, κυρίως, στη Θεσσαλονίκη και στη Χαλκιδική.

Η Makretrol, μεγαλύτερη εταιρεία της χώρας στη διανομή πετρελαίου, προέβη το 2011 στην ίδρυση θυγατρικής εταιρείας, με κεφάλαιο ύψους 350.000 ευρώ και μοναδικό μέτοχο την ίδια την μητρική εταιρεία, με την επωνυμία 'Petrolmak' και έδρα της τη Θεσσαλονίκη (Σίνδος). Κύριο αντικείμενο της δραστηριότητάς της είναι η εισαγωγή και εμπορία των λιπαντικών Repsol.

Πίνακας 26: Επενδύσεις της Βόρειας Μακεδονίας στην Ελλάδα

Εκατ. €	2016	2017	2018	2019	2020
Ροές	-0,86	-0,03	-0,60	4,45	3,51
Απόθεμα	-0,27	-0,29	-1,72	-1,68	Μη διαθέσιμα

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Βόρειας Μακεδονίας

Περαιτέρω, στις 31.5.2021, στα Σκόπια, υπεγράφησαν τρία μνημόνια συνεργασίας που ενισχύουν τη συνεργασία μεταξύ Ελλάδας και Βόρειας Μακεδονίας στην υλοποίηση δύο έργων: αφενός στον πλωτό τερματικό σταθμό υδροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) της Αλεξανδρούπολης και αφετέρου στη νέα μονάδα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από φυσικό αέριο στη ΒΙΠΕ Αλεξανδρούπολης. Πρόκειται για συμφωνίες συνεργασίας μεταξύ δύο κρατικών επιχειρήσεων της Βόρειας Μακεδονίας με τις ελληνικές εταιρείες Gastrade και DAMCO που αναπτύσσουν τον τερματικό σταθμό υδροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) Αλεξανδρούπολης και την μονάδα ηλεκτροπαραγωγής με φυσικό αέριο στην Αλεξανδρούπολη, αντίστοιχα.

Η πρώτη συμφωνία προβλέπει τη συμμετοχή της Βόρειας Μακεδονίας με ποσοστό 10% στο μετοχικό κεφάλαιο της ελληνικής εταιρείας Gastrade, της εταιρείας που αναπτύσσει τον τερματικό σταθμό υδροποιημένου LNG στην Αλεξανδρούπολη. Η συμφωνία αυτή υπεγράφη μεταξύ εκπροσώπων της κρατικής Εταιρείας Αξιοποίησης Ενεργειακών Πόρων της Βόρειας Μακεδονίας (NER) και της Gastrade. Η δεύτερη συμφωνία αφορά στη συνεργασία μεταξύ της κρατικής εταιρείας μονάδων ηλεκτροπαραγωγής της Βόρειας Μακεδονίας (ESM) και της Gastrade για τη μίσθωση, από την πρώτη, χωρητικότητας στον τερματικό σταθμό LNG Αλεξανδρούπολης για περίοδο 15 ετών. Η τρίτη συμφωνία προβλέπει τη συμμετοχή της Βόρειας Μακεδονίας στη μονάδα ηλεκτροπαραγωγής με φυσικό αέριο στην Αλεξανδρούπολη. Η συμφωνία υπεγράφη μεταξύ εκπροσώπων της ESM και της DAMCO (Όμιλος Κοπελούζου). Με τη συμφωνία, η ESM θα συμμετάσχει με ποσοστό 25% στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας «Παραγωγή Ηλεκτρισμού Αλεξανδρούπολης Α.Ε.», εταιρείας ειδικού σκοπού (SPV) η οποία θα χρηματοδοτήσει, θα κατασκευάσει και θα λειτουργήσει μονάδα ηλεκτροπαραγωγής με φυσικό αέριο στην περιοχή της Αλεξανδρούπολης, που σήμερα ανήκει πλήρως στην DAMCO.
(βλ. περισσότερα στοιχεία στον ακόλουθο συνδεσμό: https://agora.mfa.gr/infofiles/energy_sector_May2021%20mk.pdf)

3.4 Θεσμικό πλαίσιο οικονομικής συνεργασίας Ελλάδας – Βόρειας Μακεδονίας

Το διμερές οικονομικό και εμπορικό θεσμικό πλαίσιο μεταξύ Ελλάδος και Βόρειας Μακεδονίας ήταν ελλειμματικό, εξ αιτίας του ονοματολογικού ζητήματος. Η υπογραφή της Συμφωνίας των Πρεσπών στις 17 Ιουνίου 2018, η οποία ετέθη σε ισχύ στις 12 Φεβρουαρίου 2019 (τερματίζοντας την Ενδιάμεση Συμφωνία του 1995), δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την περαιτέρω διεύρυνση του διμερούς συμβατικού πλαισίου, μεταξύ άλλων, στους τομείς της ενέργειας, των μεταφορών, της τελωνειακής και φορολογικής συνεργασίας.

3.5 Απολογισμός δράσεων οικονομικής διπλωματίας 2020

Πίνακας 27: Ενέργειες υποστήριξης Κλάδων Ενδιαφέροντος που δηλώθηκαν στον Προγραμματισμό του Γραφείου ΟΕΥ

A/A	Κλάδοι Ενδιαφέροντος	Τρόπος υποστήριξης
1.	Τρόφιμα-ποτά	<p>-<u>Βραδιά ελληνικής γαστρονομίας</u> "Greek Gastronomy & Culture" ("Gala dinner"), με τη συμμετοχή Έλληνα Σεφ και ομάδας μαγειρών καθώς και ελληνικού μουσικού σχήματος (Park Hotel & Spa, 19.2.2020).</p> <p>-<u>Πρωθητική δράση (in-store promotion)</u> με τίτλο: "Week of Greek taste – Quality that you can afford" για ελληνικά προϊόντα διατροφής στην αγορά της Βόρειας Μακεδονίας, σε συνεργασία με εδώ αλυσίδες και καταστήματα λιανικής πώλησης τροφίμων (Σκόπια, 24.10-1.11.2020).</p> <p>(βλ. https://www.youtube.com/watch?v=HjRe7OCwtOs)</p> <p>-<u>Διαδικτυακή συζήτηση για τα ελληνικά τρόφιμα</u>, τη μεσογειακή διατροφή & τις ευεργετικές συνέπειες στην υγεία, "Eating healthy: Greek Products and Mediterranean Diet", με προσκεκλημένη τη Σεφ εγνωσμένου φήμης και συγγραφέα κα Diane Kochilas, σε συνέχεια της πρωτοβουλίας «Εβδομάδα Ελληνικής Γεύσης» (3.12.2020).</p>

2.	Ενέργεια, με έμφαση στις ΑΠΕ	<p>-Ενημερωτικό σημείωμα-μελέτη Γραφείου ΟΕΥ για τον ενεργειακό τομέα στη Βόρεια Μακεδονία.</p> <p>-Συμμετοχή Γραφείου ΟΕΥ στο <u>3ο Διεθνές Φόρουμ για την Ενέργεια στη Βόρεια Μακεδονία</u>, που διοργανώθηκε διαδικτυακά στις 23.11.2020, με διοργανωτές την Κυβέρνηση της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας, την Πρεσβεία των ΗΠΑ στα Σκόπια και το Ινστιτούτο ZIP (μη κυβερνητική οργάνωση δραστηριοποιούμενη στη Βόρεια Μακεδονία).</p> <p>-Αποστολή <u>τακτικής ενημέρωσης</u> υπό τη μορφή <u>δελτίων και εγγράφων</u> σε ελληνικές Υπηρεσίες/ φορείς και εταιρείες για θέματα ενεργειακού ενδιαφέροντος και έργα ΑΠΕ.</p>
3.	Κατασκευές – Δομικά υλικά	-Ενημέρωση για εξελίξεις στον τομέα κατασκευών και δομικών υλικών και αποστολή σε τακτά χρονικά διαστήματα <u>δελτίων διαγωνισμών για δημόσια έργα</u> .
4.	Τουρισμός	-Ad hoc εκδηλώσεις αναβλήθηκαν ή δεν προγραμματίστηκαν, εξ αιτίας της πανδημίας COVID-19 και των μέτρων που εφαρμόστηκαν (απαγόρευση συνοριακών διελύσεων για τουριστικούς λόγους, ακύρωση πτήσεων). <u>Ο τομέας προωθήθηκε έμμεσα, μέσω της γαστρονομίας</u> .
5.	Νεοφυής επιχειρηματικότητα	<p>-Ενημερωτικό σημείωμα για το οικοσύστημα της νεοφυούς επιχειρηματικότητας και καινοτομίας στη Βόρεια Μακεδονία.</p> <p>-Παρουσίαση του εδώ οικοσυστήματος από τη Προϊσταμένη του Γραφείου ΟΕΥ στη <u>διαδικτυακή ημερίδα</u> με θέμα: <u>Πρωτοβουλία για τη δημιουργία και στήριξη νεοφυών επιχειρήσεων στη διασυνοριακή περιοχή Ελλάδος – Βόρειας Μακεδονίας</u> (Τετάρτη, 9.12.2020), την οποία διοργάνωσε η “Αλεξάνδρεια Ζώνη Καινοτομίας Α.Ε.” (AZK A.E.) και το Πανεπιστήμιο Επιστήμης και Τεχνολογίας Πληροφοριών (UIST) «Απόστολος Παύλος» (με έδρα την Αχρίδα), στο πλαίσιο του έργου “Intelligent Cross-Border Accelerator for Innovative ICT- enabled start-ups”/ INTERREG IPA CBC PROGRAMME “Ελλάδος - Βόρειας Μακεδονίας 2014-2020”</p>

Δράσεις που πραγματοποιήθηκαν για προσέλκυση επενδύσεων και επιχειρηματική συνεργασία

- Συμμετοχή του Γραφείου ΟΕΥ Σκοπίων σε διαδικτυακή ημερίδα του Ελληνο-Σερβικού Επιμελητηρίου με θέμα τις «Οικονομικές επιπτώσεις του Covid-19 στις χώρες των Βαλκανίων», με κύριους ομιλητές τους Επικεφαλής των Γραφείων ΟΕΥ Αλβανίας, Βόρειας Μακεδονίας, Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, Βουλγαρίας, Ρουμανίας και Σερβίας (2.12.2020)
- Στήριξη προσπαθειών και επαφών ελληνικών εταιρειών για τη δημιουργία ενός θεσμικού οργάνου που θα εκπροσωπεί τις εδώ δραστηριοποιούμενες επιχειρήσεις ελληνικών συμφερόντων. Αυτό λειτούργησε ενισχυτικά στη δημιουργία της Ένωσης Ελληνικών Επιχειρήσεων της Βόρειας Μακεδονίας, τον Ιούνιο 2020.
- Πραγματοποίηση συναντήσεων με εκπροσώπους επιχειρήσεων που επισκέφθηκαν το Γραφείο ΟΕΥ, κατόπιν αιτήματός τους, με σκοπό την ενημέρωση, την εξεύρεση συνεργατών ή την επίλυση προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στην ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητάς τους (συνολικά 30 συναντήσεις).

- Παρακολούθηση των εργασιών του 2ου Balkan Forum “For the Enterpreunership & Innovation” (Θεσσαλονίκη, 25-26.9.2020).
- Παρακολούθηση της διαδικτυακής εκδήλωσης που συνδιοργάνωσαν τα Γραφεία του Ιδρύματος Friedrich-Ebert-Stiftung στα Σκόπια και την Αθήνα, με θέμα την παρουσίαση της μελέτης του Ιδρύματος για τις δυνατότητες συνεργασίας Ελλάδας-Βόρειας Μακεδονίας μετά τη Συμφωνία των Πρεσπών, υπό τον τίτλο “Unlocking Economic Potential between Greece and North Macedonia” (25.11.2020).
- Παρακολούθηση των εργασιών της Εθνικής Επιτροπής Επενδύσεων υψηλού επιπέδου της Βόρειας Μακεδονίας (NIC AC), υπό τον Πρωθυπουργό κ. Ζόραν Ζάεφ και τον Πρέσβη της εδώ Αντιπροσωπείας της ΕΕ κ. Ντέιβιντ Γκερ.
- Παρακολούθηση και ενημέρωση για προγράμματα διασυνοριακής συνεργασίας INTERREG IPA Ελλάδος – Βόρειας Μακεδονίας.
- Ενέργειες Γραφείου ΟΕΥ για την υλοποίηση του έργου «Απομάκρυνση Στερεών Αποβλήτων, πλησίον του Σταθμού διαχείρισης αποβλήτων υδάτων στη Γευγελή».
- Διαδικτυακή συνάντηση με Διευθυντή Τμήματος Τελωνειακών Συστημάτων της Βόρειας Μακεδονίας με θέμα τη διερεύνηση τρόπων ενίσχυσης της διμερούς τελωνειακής συνεργασίας (16.10.2020)
- Παρακολούθηση και ενημέρωση για αναλύσεις-μελέτες δεξαμενών σκέψης (π.χ. Finance think) και βάσεων επιχειρηματικής πληροφόρησης (π.χ. Target Group) της Βόρειας Μακεδονίας.
- Παρακολούθηση και ενημέρωση για νομοθετικές αλλαγές ή τροποποιήσεις που επηρεάζουν την επιχειρηματική δραστηριότητα (π.χ. περί επενδυτικού νόμου, φορολογικού καθεστώτος, τελωνειακών διαδικασιών, κ.λπ.).
- Συνάντηση με τον Διευθυντή της Οικονομικής Διπλωματίας της Βόρειας Μακεδονίας (21.10.2020).

Λοιπές δράσεις για την Προώθηση Εξαγωγών

- Έμμεση προώθηση της Ελλάδας ως τουριστικού προορισμού στο πλαίσιο της βραδιάς ελληνικής γαστρονομίας "Greek Gastronomy & Culture" ("Gala dinner"), με την προβολή οπτικοακουστικού υλικού σε γιγαντοοθόνες που τοποθετήθηκαν προς τούτο στο χώρο της εκδήλωσης (Park Hotel & Spa, 19.2.2020).
- Συνέντευξη της Προϊσταμένης του Γραφείου ΟΕΥ στην εφημερίδα “Sloboden Pechat” με αφορμή δράση προώθησης ελληνικών προϊόντων στην αγορά της Βόρειας Μακεδονίας (24.10.2020 - 01.11.2020)
- Συνέντευξη της Προϊσταμένης του Γραφείου ΟΕΥ στο διαδικτυακό τηλεοπτικό κανάλι της “Sloboden Pechat” με αφορμή δράση προώθησης ελληνικών προϊόντων στην αγορά της Βόρειας Μακεδονίας (24.10.2020 - 01.11.2020)
- Διαφημιστική εκστρατεία του Γραφείου ΟΕΥ Σκοπίων, με σκοπό την προώθηση των ελληνικών τροφίμων: Σχεδίαση διαφημιστικού artwork-λογότυπου και σλόγκαν, με αφορμή δράση προώθησης ελληνικών προϊόντων στην αγορά της Βόρειας Μακεδονίας (24.10.2020 - 01.11.2020), το οποίο χρησιμοποιήθηκε από τις συμμετέχουσες επιχειρήσεις στη προαναφερθείσα δράση ως πρότυπο για τη δημιουργία επιπλέον εταιρικής διαφημιστικής προβολής. Επίσης, το Γραφείο ΟΕΥ δημιούργησε ηλεκτρονική αφίσα και βίντεο-σποτ για

την καλύτερη προβολή της δράσης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (βλ. σχετικούς συνδέσμους: <https://www.youtube.com/watch?v=p3fIL3Qtcwg> & <https://www.youtube.com/watch?v=HjRe7OCwtOs>).

- Συνεργασία με Helexpro για ενημέρωση εδώ Επιμελητηρίων και Επιχειρήσεων σχετικά με τη διοργάνωση κλαδικών εκθέσεων.
- Συναντήσεις εμπορικών και οικονομικών συμβούλων κρατών μελών της ΕΕ διαπιστευμένων στη Βόρεια Μακεδονία.
- Ενημέρωση εγχώριων επιμελητηρίων σχετικά με την ελληνική ζήτηση για συνεργασία, καθώς και σχετικά με τα προσφερόμενα προς εξαγωγή ελληνικά προϊόντα.
- Το 2020 στο Γραφείο ΟΕΥ περιήλθαν συνολικά 209 αιτήματα, με την πλειονότητα των αιτημάτων να αφορά κυρίως στους τομείς των υπηρεσιών και των τροφίμων. Εν τούτοις, ιδιαίτερα μεγάλος ήταν ο αριθμός των αιτημάτων για ενημέρωση και πληροφόρηση αναφορικά με το ισχύον φορολογικό και εργασιακό καθεστώς, εν γένει το θεσμικό πλαίσιο, τις διαδικασίες εισαγωγής, αλλά και θέματα συννοριακών διελεύσεων.
- Πληροφόρηση εμπορικού – οικονομικού χαρακτήρα προς φορείς και επιχειρήσεις της Ελλάδος, μέσω δελτίων οικονομικής και επιχειρηματικής επικαιρότητας (συνολικά 13 για το 2020) και ειδικών ενημερωτικών δελτίων για προκηρύξεις διαγωνισμών στη Βόρεια Μακεδονία. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσεται, επίσης, η τροφοδότηση της διαδικτυακής πύλης www.agora.mfa.gr με πληροφορίες οικονομικού περιεχομένου για τη Βόρεια Μακεδονία.
- Πέραν των ανωτέρω, υπογραμμίζεται ότι κατά τη διάρκεια της υγειονομικής κρίσης, υπήρξε αδιάλειπτη ενημέρωση των επιχειρηματιών για τα μέτρα της Κυβέρνησης της Βόρειας Μακεδονίας, με συνεχή αποστολή δελτίων και ενημερωτικών σημειωμάτων. Στο πλαίσιο αυτό, απεστάλησαν 23 έκτακτα ενημερωτικά δελτία.
- Εκπόνηση Ετήσιας Έκθεσης και Οδηγού Επιχειρείν για τη Βόρεια Μακεδονία, προς ενημέρωση της Κεντρικής Υπηρεσίας, αλλά και λοιπών παραγωγικών Υπουργείων, φορέων και επιχειρηματικής κοινότητας.
- Πραγματοποίηση συναντήσεων με επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στην εγχώρια αγορά, για την προώθηση της δραστηριοποίησής τους ή την επίλυση προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στην ανάπτυξη της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας.
- Συνεχής αρωγή των Ελλήνων επιχειρηματιών στην προσπάθειά τους να αναπτυχθούν ή να διεισδύσουν στην εδώ αγορά, με την αποστολή στοιχείων και πληροφοριών βάσει συγκεκριμένων αιτημάτων τους.
- Σύνταξη ενημερωτικού σημειώματος-μελέτης για ενεργειακές εξελίξεις και έργα ΑΠΕ και σχετική συνεχής ενημέρωση.

Δράσεις για την Άρση των Εμποδίων Πρόσβασης στην Αγορά

- Συνεννοήσεις και παρεμβάσεις σε εδώ Αντιπροσωπεία ΕΕ για την βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και άρση δυσλειτουργιών, όπως αυτές καταγράφονται από εδώ δραστηριοποιούμενες ελληνικές επιχειρήσεις.
- Συναντήσεις, συνεννοήσεις και έγγραφες παρεμβάσεις σε τελωνειακές αρχές για την άρση εμποδίων στη διακίνηση προϊόντων και την διευθέτηση δυσλειτουργιών ή παρακωλήσεων (ειδικότερα ως προς τους φυτο-υγειονομικούς ελέγχους, την μετακίνηση ευπαθών και επικίνδυνων προϊόντων κλπ).

- Συνεννοήσεις με εδώ Επιμελητήρια και Υπουργεία Οικονομίας και Οικονομικών για επίλυση ad hoc θεμάτων που αντιμετωπίζουν ελληνικές επιχειρήσεις κατά τη δραστηριοποίησή τους στην εδώ αγορά.
- Ενέργειες Γραφείου ΟΕΥ για την διευκόλυνση τελωνειακών διαδικασιών και επίλυση επιμέρους θεμάτων που αφορούν τους διαμεταφορείς.
- Μεσολάβηση Γραφείου ΟΕΥ για τη διευθέτηση διαφορών (όπου υπήρχε περιθώριο διαιτησίας) ή σε περιπτώσεις καθυστέρησης πληρωμών μεταξύ εμπορικών εταιρών.

4 Συμπεράσματα – επισημάνεις – προτάσεις

Η Βόρεια Μακεδονία είναι μια από τις αναπτυσσόμενες χώρες της Ευρώπης. Παρά την παγκόσμια οικονομική επιβράδυνση και την εσωτερική πολιτική κρίση των παρελθόντων ετών, η χώρα, μέχρι το ξέσπασμα της πανδημίας, παρουσίασε σημεία ανάκαμψης και κατάφερε να διατηρήσει σχετική μακροοικονομική σταθερότητα, με εξαίρεση το πανδημικό έτος 2020. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των Διεθνών Οργανισμών, η οικονομία της Βόρειας Μακεδονίας θα συνεχίσει να αναπτύσσεται με σταθερούς ρυθμούς, υπό την προϋπόθεση της διατήρησης της εσωτερικής σταθερότητας και πλέον της εξέλιξης της υγειονομικής κρίσης και συναφούς διαχείρισής της.

Εφόσον η πανδημία δεν αλλοιώσει τους μέχρι τώρα σχεδιασμούς, τα προσεχή χρόνια, αναμένεται να υλοποιηθούν μεγάλα έργα υποδομής, καλύπτοντας σε σημαντικό βαθμό το έλλειμμα υποδομών της χώρας, καθώς και διάφορα προγράμματα, με τη συγχρηματοδότηση, τόσο της ΕΕ, όσο και άλλων Διεθνών Οργανισμών και φορέων Αναπτυξιακής Συνεργασίας, δημιουργώντας, παράλληλα, επιχειρηματικές ευκαιρίες, σε τομείς, όπως: ενέργεια, δίκτυα μεταφορών, κατασκευές, αγροτικός τομέας, επεξεργασία τροφίμων, τουρισμός, περιβάλλον, ψηφιακές τεχνολογίες, εκπαίδευση κλπ.

Ειδικότερα, η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας επιδίωξε σταθερά την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα, καθώς και του τομέα του τουρισμού, οι οποίοι βρίσκονται σε σχετικά πρώιμο στάδιο, γεγονός που αναμένεται να δημιουργήσει προοπτικές ανάπτυξης επιχειρηματικών συνεργασιών. Επίσης, στις προτεραιότητές της χώρας εντάσσεται ο τομέας της ενέργειας και των μεταφορών, κυρίως ως προς την βελτίωση των υποδομών.

Η Βόρεια Μακεδονία είναι μια χώρα με χαμηλή παραγωγική βάση και ως εκ τούτου, η ζήτηση για εισαγόμενα προϊόντα είναι μεγάλη. Η αγορά της Βόρειας Μακεδονίας δεν θεωρείται ιδιαίτερα προστατευτική (με εξαίρεση ορισμένους κλάδους πχ. οινοποιητικός, μελισσοκομικός κλπ) και εν γένει, δεν παρατηρούνται γραφειοκρατικές ή μη γραφειοκρατικές διαδικασίες, οι οποίες να λειτουργούν αποτρεπτικά για το εξωτερικό εμπόριο. Συγκεκριμένα, όσον αφορά στα φυτοϋγειονομικά και κτηνιατρικά πιστοποιητικά είναι στις περισσότερες περιπτώσεις συμβατά με τα ευρωπαϊκά και συνεπώς δεν υφίστανται σοβαρά προβλήματα στον τομέα αυτό. Επίσης, σε γενικές γραμμές, δεν υπάρχουν εξεζητημένες προδιαγραφές για τις ετικέτες ή τη συσκευασία προϊόντων.

Στη Βόρεια Μακεδονία υπάρχουν αρκετά δίκτυα διανομής, αν και με μικρότερο βαθμό εξειδίκευσης απ' ό,τι στα κράτη μέλη ΕΕ. Στο λιανικό εμπόριο υπάρχει ένας μεγάλος αριθμός εμπορών και μικρά καταστήματα λιανικής πώλησης, καθώς και ορισμένες μεγάλες αλυσίδες σουπερμάρκετ και εμπορικά κέντρα. Επίσης, υπάρχει διαφοροποίηση στα δίκτυα διανομής, ανάλογα με τον κλάδο επιχειρηματικής δραστηριότητας. Σε κάποιες περιπτώσεις υπάρχουν μεγάλοι εισαγωγείς – διανομείς, ενώ σε άλλες η εισαγωγή προϊόντων γίνεται, είτε μέσω μικρών ανεξάρτητων διανομέων, είτε απ' ευθείας από την ενδιαφερόμενη εμπορική επιχείρηση.

Σε γενικές γραμμές, η αγορά είναι ακόμη ανώριμη ως προς την υποστήριξη πωλήσεων, την εξυπηρέτηση των πελατών και την εξυπηρέτηση μετά την πώληση.

Για την ανάπτυξη εμπορικών και επιχειρηματικών συνεργασιών συνιστάται σε κάθε περίπτωση επίσκεψη και γνωριμία με εισαγωγείς και δυνητικούς συνεργάτες, αφού προηγηθεί τηλεφωνική επικοινωνία, κατά προτίμηση στην τοπική γλώσσα, για καθορισμό συνάντησης. Οι εγχώριες επιχειρήσεις αποδίδουν μεγάλη σημασία στις διαπροσωπικές σχέσεις και απαιτείται η δημιουργία σχέσεων οικειότητας και εμπιστοσύνης για τη δημιουργία μιας μακροχρόνιας και ικανοποιητικής επιχειρηματικής συνεργασίας.

Από την μια πλευρά, η εγγύτητα των δύο χωρών, σε συνδυασμό με τη χαμηλή φορολογία και το φθινό εργατικό δυναμικό αποτελούν σημαντικά κριτήρια για την ανάπτυξη επενδυτικών σχεδίων στη Βόρεια Μακεδονία από ελληνικές επιχειρήσεις. Σημειώνεται ότι, η ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού χαρακτηρίζεται από υψηλό ποσοστό ατόμων σε παραγωγική ηλικία. Βεβαίως, στα ανωτέρω, θα πρέπει να συνεκτιμηθεί η σχετικά σταθερή αναπτυξιακή προοπτική της Βόρειας Μακεδονίας. Επίσης, δεν πρέπει να παραγνωρίζονται και οι αδυναμίες της αγοράς της Βόρειας Μακεδονίας οι οποίες αφορούν στην ύπαρξη υψηλού ποσοστού άτυπης οικονομίας, έλλειψη καταρτισμένου και εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού, εξ αιτίας κυρίως της μετανάστευσης (brain drain), έλλειψη επαρκών οργανωτικών και θεσμικών δομών και χαμηλή αποδοτικότητα της διοίκησης και της δικαιοσύνης, καθώς και μειωμένη πρόσβαση στη χρηματοδότηση.

Εντούτοις, η πρόσφατη ένταξη της χώρας στο NATO αποτελεί σημαντικό παράγοντα που επηρεάζει θετικά το επιχειρηματικό περιβάλλον, δημιουργώντας αίσθηση ασφάλειας και πολιτικής σταθερότητας. Επιπλέον, η διαδικασία ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, παρά τις δυσκολίες και τις καθυστερήσεις, αναμένεται να οδηγήσει στην υιοθέτηση του κεκτημένου ΕΕ και των ευρωπαϊκών κανόνων και προδιαγραφών. Σταδιακά, μέσα στα επόμενα έτη, η Βόρεια Μακεδονία θα πρέπει να εναρμονίσει το θεσμικό της πλαίσιο με το ευρωπαϊκό και ως εκ τούτου, αυτό θα δώσει περαιτέρω ώθηση στην ανάπτυξη επιχειρηματικών συνεργασιών. Επίσης, η ανάπτυξη υποδομών (ενεργειακά δίκτυα, οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο και υποδομές κλπ.) θα δημιουργήσει νέα δεδομένα, με θετική επίδραση στην εικόνα της χώρας, ως προς την προσέλκυση τόσο άμεσων ξένων επενδύσεων, όσο και τουριστών. Μια βασική πρόκληση είναι η περαιτέρω ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας, όσον αφορά στις δεξιότητες, στις ικανότητες και στα προσόντα, σύμφωνα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, γεγονός που δημιουργεί περαιτέρω επιχειρηματικές ευκαιρίες στον τομέα της παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών και κατάρτισης.

Παρά την έλλειψη ανεπτυγμένου διμερούς θεσμικού πλαισίου, η Ελλάδα αποτελεί σημαντικό εμπορικό εταίρο της Βόρειας Μακεδονίας. Επιπλέον, στον τομέα των ΑΞΕ η Ελλάδα διατηρείται σταθερά στην τρίτη θέση, παρά τη δυσμενή οικονομική συγκυρία τα τελευταία χρόνια.

Σε κάθε περίπτωση, συνιστάται η επικοινωνία των επιχειρήσεων με το Γραφείο ΟΕΥ – Σκοπίων πριν τη δραστηριοποίηση των ελληνικών επιχειρήσεων στην εδώ αγορά και η επίσκεψη του ιστότοπου “AGORA”, στον οποίο αναρτώνται χρήσιμες πληροφορίες για το εδώ επιχειρηματικό περιβάλλον.

4.1 Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών

Το Γραφείο ΟΕΥ εκτιμά ότι οι ακόλουθοι οικονομικοί κλάδοι έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη δραστηριοποίηση ελληνικών επιχειρήσεων στην εδώ αγορά:

Πίνακας 28: Προοπτική ανάπτυξης διμερούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών

A/A	Κλάδοι Ενδιαφέροντος	Ανάλυση - Αιτιολόγηση
1.	Τρόφιμα - ποτά	Οι εγχώριοι καταναλωτές επιδεικνύουν αυξανόμενο ενδιαφέρον για τα ελληνικά προϊόντα, καθώς τα θεωρούν ποιοτικά και πιστοποιημένα σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές προδιαγραφές. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον δείχνουν για τα γαλακτοκομικά και τυροκομικά προϊόντα, το ελαιόλαδο και τα προϊόντα αυτού, τις ελιές, τα κατεψυγμένα προϊόντα ζύμης. Τα ελληνικά ψάρια και θαλασσινά προσελκύουν επίσης το ενδιαφέρον των καταναλωτών, καθώς η εδώ αγορά υστερεί στον τομέα. Ως προς τα ποτά ενδιαφέρον υπάρχει για τα αποστάγματα (ούζο και τσίπουρο).
2.	Ενέργεια, με έμφαση στις ΑΠΕ	Η εγχώρια αγορά των φωτοβολταϊκών και εν γένει των ηλιακών θερμικών συστημάτων παρουσιάζει μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης. Δυνητικές συνεργασίες: -Συμμετοχή σε ενεργειακά έργα, όπως η κατασκευή υδροηλεκτρικών σταθμών και φραγμάτων. -Μεταφορά τεχνογνωσίας στον τομέα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ). -Ανάπτυξη κοινών έργων στον τομέα των ΑΠΕ, όπου η Ελλάδα διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα, κυρίως στον τομέα των φωτοβολταϊκών, ενεργειακής απόδοσης κτηρίων, καθαρών τεχνολογιών.
3.	Υποδομές και κατασκευαστικός τομέας – Δομικά υλικά	Δυνητικές συνεργασίες: -Συμμετοχή ελληνικών εταιρειών σε διαγωνισμούς για έργα υποδομών (π.χ. οδικά, σιδηροδρομικά). -Συμμετοχή σε ενεργειακά έργα, όπως η κατασκευή υδροηλεκτρικών σταθμών και φραγμάτων. -Προμήθεια ασφαλτικών, πετρελαϊκών και άλλων χημικών προϊόντων για τη στεγανοποίηση και τη θερμική μόνωση σε μεγάλα έργα υποδομών. -Προμήθεια ελληνικών δομικών υλικών & εξοπλισμού για την υλοποίηση κατασκευαστικών έργων.
4.	Τελωνειακή συνεργασία	Η εδώ Κυβέρνηση τοποθετεί μεταξύ των προτεραιοτήτων της εθνικής στρατηγικής μεταφορών τη δημιουργία ανταγωνιστικών και ασφαλών διαδρομών διαμετακόμισης, που διέρχονται από το έδαφός της, ώστε να εκμεταλλευτεί το πλεονέκτημά της, σε σύγκριση με πολύ μεγαλύτερες θαλάσσιες διαδρομές και να μπορέσει να διαδραματίσει κομβικό ρόλο στις εμπορευματικές μεταφορές της Ν.Α Ευρώπης. Εκ των προτεραιοτήτων της κυβερνητικής ατζέντας είναι η διερεύνηση δημιουργίας κοινού διασυνοριακού σημείου ελέγχων (One stop shop), κυρίως στο συνοριακό σημείο διέλευσης Ευζώνων-Bogorodica από όπου περνά η πλειοψηφία των φορτηγών, με στόχο τη μείωση των γραφειοκρατικών διαδικασιών και του χρόνου αναμονής.
5.	Τουρισμός	Παρατηρείται σταδιακά αυξανόμενο ενδιαφέρον εδώ πλευράς για νησιωτικούς προορισμούς και εξερεύνηση άλλων περιοχών της Ελλάδας.
6.	Τομέας Καινοτομίας και Τεχνολογικής	Αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της Θεσσαλονίκης και του ρόλου που μπορεί να διαδραματίσει ως περιφερειακό κέντρο ανάδειξης της καινοτομίας στη Ν.Α. Ευρώπη, με στόχο την ενίσχυση της εξωστρέφειας των ΜΜΕπιχειρήσεων, της διεθνοποίησης

<p>Ανάπτυξης -Νεοφυής επιχειρηματικότητα</p>	<p>των ελληνικών εταιρειών, της συνένωσης της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας με πανεπιστημιακά ιδρύματα και start ups και κυρίως διασύνδεσης των υφιστάμενων δομών του χώρου με την ελληνική και διεθνή αγορά.</p> <p>Ενδιαφέρον εντοπίζεται στην παροχή τεχνολογίας για την ανάπτυξη οικοσυστήματος νεοφυούς επιχειρηματικότητας, αλλά και ψηφιακών υποδομών.</p>
--	---

Πέραν των ως άνω πεδίων δυνητικής ενίσχυσης των οικονομικών – εμπορικών σχέσεων, δυνατότητες εμβάθυνσης της διμερούς συνεργασίας προσφέρονται και στο πλαίσιο των χρηματοδοτούμενων από την ΕΕ προγραμμάτων:

Μηχανισμός Προενταξιακής Βοήθειας III (IPA III) της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο συνολικός προϋπολογισμός του IPA II (προγραμματική περίοδος 2014-2020) για τη Βόρεια Μακεδονία ανήλθε σε 664,2 εκατ. ευρώ, από 622,5 εκατ. ευρώ κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο (IPA I – 2007-2013). Οι τομείς της προενταξιακής βοήθειας και η ενδεικτική κατανομή πόρων, στο πλαίσιο του IPA II, διαμορφώθηκαν ως εξής: «Δημοκρατία και Διακυβέρνηση» (122,9 εκατ. ευρώ), «Κράτος Δικαίου και Θεμελιώδη Δικαιώματα» (83 εκατ. ευρώ), «Περιβάλλον και Προστασία από κλιματική αλλαγή» (112,9 εκατ. ευρώ), «Μεταφορές» (112,9 εκατ. ευρώ) «Ανταγωνιστικότητα και Καινοτομία» (73 εκατ. ευρώ), «Εργασία, Κοινωνικές πολιτικές, Εκπαίδευση» (53,2 εκατ. ευρώ) και «Γεωργία και Αγροτική ανάπτυξη» (106,3 εκ ευρώ). Σημειώνεται ότι η Βόρεια Μακεδονία συμμετέχει επίσης στο Πρόγραμμα πολλαπλών Δικαιούχων (2014-2020) για περιφερειακά έργα, το οποίο έχει συνολικό προϋπολογισμό 2,9 δισ. ευρώ.

Μετά το ξέσπασμα του COVID-19, ξεκίνησε ένας σημαντικός επαναπροσανατολισμός και επαναπρογραμματισμός των κεφαλαίων IPA, με τον διττό στόχο να βοηθήσει τη Βόρεια Μακεδονία να αποκτήσει προμήθειες και εξοπλισμό υγείας έκτακτης ανάγκης το συντομότερο δυνατό, και να αντιμετωπίσει την κοινωνική και οικονομική επίπτωση της κρίσης βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα. Αυτή η διαδικασία επαναπρογραμματισμού συμβαδίζει με την ανακοίνωση της ΕΕ για την ανταπόκρισή της στην πανδημία COVID-19 (Communication on the global EU response to COVID 19 - JOIN (2020) 11 final), που εγκρίθηκε στις 8 Απριλίου 2020 και την ανακοίνωση για τη στήριξη των Δυτικών Βαλκανίων στην αντιμετώπιση της εξάπλωσης του COVID-19 και την ανάκαμψη μετά την πανδημία.

Ως προς τις στρατηγικές προτεραιότητες και στόχους της Βόρειας Μακεδονίας στο πλαίσιο σύνταξης της Στρατηγικής Απόκρισης της χώρας για το IPA III (IPA III Strategic Response North Macedonia), έμφαση δίδεται στις θεματικές προτεραιότητες για τον ανταγωνισμό και την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς: ανάπτυξη του δημόσιου τομέα, εμπόριο, έρευνα και καινοτομία. Σημειώνεται ότι, στο πλαίσιο της θεματικής προτεραιότητας «Ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα, του εμπορίου, της έρευνας και της καινοτομίας» έχουν υιοθετηθεί από τη χώρα οι στόχοι του Θεματολογίου 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη, βιομηχανία, οικονομία και υποδομές, μείωση ανισοτήτων, υπεύθυνη κατανάλωση και παραγωγή).

Ειδικότερα, σύμφωνα με τις στρατηγικές προτεραιότητές της, η Βόρεια Μακεδονία επιδιώκει τη χρηματοδοτική συνδρομή της ΕΕ για την επίτευξη των ακόλουθων στόχων:

- Προετοιμασία της χώρας για την ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά, βελτίωση του κανονιστικού και θεσμικού πλαισίου για τη λειτουργία και δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων και την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων.

- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, ενίσχυση των εξαγωγών και της διαφοροποίησης, διεθνοποίηση της οικονομίας, αντιμετωπίζοντας παράλληλα τις προκλήσεις της κυκλικής / πράσινης οικονομίας.
- Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας της οικονομίας σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.

Προγράμματα Μεταρρύθμισης Δημόσιας Διοίκησης (PAR)/ Μεταρρύθμισης Δημοσιονομικής Διαχείρισης (PFM)

Η Κυβέρνηση της Βόρειας Μακεδονίας έχει υιοθετήσει, στο πλαίσιο του μεταρρυθμιστικού της σχεδιασμού, τα προγράμματα για τη μεταρρύθμιση της Δημόσιας Διοίκησης (PAR) και της δημοσιονομικής διαχείρισης (PFM).

Πρόγραμμα διασυνοριακής συνεργασίας Ελλάδας – Βόρειας Μακεδονίας 2014 – 2020

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα Ελλάδος – Βόρειας Μακεδονίας 2014-2020, συνολικού προϋπολογισμού 45 εκατ. ευρώ, είχε δύο άξονες προτεραιότητας: (α) την «Ανάπτυξη και ενίσχυση της τοπικής οικονομίας» και (β) την «Προστασία του Περιβάλλοντος - Μεταφορές».

Το νέο πρόγραμμα διασυνοριακής συνεργασίας Ελλάδας – Βόρειας Μακεδονίας της ΕΕ για το 2021-2027 τελεί υπό διαμόρφωση. Σκοπός του Προγράμματος είναι η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων και της κοινωνίας των πολιτών εκατέρωθεν των συνόρων Ελλάδας - Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας για την από κοινού προώθηση της ανάπτυξης της περιοχής.

Οικονομικό και Επενδυτικό Σχέδιο για τα Δυτικά Βαλκάνια της ΕΕ

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε ένα ολοκληρωμένο **οικονομικό και επενδυτικό σχέδιο για τα Δυτικά Βαλκάνια, ύψους έως και 9 δισ. ευρώ**, το οποίο αποσκοπεί στην τόνωση της μακροπρόθεσμης οικονομικής ανάκαμψης της περιοχής, τη στήριξη της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, την προώθηση της περιφερειακής ολοκλήρωσης και σύγκλισης με την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ειδικότερα, σύμφωνα με ανακοίνωση της ΕΕ, το εν λόγω Σχέδιο προβλέπει δράσεις γύρω από πέντε πυλώνες: i) η δράση για το κλίμα, συμπεριλαμβανομένων της απανθρακοποίησης, της ενέργειας και της κινητικότητας, ii) η κυκλική οικονομία, για την αντιμετώπιση ιδίως των αποβλήτων, της ανακύκλωσης, της βιώσιμης παραγωγής και της χρήσης των πόρων, iii) η βιοποικιλότητα, με σκοπό την προστασία και την αποκατάσταση του φυσικού πλούτου της περιοχής, iv) η καταπολέμηση της ρύπανσης του αέρα, των υδάτων και του εδάφους και v) τα βιώσιμα συστήματα τροφίμων και οι αγροτικές περιοχές. Η ψηφιοποίηση θα αποτελέσει βασικό καταλύτη για τους ανωτέρω πέντε πυλώνες σύμφωνα με την έννοια της διπλής πράσινης και ψηφιακής μετάβασης.

Επιπλέον, το Σχέδιο προσδιορίζει δέκα επενδυτικές εμβληματικές πρωτοβουλίες για τη στήριξη μεγάλων οδικών και σιδηροδρομικών συνδέσεων στην περιοχή, την ανανεώσιμη ενέργεια και τη μετάβαση από τον άνθρακα, την ανακαίνιση δημόσιων και ιδιωτικών κτιρίων για την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης και τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, τις υποδομές διαχείρισης αποβλήτων και λυμάτων, καθώς και την ανάπτυξη ευρυζωνικών υποδομών. Άλλες εμβληματικές πρωτοβουλίες περιλαμβάνουν αυξημένες επενδύσεις στον ιδιωτικό τομέα για την τόνωση της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας, ιδίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, καθώς και εγγυήσεις για τη νεολαία.

Διαγωνισμοί - Προμήθειες

Σημειώνεται ότι το Γραφείο ΟΕΥ – Σκοπίων εκδίδει σε τακτά χρονικά διαστήματα ενημερωτικά δελτία που αφορούν στις τρέχουσες προκηρύξεις διαγωνισμών, τα οποία αναρτώνται στον διαδικτυακό τόπο «AGORA» (www.agora.mfa.gr - επιλογή Γραφείο ΟΕΥ Σκοπίων) και αποστέλλεται σε ελληνικά Επιμελητήρια και φορείς.

Όσοι ενδιαφέρονται να ενημερώνονται άμεσα για τους διαγωνισμούς και τις προμήθειες στη Βόρεια Μακεδονία μπορούν να εγγραφούν στην υπηρεσία “Newsletter” του “AGORA” και να ζητήσουν να λαμβάνουν τη δική τους προσωποποιημένη ενημέρωση σε ημερήσια, εβδομαδιαία ή μηνιαία βάση: <http://www.agora.mfa.gr/component/users/?view=registration&Itemid=949>

4.2 Προοπτική προσέλκυσης επενδύσεων

Όπως αναφέρεται και ανωτέρω, η Βόρεια Μακεδονία είναι κατεχοχόν χώρα προσέλκυσης επενδύσεων. Παρά ταύτα, εντείνεται το τελευταίο χρονικό διάστημα το ενδιαφέρον πολιτών της Βόρειας Μακεδονίας για αγορά ακινήτων (κυρίως τουριστικών) στην Ελλάδα (π.χ. Χαλκιδική).

Πίνακας 29: Προοπτική προσέλκυσης επενδύσεων από τη Βόρεια Μακεδονία

A/A	Κλάδοι ενδιαφέροντος	Ανάλυση – Αιτιολόγηση
1	Αγορά ακινήτων (κυρίως τουριστικών σε Ελλάδα)	Το ενδιαφέρον πολιτών της Βόρειας Μακεδονίας για αγορά ακινήτων κυρίως σε τουριστικές περιοχές της Β. Ελλάδας (π.χ. Χαλκιδική) βαίνει αυξανόμενο τα τελευταία χρόνια.

4.3 Προτάσεις δράσεων ενίσχυσης εξωστρέφειας

Προτεινόμενες δράσεις για την ανάπτυξη του διμερούς εμπορίου στους τομείς που αναφέρονται ανωτέρω είναι οι ακόλουθες:

Δράσεις για Επενδύσεις και Επιχειρηματική Συνεργασία

- Διοργάνωση προωθητικής ενέργειας «Εβδομάδα ελληνικών τροφίμων 2021», με τη συμμετοχή καταστημάτων της Βόρειας Μακεδονίας (κυρίως με έδρα στην πόλη των Σκοπίων) που εμπορεύονται ελληνικά προϊόντα. Πρόκειται ουσιαστικά για επανάληψη επιτυχημένης δράσης που πραγματοποιήθηκε εντός του 2020.
- Σεμινάριο (διαδικτυακό) για την ελληνική διατροφή και τη σημασία της για την υγεία και ευεξία.
- Διοργάνωση εκδήλωσης για την παρουσίαση του εγχώριου επιχειρηματικού περιβάλλοντος με παρουσιάσεις εστιασμένες στο εταιρικό δίκαιο της χώρας, το λογιστικό σύστημα, τη φορολογία κλπ.
- Εργαστήρι (διαδικτυακό) για τις τελωνειακές διαδικασίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εξαγωγείς και εισαγωγείς.
- Διοργάνωση δράσης δικτύωσης (διαδικτυακής) με ελληνικό οικοσύστημα νεοφυούς επιχειρηματικότητας.
- Συνεργασία και κοινές δράσεις με την Ένωση Ελληνικών Επιχειρήσεων της Βόρειας Μακεδονίας.
- Συμμετοχή του Γραφείου ΟΕΥ σε τυχόν κλαδικές Εκθέσεις και εκδηλώσεις διάφορων κλαδικών φορέων.

- Πραγματοποίηση συναντήσεων με επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στην εγχώρια αγορά, για την προώθηση της δραστηριοποίησής τους ή την επίλυση προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στην ανάπτυξη της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας.

Σημείωση: Η διοργάνωση εκδηλώσεων κοινωνικής δικτύωσης μεταξύ εκπροσώπων της επιχειρηματικής κοινότητας και της τοπικής διοίκησης, των εδώ διεθνών οργανισμών και των τοπικών κέντρων λήψης απόφασης, θα εξαρτηθεί από την εξέλιξη της υγειονομικής κρίσης και των επακόλουθων περιοριστικών κυβερνητικών μέτρων.

Δράσεις για Επιχειρηματικές Αποστολές

- Διοργάνωση επιχειρηματικών συναντήσεων και ad hoc επισκέψεων Ελλήνων επιχειρηματιών.

Σημείωση: Η διοργάνωση επιχειρηματικών αποστολών αναστάλει το 2020 εξ αιτίας των επιπτώσεων της πανδημίας και των επακόλουθων περιοριστικών κυβερνητικών μέτρων. Σχετικός προγραμματισμός θα εξαρτηθεί από τις εξελίξεις σχετικά με την υγειονομική κρίση.

Λοιπές δράσεις

- Εκπόνηση ερευνών αγοράς.
- Σύνταξη σημειώματος και συνεχής ενημέρωση για ενεργειακές εξελίξεις και έργα ΑΠΕ.
- Ενημέρωση της ελληνικής επιχειρηματικής κοινότητας για θέματα οικονομικού, επενδυτικού και επιχειρηματικού ενδιαφέροντος, μέσω ενημερωτικών και δελτίων διαγωνισμών, σε τακτική βάση.
- Συμμετοχή σε εκδηλώσεις πληροφόρησης επιχειρηματιών που διοργανώνονται στην Ελλάδα, είτε από το Υπουργείο Εξωτερικών - Β8 Δ/ση (Ημέρες Πληροφόρησης), είτε από επιμελητήρια και άλλους επιχειρηματικούς φορείς.
- Καταγραφή εδώ ενδιαφέροντος για πραγματοποίηση κοινών δράσεων προώθησης θεματικού τουρισμού και διασύνδεσης αρμοδίων φορέων (ιαματικός, θρησκευτικός, αθλητικός και ορειβατικός τουρισμός κ.α).
- Δράση δικτύωσης μεταξύ τουριστικών ενώσεων και φορέων, καθώς και ξενοδοχείων και του ιδιωτικού τομέα.

Σημείωση: Η διοργάνωση δράσεων με φυσική παρουσία είχε ανασταλεί το 2020 εξ αιτίας των επιπτώσεων της πανδημίας και των επακόλουθων περιοριστικών κυβερνητικών μέτρων. Τυχόν μελλοντικές δράσεις ενδέχεται περιορισθούν σε διαδικτυακού τύπου διοργάνωση, ανάλογα με τις εξελίξεις σχετικά με την υγειονομική κρίση.

Δράσεις για την Άρση των Εμποδίων Πρόσβασης στην Αγορά

- Συναντήσεις και έγγραφες παρεμβάσεις σε εδώ Αντιπροσωπεία ΕΕ για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και άρση τυχόν δυσλειτουργιών, όπως αυτές καταγράφονται από εδώ δραστηριοποιούμενες ελληνικές επιχειρήσεις.
- Συναντήσεις με ομολόγους από άλλες χώρες μέλη της ΕΕ προκειμένου να δημιουργηθεί συναντίληψη ως προς την κοινή διαχείριση προτάσεων και δράσεων με στόχο την βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος.
- Συναντήσεις και έγγραφες παρεμβάσεις σε τελωνειακές αρχές για την άρση εμποδίων στη διακίνηση προϊόντων και την διευθέτηση δυσλειτουργιών ή παρακωλήσεων (ειδικότερα ως προς τους φυτουγειονομικούς έλεγχους, την μετακίνηση ευπαθών και επικίνδυνων προϊόντων κλπ).

→ Συναντήσεις με εδώ Επιμελητήρια και Υπουργεία Οικονομίας και Οικονομικών για επίλυση ad hoc θεμάτων που αντιμετωπίζουν ελληνικές επιχειρήσεις κατά τη δραστηριοποίησή τους στην εδώ αγορά.

4.4 Προτάσεις ενίσχυσης διμερούς θεσμικού πλαισίου

Όπως προαναφέρθηκε, το διμερές οικονομικό και εμπορικό θεσμικό πλαίσιο μεταξύ Ελλάδος και Βόρειας Μακεδονίας είναι ελλειμματικό, εξ αιτίας του μέχρι πρότινος ονοματολογικού ζητήματος. Η υπογραφή της Συμφωνίας των Πρεσπών στις 17 Ιουνίου 2018, η οποία ετέθη σε ισχύ στις 12 Φεβρουαρίου 2019 (τερματίζοντας την Ενδιάμεση Συμφωνία του 1995), δημιούργησε τις προϋποθέσεις για την περαιτέρω διεύρυνση του διμερούς συμβατικού πλαισίου.

Οι κυριότεροι τομείς, στους οποίους θα μπορούσε η διμερής συνεργασία να αναπτυχθεί θεσμικά είναι οι ακόλουθοι: μεταφορές, ενέργεια, τελωνειακή και φορολογική συνεργασία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον και υδάτινοι πόροι, επικοινωνίες, τεχνολογία και τουρισμός.

5 Παράρτημα

5.1 Χρήσιμες διευθύνσεις

1. Ελληνικές Αρχές

ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

Borka Taleski 6, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3219260

E-mail: gremb.sko@mfa.gr

ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΟΞΕΝΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

Borka Taleski 6, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3219280

E-mail: grcon.sko@mfa.gr

ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ (Ο.Ε.Υ.) ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

Borka Taleski 6, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3129456, 3129458

E-mail: ecocom-skopje@mfa.gr

Web: www.agora.mfa.gr

ΓΡΑΦΕΙΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ

Borka Taleski 6, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3213514

E-mail: pdo.skopje@mfa.gr

ΓΕΝΙΚΟ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ

Tomaki Dimitroski 39, 7000 Bitola

Τηλ. +389.47.237340, 237350

E-mail: grofficebitola@mfa.gr

2. Αρχές της Βόρειας Μακεδονίας

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (National Bank of the Republic of North Macedonia)

Kuzman Josifovski Pitu 1, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3108108

Web: www.nbrm.mk

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΕΛΩΝΕΙΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (Customs Administration of the Republic of North Macedonia)

Str. Lazar Licenoski 13, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3224342

Web: www.customs.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Jurij Gagarin 15, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3085347

Web: www.economy.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Dame Gruev 12, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3255300

Web: www.finance.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Plostad Crvena Skopska Opstina 4, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3145497

Web: www.mtc.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΠΟΡΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Aminta Treti 2, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3134477

Web: www.mzsv.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Filip Vtori M. 7, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3115266

Web: www.mfa.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Orce Nikolov 116, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3282042

Web: www.morm.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

50 Divizija 14, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3112500

Web: www.zdravstvo.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Dame Gruev 14, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3106212

Web: www.mtsp.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Sv. Kiril I Metodij 54, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3117896

Web: www.mon.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Gjuro Gjakovik 61, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3240500

Web: www.kultura.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Dimitrie Cupovski 9, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3116493

Web: www.pravda.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Dimce Mircev 9, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3117222

Web: www.mvr.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Plostad Presveta Bogorodica 3, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2. 3225237

Web: www.moep.gov.mk

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Kiril I Metodij 54, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2. 3253921

Web: www.mls.gov.mk

ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (State Statistical Office)

Str. Dame Gruev 4, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3295600

Web: www.stat.gov.mk

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Kej Dimitar Vlahov 4, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3120132

Web: www.apprm.gov.mk

ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Str. 11 Oktomvri No.25, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3103601

Web: www.ippo.gov.mk

3. Εμπορικά & Βιομηχανικά Επιμελητήρια

ΕΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Blvd. 11 Oktomvri no. 25-7 / 707, Skopje

Πρόεδρος: Άρης Βλάχος

Τηλ. +389 70 388 468

E-mail Προέδρου: a.vlachos@hba.mk

Web: www.hba.mk

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (Economic Chamber)

Str. Dimitrije Cupovski 13, 1000 Skopje

Τηλ: +389.2.3244.000

E-mail: ic@mchamber.mk

Web: www.mchamber.mk

ΕΝΩΣΗ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΩΝ (Association Of Chambers Of Commerce)

Str. Crvena Skopska Opstina 10, 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.3091440

E-mail: info@chamber.mk

Web: www.chamber.mk

NORTH-WEST ECONOMIC CHAMBER

Str. Dimitrije Cupovski 13, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3239252

E-mail: info@oemvp.org

Web: www.oemvp.org

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ (Regional Chamber of Commerce in Bitola)

Str. 1 Maj bb, 7000 Bitola

Τηλ. +389.47.225.088

E-mail: regiobt@mchamber.mk

ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΜΙΚΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (Small Business Chamber)

Str. Jane Sandanski 113, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.2448077

E-mail: info@sbch.org.mk / Web: www@sbch.org.mk

4. Τράπεζες

STORANSKA BANKA AD (ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ)

Mr. Diomidis Nikolettopoulos

Str. 11 Oktomvri 7, 1000 Skopje, P.O. BOX 582

Τηλ.: +389.2.3295295

Web: www.stb.com.mk

KOMERCIJALNA BANKA A.D.

Orce Nikolov 3, 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.3168168

Web: www.kb.com.mk

NLB TUTUNSKA BANKA A. D.

Str. Majka Tereza 1, 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.15 600

Web: www.nlbtb.com.mk

OHRIDSKA BANKA AD

Orce Nikolov 54, 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.3167699

Web: www.ohridskabanka.mk

HALK BANKA AD

Bldv. Sv. Kiril I Metodij 54, 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2. 3240800

Web: www.halkbank.mk

PROCREDIT BANK

Manapo 7, 1000 Skopje

Τηλ: +389.2.2446000

Web: www.pcb.mk

5. Διοργανωτές Εκθέσεων

/Δεν υπάρχουν στοιχεία

6. Ξενοδοχεία

HOTEL PARK & SPA

Str.1732 br.4/5, 1000 Skopje

Τηλ.: +389.70 377 948

E-mail: reservations@parkhotel.mk

Web: www.parkhotel.mk

MARRIOTT

Centralen plostad 7,1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.5102510

E-mail: Skopje.reservations@marriott.com

Web: www.marriotthotels.com

DOUBLE TREE BY HILTON SKOPJE

Bulevar ASNOM 17, 1000Skopje

Τηλ.: +389.2. 240 0800

E-mail: reservations@hiltonskopje.com

Web: <http://www.dtskopje.doubletreebyhilton.com/>

HOTEL RUSSIA

bul.ASNOM 1, 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.2400030

E-mail: info@hotelrussia.mk

Web: www.hotelrussia.mk

ALEXANDAR PALACE

Bul. 8-mi Septemvri b.b., 1000 Skopje

Τηλ.: +389.2.3092392

E-mail: info@aleksandarpalace.com.mk

Web: www.aleksandarpalace.com.mk

HOLIDAY INN SKOPJE

Mosa Pijade 2, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 32.92.929

E-mail: hiskopje@holiday-inn.com.mk

Web: <https://www.ihg.com/holidayinn/hotels/us/en/skopje/skpmp/hoteldetail>

HOTEL STONEBRIDGE

Kej Dimitar Vlahov no.1, 1000 Skopje

Τηλ.: + 389 2 32 44 900

E-mail: info@stonebridge-hotel.com / Web: www.stonebridge-hotel.com

HOTEL PANORAMIKA

Todor Aleksandrov 57, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 6092222

E-mail: info@hotel-panoramika.com

Web: www.hotel-panoramika.com

7. Διπλωματικές Αποστολές**EMBASSY OF THE REPUBLIC OF ALBANIA**

Slavej Planina 2, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3246 726

E-mail: embassy.skopje@mfa.gov.al

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF AUSTRIA

Mile Popjordanov 8, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3083 400

E-mail: skopje-ob@bmeia.gv.at

EMBASSY OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

str. 20 Oktomvri No 15, 1000 Skopje

Τηλ.: + 389 2 3086 216

E-mail: skopje@ambasadabih.org.mk

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF BULGARIA

Zlatko Shnajder str. No 3, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3229 444

E-mail: secretary@bgemb.org.mk

EMBASSY OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

Lermontova No.2, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3110 390

E-mail: chinaemb_mk@mfa.gov.cn

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF CROATIA

Bukureshka No.91, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3248 170

E-mail: croemb.skopje@mvep.hr

EMBASSY OF THE CZECH REPUBLIC

Periša Saveljik No.3, 1000 Skopje

Τηλ.: + 389 2 3109 805

E-mail: skopje@embassy.mzv.cz

EMBASSY OF THE FRENCH REPUBLIC

Todor Aleksandrov 165, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3244 300

E-mail: franamba@mt.net.mk

EMBASSY OF THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY

Lerinska 59, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3093 900
E-mail: info.@skop.auswaertiges-amt.de

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF HUNGARY

Mirka Ginova No. 27, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3092 066
E-mail: mission.skp@mfa.gov.hu

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF ITALY

8 Udarna Brigada 22, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3236 500
E-mail: segreteria.skopje@esteri.it

EMBASSY OF JAPAN

Bul. Filip Vtori M. 3, Soravia Center Skopje, Floor 6, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3118 063
E-mail: info@sk.mofa.go.jp

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF KOSOVO

Samoilova 136, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 32 90 320
E-mail: embassy.macedonia@rks-gov.net

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF MONTENEGRO

Vasil Stefanovski 7, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3227 277
E-mail: macedonia@mfa.gov.me

EMBASSY OF THE KINGDOM OF THE NETHERLANDS

Aminta III 69 -71, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3129 319
E-mail: SKO@minbuza.nl

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF POLAND

Dimitar Pandilov 2a, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 324 88 20
E-mail: skopje.amb.sekretariat@msz.gov.pl

EMBASSY OF THE STATE OF QATAR

St Cyril and Methodius str. No. 7, 5th Floor, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 3211 500
E-mail: skopje@mofa.gov.qa

EMBASSY OF ROMANIA

Rajko Zinzifov 42, 1000 Skopje
Τηλ.: +389 2 322 80 55
E-mail: skopje@mae.ro

EMBASSY OF THE RUSSIAN FEDERATION

Pirinska 44, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3117 160

E-mail: skopje@mid.ru

EMBASSY OF REPUBLIC OF SERBIA

Pitu Guli 8, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3129 298

E-mail: srbamb@unet.com.mk

EMBASSY OF THE SLOVAK REPUBLIC

Budimpeštanska 39, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3090 360

E-mail: emb.skopje@mzv.sk

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF SLOVENIA

Dane Krapcev No. 6a, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 317 87 30

E-mail: sloembassy.skopje@gov.si

EMBASSY OF THE KINGDOM OF SPAIN

27 Mart, 7, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3220 717

E-mail: emb.skopje@maec.es

EMBASSY OF THE KINGDOM OF SWEDEN

8 Udarna Brigada 2, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3297 880

E-mail: ambassaden.skopje@gov.se

EMBASSY OF SWITZERLAND

Maksim Gorki 19, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3103 310

E-mail: skopje@eda.admin.ch

EMBASSY OF THE REPUBLIC OF TURKEY

Slavej Planina bb, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 310 47 10

E-mail: embassy.skopje@mfa.gov.tr

EMBASSY OF UKRAINE

Albert Shvajcer 7-9, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3178 120

E-mail: emb_mk@mfa.gov.ua

BRITISH EMBASSY

Todor Aleksandrov 165, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3299 299

E-mail: britishembassyskopje@fco.gov.uk

EMBASSY OF THE UNITED STATES OF AMERICA

Str. Smoilova 21, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3102 000

8. ΓΡΑΦΕΙΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ ΤΗΣ Ε.Ε. ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ (EU DELEGATION)

Sv. Kiril I Metodij 52 B, 1000 Skopje

Τηλ.: +389 2 3248 500

E-mail: delegation-north-macedonia@eeas.europa.eu

Web: https://eeas.europa.eu/delegations/republic-north-macedonia_en

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ (THE WORLD BANK OFFICE IN SKOPJE)

Str. Leninova 34, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2. 5515 230

Web: www.worldbank.org.mk

ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ (IMF OFFICE IN SKOPJE)

Kompleks Banki b.b., 1000 Skopje

Τηλ. +389.2. 3121 034

Web: www.imf.org

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (EBRD)

Soravia Centar Skopje, Filip Vtori M. no.3,VII floor., 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3297.800

Web: www.ebrd.org

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΤΩΝ ΗΠΑ ΣΤΑ ΣΚΟΠΙΑ (USAID)

Samoilova 21, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.310 2000

Web: <https://www.usaid.gov/north-macedonia>

9. ΦΟΡΕΙΣ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΡΟΣΕΛΚΥΣΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ (Agency for foreign investments and export promotion of the Republic of North Macedonia)

Nikola Varcarov 7, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2. 3 100 111

Web: <http://investnorthmacedonia.gov.mk/>

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΖΩΝΩΝ (DTIDZ-FREE ZONES AUTHORITY)

Partizanski Odredi Blvd. No.2, P.O.Box 311, 1000 Skopje

Τηλ. +389 2 311 11 66

E-mail: info@fez.gov.mk

www.fez.gov.mk

10. ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ - ΝΟΜΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

Str. Dame Gruev 3, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2. 3212 452
Web: www.mba.org.mk

ΕΝΩΣΗ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΩΝ

Bldv. 8 Septemvri No.2, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3115.816
Web: www.nkrm.org.mk

EGNA LAW FIRM - NAVRIDIS & ASSOCIATES (εταιρεία ελληνικών συμφερόντων)

Gjuro Gjakovik 20/1-10 1000 Skopje
Τηλ. +389 23236000
E-mail: infoskop@navridis.com

IKPR ROKAS & PARTNERS (εταιρεία ελληνικών συμφερόντων)

68 Orce Nikolov Str., 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2.3298.280
E-mail: skopje@rokas.com
Web: www.rokas.com

ADVOKATSKO DRUSTVO TRPENOSKI

Aminta III 37 kat 7/22, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2.3229 807
Web: www.adtrpenoski.com.mk

LAW OFFICE MR. NENAD JANICEVIKJ

bul. Koco Racin 38-1/5, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3166629;
Mob. +389.75.407210

LAW OFFICE MR. TRAJCE KITANOVSKI & MR. VLATKO KITANOVSKI

Aminta III 4/2, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2.3225.362
E-mail: advokat_kitanovski@yahoo.com

LAW OFFICE MR. KRISTIЈAN POLENAK

Str. Orce Nikolov 98, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 3114 737
E-mail: info@polenak.com.mk

LAW OFFICE MARKOVSKA-ANDREVSKI

Orce Nikolov 75, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 3129 240
Web: <https://m-a.mk/>

LAW OFFICE DIMITROV GEORGI

Ivo Lola Ribar 57-1/6, 1000 Skopje

Τηλ. +389 2 3230 789

E-mail: info@dimitrov.com.mk

Web: http://georgidimitrov.com/

LAW OFFICE KARANOVIC I NIKOLIC

Partizanski Odredi No.14, 1000 Skopje

Τηλ. +389 2 322 3870

Web: www.karanovic-nikolic.com

LAW OFFICE BEGOVA - DEANOSKI

Str. Nikola Trimpare no.39/1, 1000 Skopje

Τηλ. +389 2 3222 325

E-mail: info@begova.com.mk

Web:www.begova.com.mk

LAW OFFICE VUKSANOVIC

Str. Nikola Trimpare no 12-5, 1000 Skopje

Τηλ. +389 71 238 319

E-mail: advokatoliver@vuksanovic.mk

Web: www.vuksanovic.mk

11. ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ & ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΛΟΓΙΣΤΩΝ – ΕΛΕΓΚΤΩΝ**EUROFAST GLOBAL** *(Εταιρεία Ελληνο-κυπριακών Συμφερόντων)*

Gjuro Gjakovik 20/1-10 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.2400225

E-mail: skopje@eurofast.eu

ERNST & YOUNG

Blvd. 8 Septemvri 18/3-4, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3113.310

Web: www.ey.com

KPMG

Vasil Adzilarski street, 7th floor Soravia Center, 1000 Skopje

Τηλ: +389 2 31 35 220

E-mail: kpmg@kpmg.com.mk

DELOITTE

Partizanski Odredi 15-a,1000 Skopje

Τηλ: +389 2 311 13 00

12. ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ**IDEA PLUS**

Str. Dimce Mircev 18, P.O.Box 161, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2.3109.055

E-mail: office@ideaplus.com.mk

PUBLICIS

Franklin Ruzvelt 37, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3297.670
E-mail: office@publicis.com.mk

SAATCHI & SAATCHI

Str. 11 Oktomvri 3/5, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2. 3297688
E-mail: office@saatchi.com.mk

13. ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ**ORBIT LTD.** (Εταιρεία Ελληνικών Συμφερόντων)

Str. 1632 No.53, 1000 Skopje
Τηλ.: +389.2. 2550-651
E-mail: stefanos.gigopoulos@orbit.mk

FERSHPED

Τηλ.: +389 2 3149444
E-mail: i.petrovski@fersped.com.mk
Web: www.fersped.com.mk

DENI INTERNATIONAL

St. 34 No.22 Ilinden, 1000 Skopje
Τηλ.: + 389 2 2550 960
E-mail: info@deniint.com.mk
Web:www.deniint.com.mk

14. ΓΡΑΦΕΙΑ ΕΚΤΕΛΩΝΙΣΤΩΝ**SKOPJESPED**

Str. 164 br.46, 1000 Skopje
Τηλ. +389.2.3134.560
E-mail: info@skopjesped.com
Web: www.skopjesped.com

VIKTORIJA SPED

Bosna i Hercegovina 3, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 2600605
E-mail: info@victoriasped.com.mk
Web: www.victoriasped.com.mk

MAKOSHPED

15-ti Korpus 3, p.fah 533, 1000 Skopje
Τηλ. +389 2 3171011
E-mail: info@makosped.com.mk
Web: www.makosped.com.mk

BOMI-10 LOGISTIC

ul.852 br.62 kompleks Gazela, 1000 Skopje

Τηλ. +389 2 2522200

E-mail: dispo@bomi10.com.mk

Web: www.bomi10.com.mk

15. ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗΣ ΠΡΟΣΛΗΨΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

VRABOTUVANJE

Ul. Vasil Gjorgov 24/1-5, 1000 Skopje

Τηλ. +389.2. 3118 823

E-mail: info@vrabotuvanje.com.mk

Web: www.vrabotuvanje.com.mk

HILL INTERNATIONAL

Anastas Mitrev 26/3, 1000 Skopje

Τηλ. +389 2 3296481

E-mail: hill@hill-international.com.mk

Web: www.hill.mk

DEKRA

Crvna Voda 7/1, 1000 Skopje

Τηλ. +389 2 3230952

E-mail: info@dekra.mk

Web: www.dekra.mk

5.2 Χρήσιμες πληροφορίες

Ημερομηνίες ορισμού οικονομικού και φορολογικού έτους Βόρειας Μακεδονίας

Οι ημερομηνίες που ορίζουν το οικονομικό και φορολογικό έτος στη Βόρεια Μακεδονία είναι η 1^η Ιανουαρίου και η 31^η Δεκεμβρίου κάθε έτους.

Συναλλαγματικές Ισοτιμίες:

Το 2020, η συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ προς το δηνάριο ήταν 1 προς 61,67 και του δολαρίου προς το δηνάριο 1 προς 54,13.

Η συναλλαγματική ισοτιμία δηναρίου – ευρώ είναι γενικώς σταθερή τα τελευταία χρόνια, χωρίς ιδιαίτερες διακυμάνσεις.

Είσοδος στη χώρα:

Για την είσοδο στη Βόρεια Μακεδονία έχει θεσπιστεί, από το 2008, για τους πολίτες της ΕΕ η άδεια εισόδου στη χώρα μόνο με ταυτότητα (για τους Έλληνες η νέου τύπου). Φυσικά, για την είσοδο στη χώρα μπορεί να χρησιμοποιηθεί και το διαβατήριο, χωρίς να απαιτείται κάποια θεώρηση (visa).

Κατά την περίοδο της πανδημίας του COVID-19 (2020-2021) ισχύουν ειδικές συνθήκες, ως προς την είσοδο και την έξοδο στη χώρα και διαφοροποιούνται για ιδιώτες, επιχειρηματίες, μεταφορείς προϊόντων και πολίτες ή κατόχους άδειας διαμονής, οι οποίες αλλάζουν συνεχώς ανάλογα με τις εξελίξεις. Για περισσότερες

πληροφορίες παρακαλείσθε όπως επικοινωνήσετε με το Προξενικό Γραφείο της Πρεσβείας Σκοπίων ως ακολούθως: gremb.sko@mfa.gr ή +389 (2) 32 19 260.

Ωράριο εργασίας και αργίες:

Ωράριο Εργασίας

Υπουργεία – Δημόσιες Υπηρεσίες	Δευτέρα-Παρασκευή: 08:30-16:30
Τράπεζες	Καθημερινά: 08:00-16:00 (08:00-18:00 ορισμένα καταστήματα) Σάββατο: 09:00-14:00 (ορισμένα καταστήματα)
Ιδιωτικές Εταιρείες	Δευτέρα-Παρασκευή: 09:00-17:00
Μεγάλα Καταστήματα	Δευτέρα-Παρασκευή: 09:00-21:00, Σάββατο: 09:00-17:00
Εμπορικά Κέντρα	Καθημερινά (συμπεριλαμβανομένου και του Σαββατοκύριακου): 10:00-22:00

Σημειώνεται ότι στη Βόρεια Μακεδονία ισχύει η ώρα Κεντρικής Ευρώπης (GMT+1), ήτοι μια ώρα πίσω από την Ελλάδα (ώρα Ελλάδος μείον 1).

Ετήσιες αργίες:

Η Βόρεια Μακεδονία ακολουθεί το παλαιό ημερολόγιο (13 ημέρες καθυστέρηση σε σχέση με τις εορτές στην Ελλάδα, εκτός από την Πρωτοχρονιά).

Νέο έτος	1 Ιανουαρίου
Χριστούγεννα	7 Ιανουαρίου
Μ. Παρασκευή – κινητή	σύμφωνα με το Ορθόδοξο Πάσχα
Δευτέρα του Πάσχα – κινητή	σύμφωνα με το Ορθόδοξο Πάσχα
Εργατική Πρωτομαγιά	1 Μαΐου
Κυρίλλου και Μεθοδίου	24 Μαΐου
Ημέρα επανάστασης 1903	2 Αυγούστου
Ημέρα ανεξαρτησίας	8 Σεπτεμβρίου
Ημέρα αντίστασης 1941	11 Οκτωβρίου
Ημέρα επανάστασης (VMRO)	23 Οκτωβρίου
Αγ. Κλήμεντος Αχρίδας	8 Δεκεμβρίου
Ραμαζάνι (Μπαϊράμι) - κινητή	σύμφωνα με το Κοράνι

Συγκοινωνιακή σύνδεση Ελλάδας - Βόρειας Μακεδονίας και αποστάσεις:

Υπάρχει οδική, σιδηροδρομική και αεροπορική σύνδεση της Βόρειας Μακεδονίας με την Ελλάδα, με την επιφύλαξη εφαρμογής κατά περίπτωση περιοριστικών μέτρων εξ αιτίας υγειονομικής κρίσης (το πανδημικό έτος 2020 περιορίστηκαν οι διαδυνδέσεις).

Αποστάσεις μεγαλύτερων πόλεων σε χλμ. από Σκόπια

Πόλη	Απόσταση σε χλμ.	Πόλη	Απόσταση σε χλμ.	Πόλη	Απόσταση σε χλμ.
Μοναστήρι	170	Kocani	116	Μανρονο	94

Γευγελή	161	Kriva	100	Sapka	62
Gostivar	66	Prilep	134	Stip	91
Kavadarci	105	Tetovo	42		
Kicevo	108	Veles	54		

Ενδεικτικές αποστάσεις των Σκοπίων από ευρωπαϊκές πόλεις: Αθήνα: 735 χλμ., Θεσσαλονίκη: 270 χλμ., Βιέννη: 1.400 χλμ, Φρανκφούρτη: 2.100 χλμ, Άμστερνταμ: 2,600 χλμ, Λουμπλιάνα: 1.000 χλμ, Βελιγράδι: 480 χλμ..

Τηλεπικοινωνίες:

Η Βόρεια Μακεδονία διαθέτει τρεις εταιρείες κινητής τηλεφωνίας (κατά τάξη μεγέθους): T-Mobile (Deutsche Telekom), A1 και Lycamobile. Οι ιδιωτικές εταιρείες έχουν εισέλθει και στη σταθερή τηλεφωνία μετά την απελευθέρωσή της (μεταξύ άλλων T-Home, Telekabel).

Κωδικοί τηλεφωνικών κλήσεων εντός της χώρας

Σκόπια: 02	Μοναστήρι: 047	Δοϊράνη: 034
Κουμάνοβο: 031	Γευγελή: 034	Κρούσεβο: 048
Βέλες: 043	Γκόστιβαρ: 042	Αχρίδα: 046
Πρίλεπ: 048	Τέτοβο: 044	Στιπ: 032
Πληροφορίες καταλόγου (Σκόπια): 188		
Διεθνής Κωδικός Βόρειας Μακεδονίας: 00389		